

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ ДОКТОРАНТІВ, МОЛОДИХ
УЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ

28 квітня
2017

**РОЗВИТОК
ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ПРОСТОРУ ОЧИМА МОЛОДІ:
економічні, соціальні та правові аспекти**

Міністерство освіти і науки України
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Вищий навчальний заклад Укоопспилки «Полтавський університет економіки і торгівлі»
Сумський національний аграрний університет
Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного
торговельно-економічного університету
Харківський національний університет внутрішніх справ
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет»
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
Рада молодих учених Інституту економіки і менеджменту
Національного університету «Львівська політехніка»
Наукове товариство студентів, аспірантів та молодих вчених
Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича
Рада молодих учених Одеського національного економічного університету
Рада молодих учених Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
ДОКТОРАНТІВ, МОЛОДИХ УЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ

28 КВІТНЯ 2017 РОКУ

Харків
2017

УДК 330
ББК 33.050
Р 64

Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції докторантів, молодих учених та студентів, м. Харків, 28 квітня 2017 року – Харків: ФОП Панов А. М., 2017. – 136 с.

ISBN 978-617-7474-72-1

УДК 330
ББК 33.050

ISBN 978-617-7474-72-1

© Колектив авторів, 2017

Старіков А. В. Розвиток фіскальної децентралізації регіонів	257
Сулєйманова А. Г. Основні шляхи оптимізації фінансового стану підприємства в Україні	261
Сушительнікова А. О. Податкова конкуренція підприємств: генезис та перспективи	265
Холоша В. О. Удосконалення методики оцінки рівня фінансових ризиків банку за допомогою методу таксономії	270
Хрипушина Т. О. Методи управління податковим боргом	274

СЕКЦІЯ 2

Проблеми розвитку фінансового сектору України та управління його суб'єктами

Аннамов К. Г. Определение уровня приоритетности кредитных услуг банков для физических лиц	279
Ачкасова С. А., Дрючина А. В. Вибір пріоритетних заходів банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів	283
Банченко О. С. Визначення пріоритетного напрямку удосконалення організації туристичного страхування	289
Белець Х. І. Визначення ймовірності банкрутства підприємства за фінансовими результатами	295
Бородін С. В. Оцінювання якості кредитного портфеля банку	301
Воропай С. В. Визначення сутності кредитного ризику банку	306
Даниліна С. О. Сучасний фінансовий капітал	313
Івашура К. А. Оцінка пріоритетності методів стрес-тестування страхової компанії	318

<i>Капран В. В. Встановлення пріоритетності додаткового забезпечення при здійсненні емісії облігацій підприємства.....</i>	<i>323</i>
<i>Каткова О. М. Визначення найбільш пріоритетних заходів з підвищення конкурентоспроможності кредитних послуг банку.....</i>	<i>328</i>
<i>Корота А. В. Групування банків України за рівнем ефективності валютних операцій.....</i>	<i>332</i>
<i>Кузенко І. А. Групування банків України за рівнем інвестування в цінні папери</i>	<i>338</i>
<i>Львова М. Л. Удосконалення процесу управління оборотними коштами підприємства</i>	<i>343</i>
<i>Маюк О. В. Огляд методів управління оборотним капіталом підприємства.....</i>	<i>347</i>
<i>Медведєва І. Б., Вон К. С. Обґрунтування методу оцінки кредитоспроможності позичальника юридичної особи.....</i>	<i>351</i>
<i>Муратов Д. Теоретические аспекты ликвидности банка.....</i>	<i>356</i>
<i>Непран І. В. Напрями підвищення фінансової стійкості банку.....</i>	<i>361</i>
<i>Нікулін Д. Ю. Обґрунтування вибору пріоритетного методу удосконалення організації автотранспортного страхування в страховій компанії.....</i>	<i>366</i>
<i>Опешко Н. С. Теоретичні аспекти визначення поняття «достатність капіталу страхової компанії»</i>	<i>372</i>
<i>Островерх І С. Визначення пріоритетності методу оцінки фінансової стійкості страхової компанії</i>	<i>378</i>
<i>Першина А. Ю. Аналіз підходів і методів визначення фінансової безпеки підприємства</i>	<i>383</i>
<i>Пономаренко М. С. Теоретичні аспекти організації оцінювання вартості підприємства.....</i>	<i>389</i>

Тарон І. О. Оцінка привабливості зарплатного проекту банку.....	394
Цибулько А. С. Механізм антикризового управління банку.....	400
Черноморська Г. Л. Вибір пріоритетного напряму оцінки достатності капіталу банку.....	404
Шустова Ю. С. Вибір пріоритетного методу оцінки фінансової безпеки страхової компанії».....	409

СЕКЦІЯ 3

Проблеми та перспективи соціально-економічного розвитку підприємств

Арзуманова К. Е. Фактори формування виробничої стратегії підприємства.....	414
Афоніна Т. Ю. Оцінка якості конкурентної стратегії підприємства.....	420
Бех О. В. Кадрова політика організації як складова її кадрової стратегії.....	425
Биба В. А. Державна підтримка фермерських господарств: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії.....	430
Блуд Д. О. Шляхи підвищення прибутковості аграрного підприємства.....	436
Бовтрук А. О. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві.....	441
Богомол Д. О. Вирішення проблеми ресурсозбереження на прикладі досвіду зарубіжних країн.....	447
Божко М. В. Ефективність витрат при виробництві зернових культур в Україні.....	453
Бородін В. Г., Рак В. С. Формування здорового способу життя як одна з найефективніших стратегій профілактики захворювань.....	457

ОПРЕДЕЛЕНИЕ УРОВНЯ ПРИОРИТЕТНОСТИ КРЕДИТНЫХ УСЛУГ БАНКОВ ДЛЯ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ

УДК 336.77

Аннамов К. Г., студент 4 курса
финансового факультета
ХНЭУ им. С. Кузнеця

Украинский рынок кредитных услуг, предоставляемых банками физическим лицам, является конкурентным, причем ключевым фактором принятия решения по выбору из числа конкурентных услуг является не только процентная ставка, но и ряд сопутствующих расходов, которые возникают в течение оформления и обслуживание кредита, а также другие факторы.

Целью данной работы является разработка теоретических подходов к определению уровня приоритетности кредитных услуг банков для физических лиц.

При выборе конкретной кредитной услуги физическое лицо применяет основные принципы функционально-стоимостного подхода, поскольку прежде всего, кредитная услуга должна максимально эффективно удовлетворить потребность в финансовых ресурсах при минимуме затрат на ее обслуживание. При исследовании рынка кредитных услуг для физических лиц путем опроса клиентов было установлено, что при выборе кредитной услуги для них важны такие условия кредитования: размер кредита, процентная ставка, срок выплат, удобство оформления и обслуживания кредита.

С учетом того, что на рынке кредитных услуг банков наблюдается их связанность с такими сопутствующими услугами, как интернет-банкинг, расчетно-кассовое обслуживание, качество организационно-технологических процедур при обслуживании, то при оценке уровня приоритетности кредитных услуг необходимо учитывать «эффект замещения» – когда отрицательное значение одного критерия может быть компенсировано за счет положительного значения другого параметра.

Процесс определения критериев приоритетности кредитных услуг банков для физических лиц должен состоять из нескольких этапов, реализация каждого из которых имеет свою специфику.

Первый этап предусматривает определение конкурентной среды, что целесообразно осуществлять с учетом ассортиментного ряда банковских услуг. Так, например, результаты проведенного исследования (выявление конкурентов по общему показателю доли банка на рынке банковских услуг) для АО «ОТП Банк» за период 2014-2016 дают возможность утверждать, что в последние годы банк стратегически ориентирован на выдачу кредитов юридическим и физическим лицам. Исходя из этого, основными конкурентами для АО «ОТП Банк», на украинском рынке банковских услуг можно считать АО «Альфа-Банк» и АО «УкрСиббанк». Проведенные исследования [1] свидетельствуют, что ключевым фактором, который влияет на конечный результат принятия решения о приобретении конкретной банковской услуги для юридического лица, является его цена. Юридическое лицо пытается минимизировать собственные расходы в случае, когда банковская услуга выступает ресурсом, и максимизировать - в случае получения дохода.

Представляется, что такой подход является целесообразным и для физического лица.

Более того, проведенное методом анализа иерархий определение наиболее привлекательной кредитной программы банка, показало, что именно ценовой фактор (процентная ставка) является наиболее значимым для клиентов – физических лиц при принятии решения о приоритетности той или иной кредитной программы.

Поэтому, уровень конкурентоспособности кредитных услуг можно определить через сумму цены ресурсной базы банковской услуги и дополнительных сопутствующих расходов, которые возникают при оформлении и обслуживании банковской услуги [1]:

$$K = f(R;d), \quad (1)$$

где K – конкурентоспособность кредитной услуги, предоставляемой банком юридическому лицу;

R – процентная ставка по кредитной услуге банка;

d – сопутствующие расходы, которые возникают в процессе покупки кредитной услуги (например, одноразовые и ежемесячные комиссионные расходы и др.).

В связи с тем, что на процентную ставку по кредитной услуге влияют внутренние и внешние факторы представляется, что сопутствующие расходы и процентные ставки по разным кредитным услугам будут различаться.

Поэтому в контексте определения приоритетности кредитной услуги сосредоточим внимание на определении сопутствующих расходов, возникающих при оформлении и обслуживании банковской услуги, и механизме их оценки.

Сопутствующие расходы можно разделить на две группы: обязательные и дополнительные. К обязательным сопутствующим расходам относят комиссионные, которые возникают в процессе покупки банковской услуги, а к дополнительным – те, что возникают в случае возможного снижения цены на банковскую услугу (например, банк предлагает условия: цену на кредитный ресурс можно снизить на 2% годовых в случае, если клиент откроет текущие счета в данном банке). Поэтому физическое лицо принимает собственное решение по формированию цены на кредитную услугу банка [2]. В данном случае одной из основных проблем, которые сегодня практически не исследуются, является определение сопутствующих расходов, которые возникают при покупке кредитных услуг банков.

Учет совокупности всех этих расходов, указанных при покупке банковской услуги, дает возможность осуществлять управление конкурентоспособностью банковской услуги за счет корректировки каждого из обособленных элементов. На сегодня чаще всего отечественные банки выбирают для себя одну из двух стратегий привлечения клиентов:

- установление минимальной процентной ставки по кредиту с сокрытием всех сопроводительных расходов;

- установление такой процентной ставки по кредиту, которая уже включает в себя все вышеперечисленные расходы с использованием различных инструментов разъяснения такой ценовой политики (например, через рекламные средства) [3].

Таким образом, представляется, что для определения уровня приоритетности банковских услуг целесообразно сравнивать те расходы, которые потребитель несет по тем или иным критериям.

Таким образом, такой подход к определению приоритетности кредитной услуги банка дает возможность осуществлять не только оценку, но и определить резервы роста, при помощи которых рассматриваемая банковская услуга может победить в конкурентной борьбе.

Литература

1. Леонов С. В. Оцінювання конкурентоспроможності кредитних послуг банків для юридичних осіб [Електронний ресурс] / С. В. Леонов, М. Г. Олещук // Mechanism of Economic Regulation. – 2012. – № 4. – С. 81-87. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mre>.

2. Плакида С. І. Сутність поняття "послуга": теоретичні аспекти / С. І. Плакида // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 241-243. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/inek_2013_6_58.pdf.

3. Прісняк С.О. Кредитування фізичних осіб в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/PRNIT_2012/Economics/18532.doc.htm.

Науковий керівник,
к.е.н., доц.

Ж. О. Андрійченко

Публикується в авторской редакції

ВИБІР ПРІОРИТЕТНИХ ЗАХОДІВ БАНКУ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ДЕПОЗИТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ

УДК 336:717:3

К.е.н., доцент кафедри управління фінансовими послугами

Ачкасова С. А.,

Дрючина А. В.,

студентка 4 курсу
фінансового факультету

ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Удосконалення депозитної діяльності банків відіграє важливу роль у системі загального банківського менеджменту, про що свідчить постійна увага до вивчення даного аспекту науковцями та практиками.

Дане питання вивчали у своїх працях такі вчені, як М. Алексеєнко [1], Н. Волкова [2], М. Волошин [3], Н. Кожель [4], Ю. Макаренко [5], Н. Тертична [6] та ін. Однак якість депозитного обслуговування доцільно підвищувати відповідно до появи нових методів та технологій, що значно спрощують та скорочують процес обслуговування клієнтів, а широкий спектр депозитних послуг надає можливість вибору саме тих, що максимально задовольняють потреби та бажання вкладників – клієнтів банку. Отже, для ефективного провадження банками депозитної політики, важливим є пошук нових заходів для удосконалення процесу залучення ними коштів.

Метою дослідження є визначення пріоритетності заходів банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів.

Депозити є основним джерелом залучення коштів банком. Завдяки залученим коштам банк здійснює кредитні операції, що сприяє отриманню банком доходів. Для клієнтів перевагами вкладання коштів на депозит є можливість одержання процентів за депозитами.

Удосконалення комунікаційної стратегії банку впливає на різні аспекти взаємовідносин банків з клієнтами, що забезпечує розробку відповідних депозитних програм, що задовольняють існуючий попит різних видів вкладників.

З метою вибору найбільш пріоритетного заходу для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів банку використано метод аналізу ієрархій Т. Сааті (далі – МАІ), що є інструментом системного аналізу. МАІ застосовують для ієрархічного представлення елементів. МАІ реалізується в декілька етапів: побудова ієрархічної моделі, формування матриці попарних порівнянь, отримання векторів пріоритетів, оцінка ступеня узгодженості. Шкала балів за методикою Т. Сааті визначається цілими непарними числами від 1 до 9 включно [7].

Обґрунтування вибору пріоритетного заходу банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів здійснено за трьома критеріями вибору. Ієрархічна модель вибору пріоритетного заходу банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів представлено на рис. 1

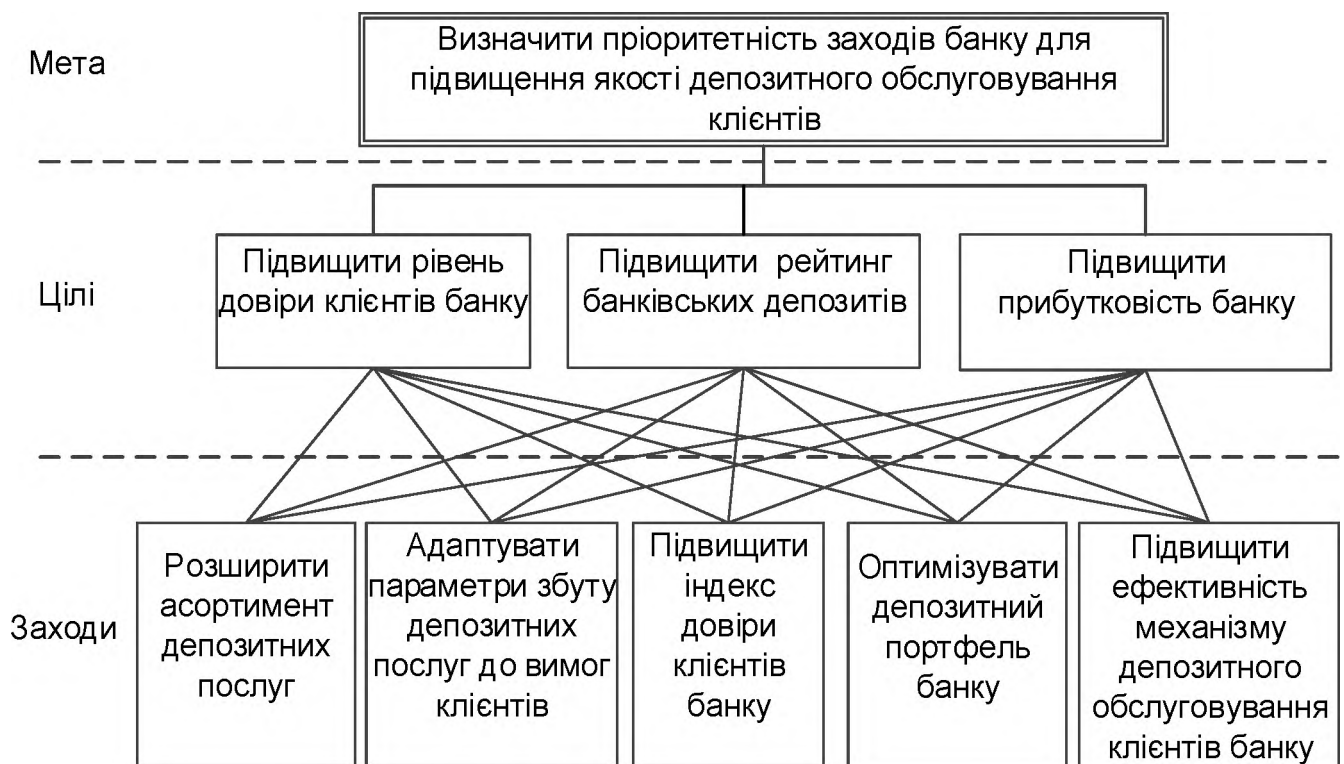

Рис.1. Ієрархічна модель вибору заходів банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів

Як видно з рис. 1, ієрархічна модель включає мету (визначити пріоритетність заходів банку для підвищення якості депозитного

обслуговування клієнтів); цілі (підвищити рівень довіри клієнтів до банку, підвищити рейтинг банківських депозитів, підвищити прибутковість банку) та заходи (розширити асортимент депозитних послуг, адаптувати параметри збуту депозитних послуг до вимог клієнтів, підвищити індекс довіри клієнтів банку, оптимізувати депозитний портфель банку, підвищити ефективність механізму депозитного обслуговування клієнтів банку).

Матрицю попарних порівнянь цілей банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Матриця попарних порівнянь цілей банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів

Цілі	Підвищити рівень довіри клієнтів банку	Підвищити рейтинг банківських депозитів	Підвищити прибутковість банку	Нормований вектор пріоритетів
Підвищити рівень довіри клієнтів банку	1	1/9	1/9	0,051
Підвищити рейтинг банківських депозитів	9	1	2	0,582
Підвищити прибутковість банку	9	1/2	1	0,367
Узгодженість думок експертів = 0,02				

У результаті проведеного ранжирування цілей банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів із використанням МАІ (табл. 1), визначено що найбільшу значимість при обґрунтуванні вибору заходів підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів банку має мета – підвищити рейтинг банківських депозитів (пріоритетність становить 58,2 %), на другому місці – підвищити прибутковість банку (пріоритетність дорівнює 36,7 %), та на третьому місці – підвищити рівень довіри клієнтів банку (пріоритетність дорівнює 5,1 %).

Отже, оскільки значення узгодженості думок експертів не перевищує 0,10, то матрицю попарних порівнянь факторів можна вважати узгодженою.

Далі сформована матриця попарних порівнянь для кожного з аналізованих заходів банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів з урахуванням цільової спрямованості результатів для прийняття відповідних управлінських рішень.

Для того, щоб визначити альтернативу з найвищою пріоритетністю за критеріями їхнього відбору (досягнення відповідних цілей банку), проведено попарне порівняння, що надало змогу отримати вектори пріоритетів альтернатив за кожним критерієм вибору. Такий вектор є результатом похідної матриці, що сформувався із значень нормованих векторів пріоритетів альтернатив за критеріями відбору, і значень нормованого вектора пріоритетів критеріїв. Пріоритетність аналізованих заходів банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів з урахуванням значущості критеріїв їхнього відбору наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Пріоритетність заходів банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів

Заходи банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів	Цілі			Пріоритетність заходів банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів
	Підвищити рівень довіри клієнтів банку	Підвищити рейтинг банківських депозитів	Підвищити прибутковість банку	
	0,051	0,582	0,367	
Розширити асортимент депозитних послуг	0,035	0,247	0,052	0,165
Адаптувати параметри збуту депозитних послуг до вимог клієнтів	0,092	0,101	0,106	0,102
Підвищити індекс довіри клієнтів банку	0,340	0,056	0,206	0,125
Оптимізувати депозитний портфель банку	0,192	0,037	0,318	0,148
Підвищити ефективність механізму депозитного обслуговування клієнтів банку	0,341	0,559	0,318	0,460

За результатами табл. 2 можна зробити висновок, що найбільш пріоритетним заходом банку є підвищення ефективності механізму депозитного обслуговування клієнтів банку, пріоритетність якого становила 46 %. До переваги цього заходу можна віднести можливість створення передумов для підвищення ефективності діяльності банку за рахунок управління на всіх етапах від залучення до розміщення залучених ресурсів. Таким чином, застосування MAI, надало змогу встановити пріоритетність заходів банку для підвищення якості депозитного обслуговування клієнтів.

Література

1. Алексеєнко М. Актуальні питання депозитного формування ресурсної бази банків / М. Алексеєнко // Банківська справа. – 2013. – № 3. – С. 34 – 43.
2. Волкова Н. І. Удосконалення управління залученими депозитними ресурсами банку / Н. І. Волкова // Економіка і організація управління. – 2016. – № 1(21). – С. 53 – 59.
3. Волошин М. Керування депозитною діяльністю багато продуктового банку / М. Волошин // Банківська справа. – 2012. – № 2. – С. 96-108.
4. Кожель Н. О. Оцінка факторів впливу на процес формування та реалізації депозитної політики банку / Н. О. Кожель // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць. – 2005. – № 12. – С. 223 – 234
5. Макаренко Ю. П. Проблеми формування депозитного портфеля банків в умовах нестабільності депозитної бази та шляхи їх вирішення / Ю. П. Макаренко, Т. О. Сагач // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 1. – С. 15 – 18.
6. Тертична Н. В. Удосконалення механізму формування депозитної політики в банках України / Н. В. Тертична // Науковий вісник ЛНАУ. – 2009. – № 6. – С. 141 – 147.

7. Лямец В. И. Системный анализ: Вводный курс / В. И. Лямец, А. Д. Тевяшев. – [2–е изд.]. – Х. : ХНУРЭ, 2004. – 448 с.

Опубліковано в авторській редакції

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНОГО НАПРЯМУ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

УДК 658.012

Банченко О. С., студентка 4 курсу
Фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

При затвердженні управлінських рішень та прогнозуванні ймовірних наслідків у особи, яка приймає рішення, як правило, виникають проблеми, пов'язані зі складною організацією взаємозалежних елементів, які необхідно вирішити.

Актуальність роботи зумовлена виникненням потреби в узагальненні та систематизації підходів до удосконалення організації туристичного страхування у страхових компаніях.

Теоретичні та прикладні аспекти функціонування страхового ринку та організації туристичної діяльності відображено у роботах вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких: Н. І. Машина [1], Н. В. Михайлова [2], Ю. В. Чмир [3] та ін. Проте проблема визначення пріоритетних напрямів удосконалення організації туристичного страхування залишається недостатньо дослідженою.

Метою роботи є обґрунтування вибору пріоритетного напрямку удосконалення організації туристичного страхування в страховій компанії.

Для досягнення мети роботи автором використано метод аналізу ієрархій Томаса Сааті [4]. Наразі цей метод є одним із найбільш поширених методів вирішення задач багатокритеріального вибору. Даний метод дозволяє групі експертів, взаємодіяти з певного завдання, видозмінювати свої думки і в підсумку об'єднати групові думки відповідно до головного критерія.

Метод аналізу ієрархій Т. Сааті складається з таких етапів [4]:
структурування проблеми вибору у вигляді ієрархії або мережі;
визначення пріоритетності критеріїв і оцінка кожної з альтернатив за критеріями;

обчислення коефіцієнтів важливості для елементів кожного рівня та перевірка узгодженості суджень;

розрахунок комбінованого вагового коефіцієнту і визначення найкращої альтернативи.

Сутність методу полягає в декомпозиції проблеми на більш прості складові і подальшій обробці послідовності суджень особи, яка приймає рішення, на основі парних порівнянь.

Визначення відносної значимості елементів ієрархії, тобто, з'ясування, який фактор в більшій мірі визначає вигоди (витрати), або який з критеріїв, що характеризують вигоди (витрати), є найбільш вагомим в факторі, здійснюється за шкалою відносин [Ошибка! Источник ссылки не найден.]

Автором розроблено ієрархію визначення пріоритетних напрямів удосконалення організації туристичного страхування в страховій компанії (СК), яка наведена на рис. 1.

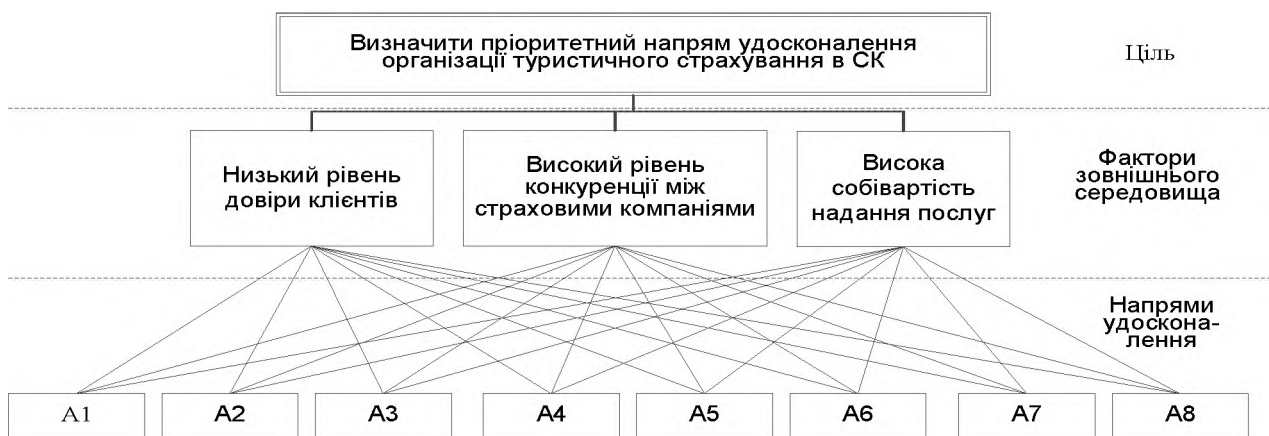

Рис. 1. Структуризація напрямів удосконалення надання організації туристичного страхування

Як видно з рис. 1.1, мета ієрархії – визначення найбільш пріоритетного напрямку удосконалення організації туристичного страхування.

Автором для оцінки методів обрано такий перелік факторів зовнішнього середовища: низький рівень довіри клієнтів; високий рівень конкуренції між страховими компаніями; висока собівартість надання послуг.

Також обрано можливі напрями з удосконалення організації туристичного страхування у страховій компанії:

- підвищення платоспроможності страхової компанії (A₁);
- оптимізація страхових тарифів (A₂);
- підвищення конкурентоспроможності страхової компанії (A₃);
- розміщення більш детальної інформації щодо програм страхування на сайті страхової компанії (A₄);
- покращення взаємодії з туристичними компаніями (A₅);
- запровадження електронного страхового полюсу з туристичного страхування (A₆);
- удосконалення правил туристичного страхування в страховій компанії (A₇);
- розробка більш конкурентних програм з туристичного страхування (A₈).

На наступному етапі дослідження сформовано матрицю попарних порівнянь факторів зовнішнього середовища (Φ), яка представлена в табл. 1. [1, 5].

Таблиця 1

Матриця попарних порівнянь факторів зовнішнього середовища

Вимоги до методів	Низький рівень довіри клієнтів	Високий рівень конкуренції між страховими компаніями	Висока собівартість надання послуг	Нормований вектор пріоритетів (W1)
Низький рівень довіри клієнтів	1	3	2	0,33
Високий рівень конкуренції між страховими компаніями	0,33	1	3	0,14
Висока собівартість надання послуг	0,5	0,33	1	0,528
$\lambda_{\max} = 3,57$; ВУ = 0,05				

У табл. 1, автором розраховано показник λ_{\max} та відношення узгодження (ВУ) за допомогою формул (1) та (2) [2, 5].

$$\lambda_{\max} = W_1 (w_1)^* (\Phi_1/\Phi_1 + \Phi_2/\Phi_1 + \Phi_3/\Phi_1) + W_1 (w_2)^* (\Phi_1/\Phi_2 + \Phi_2/\Phi_2 + \Phi_3/\Phi_2) + W_1 (w_3)^* (\Phi_1/\Phi_3 + \Phi_2/\Phi_3 + \Phi_3/\Phi_3). \quad (1)$$

$$BU = IO / M(IO) = ((\lambda_{\max} - n) / (n - 1)) / M(IO), \quad (2)$$

де IO – індекс однорідності суджень ОПР;

M(IO) – середнє значення індексу однорідності.

Як видно з табл. 1, значення узгодженості не перевищує 0,10 (BU=0,05), тому матрицю попарних порівнянь факторів методів можна вважати узгодженою. Найбільш важливим фактором зовнішнього середовища, який слід враховувати при визначенні пріоритетних напрямів удосконалення туристичного страхування, є висока собівартість надання послуг (52,8 % значущості–див. табл. 1).

Пріоритетність аналізованих напрямів удосконалення організації туристичного страхування з урахуванням значимості критеріїв їх відбору наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Пріоритетність напрямів удосконалення організації туристичного страхування

Метод удосконалення організації	Критерій вибору методу та його пріоритетність			Пріоритетність напрямів удосконалення організації туристичного страхування
	Низький рівень довіри клієнтів	Високий рівень конкуренції між страховими компаніями	Висока собівартість надання послуг	
	0,33	0,14	0,528	
Підвищення платоспроможності СК (A ₁)	0,14	0,11	0,11	0,12
Оптимізація страхових тарифів (A ₂)	0,96	0,1	0,11	0,11
Підвищення конкурентоспроможності страхової компанії (A ₃)	0,15	0,24	0,16	0,16
Розміщення більш детальної інформації щодо програм страхування на сайті страхової компанії (A ₄)	0,22	0,09	0,05	0,11
Покращення взаємодії з туристичними компаніями (A ₅)	0,07	0,08	0,19	0,14
Запровадження електронного страхового полюсу з туристичного страхування (A ₆)	0,11	0,21	0,12	0,13
Удосконалення правил туристичного страхування в СК (A ₇)	0,14	0,09	0,12	0,12
Розробка більш конкурентних програм з туристичного страхування (A ₈).	0,09	0,09	0,14	0,12

За проведеними розрахунками у табл. 2 можна зазначити, що найбільш доцільним заходом для удосконалення організації туристичного страхування є підвищення конкурентоспроможності страхової компанії, пріоритетність якого складає 16 %. Слід відзначити, що фактором низької довіри клієнтів найдоцільнішим напрямом удосконалення є оптимізації страхових тарифів (A_2), пріоритетність якого з туристичного страхування 96 %. За фактором високого рівня конкуренції між страховими компаніями переважає напрям конкурентоспроможності страхової компанії (A_3), що підтверджено рівнем його значущості (24 %—див. табл. 2). Фактор високої собівартості надання послуг слід удосконалювати завдяки покращенню взаємодії з туристичними компаніями (A_5), при відсотковому значенні значущості 16 % (див. табл. 2).

Отже, можна зробити висновок, що структуризація напрямів удосконалення організації туристичного страхування є невід'ємною частиною прийняття рішень для страхових компаній. У даному випадку важливе місце серед напрямів удосконалення займає підвищення конкурентоспроможності страхової компанії.

Подальший розвиток напрямів організації туристичного страхування через удосконалення конкурентоспроможності страхової компанії.

Література

1. Машина Н. І. Страхування для туристичних підприємств : навч. посіб. / Н. І. Машина. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 368 с.
2. Михайлова Н. В. Особливості страхування відповідальності в туристичному бізнесі / Н. В. Михайлова // Науковий вісник МДУ ім. В. О. Сухомлинського. Економічні науки. – № 101. – 2014. – С. 57–60.
3. Чмир Ю. В. Роль страхування фінансових ризиків у сфері туризму України [Електронний ресурс] / Ю. В. Чмир. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2008/Economics/29.doc.htm.
4. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий. – Пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. – М. : Радио и связь, 1993. – 315 с.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

Опешко Н. С.

Опубліковано в авторській редакції

ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА ЗА ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ

УДК 347.736

Белець К.І., студент 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» визначає банкрутство як неспроможність юридичної особи суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити в установленій для цього строк пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом, що зв'язана з браком активів у ліквідній формі [5].

Банкрутство – це один із ключових елементів ринкової економіки й інститут розвинутої системи громадського та торгівельного права. Це механізм, який дає можливість уникнути катастрофи та вигідно розпорядитися коштами [6].

Питанню визначення ймовірності банкрутства підприємств приділяється значна увага з боку вітчизняних та зарубіжних науковців. Розробкою методик і критеріїв прогнозування банкрутства займалися такі провідні вчені як Е. Альтман, У. Бівер, К. Беерман, Р. Ліс, Г. Спрінгейт, Дж. Таффлер, Г. Тішоу, Д. Дюран, Р. Сайфуллін, Г. Кадиков, В. Ковальов та ін. Вагомий внесок у вирішення проблемних питань з банкрутства та антикризового управління зробили вітчизняні вчені: І. Жук, Л. Лігоненко, О. Терещенко, Т. Тесленко та інші [1,4,5,7].

Існують цілком конкретні симптоми наступу тотальної заборгованості і цілковиту неплатоспроможність підприємства (організації).

Основні симптоми банкрутства підприємства:

- зменшення обсягів реалізації продукції;
- падіння попиту на продукцію;
- зниження прибутковості виробництва;
- втрата клієнтів і покупців;

- неритмічність виробництва;
- низький рівень використання виробничого потенціалу;
- зниження рівня продуктивності праці;
- скорочення кількості робочих місць.

Причини банкрутства підприємств (організацій) можуть бути дуже різноманітними. Загалом можна розділити на дві групи [3]:

1) зовнішні, що практично дуже важко (іноді неможливо) врахувати;

2) внутрішні, безпосередньо залежать від форм, методів та організації праці на підприємстві [6].

Негативні наслідки банкрутства характеризуються такими негативними моментами [2]:

фінансово неспроможне підприємство генерує серйозні фінансових ризиків для успішно працюють підприємств — його, завдаючи їм суттєвий економічних збитків у процесі діяльності. Це знижує загальний потенціал економічного розвитку;

фінансово неспроможне підприємство ускладнює формування доходної частини державного бюджету та взагалі позабюджетних фондів, уповільнюючи реалізацію передбачених державних програм економічного та розвитку;

неефективно використовуючи надані йому кредитні ресурси у товарній і Радою грошової формі, фінансово неспроможне підприємство впливає зниження загальної норми прибутку із капіталу, вживаний у сфері підприємництва;

вимушено скорочуючи обсяги свою господарську діяльності в із саудівським фінансовим труднощами, на такі підприємства генерують скорочення чисельності робітників місць і кількість зайнятих у виробництві, посилюючи цим соціальну напруженість у країні.

Для визначення ймовірності банкрутства підприємства за фінансовими результатами взято три моделі, а саме:

1) моделі оцінки ймовірності банкрутства на основі «Z - критерію» Е. Альтмана;

2) модель оцінки фінансового стану Р. Ліса;

3) модель Г. Спрінгейта

Моделі оцінювання ймовірності банкрутства підприємства, систематизовано в табл. 1 [1,2,4].

Таблиця 1

Моделі оцінювання ймовірності банкрутства підприємства

Назва моделі	Основна формула та граничні значення
Модель Е. Альтмана	$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5$ <p>де X_1 – відношення чистого оборотного капіталу до суми активів; X_2 – частка формування активів за рахунок нерозподіленого прибутку; X_3 – рентабельність активів, розрахована виходячи з прибутку до виплати відсотків та податків; X_4 – коефіцієнт співвідношення акціонерного капіталу та зобов'язань; X_5 – коефіцієнт оборотності активів. Оцінка ймовірності банкрутства: $Z < 1,23$ – ймовірність банкрутства дуже висока, підприємство є практично банкрутом;</p>
Модель Р. Ліса	$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4$ <p>де X_1 – відношення обігового капіталу до суми активів; X_2 – відношення прибутку від продажів до суми активів; X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів; X_4 – відношення власного капіталу до позикового. $Z < 0,037$ – наближення до краху;</p>
Модель Г. Спрінгейта	$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D$ <p>де A – відношення робочого капіталу до загальної вартості активів; B – відношення оподаткованого прибутку і відсотків до загальної вартості активів; C – відношення оподаткованого прибутку до короткотермінової заборгованості; D – відношення об'єму продаж до загальної вартості активів. $Z < 0,862$ – підприємство вважається потенційним банкрутом.</p>

Системи прогнозування банкрутства включають в себе декілька ключових показників, які характеризують фінансовий стан підприємства. На їх основі, в більшості з названих методик, розраховується комплексний показник ймовірності банкрутства [4].

Результати оцінювання ймовірності банкрутства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» протягом 2013–2015 років наведено у табл. 2.

За результатами оцінювання ймовірності банкрутства підприємства протягом 2013-2015 років за моделями Е. Альтмана, Р. Ліса та Г. Спрінгейта можна зробити такі висновки, настання банкрутства підприємства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» є малоімовірним, а фінансовий стан підприємств є стійким, що позитивно вплине на подальшу господарську діяльність підприємств та забезпечить їм у майбутньому одержання високих фінансових результатів.

Таблиця 2

Результати оцінювання ймовірності банкрутства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» протягом 2013–2015 років

Назва моделі	Критеріальне значення	Значення за роками, тис. грн.		
		2013	2014	2015
Модель Е. Альтмана	$Z < 1,23$, підприємство збанкрутує у найближчі роки	8,930	8,736	6,610
Модель Р. Ліса	$Z < 0,037$, наближення до краху	0,099	0,114	0,110
Модель Г. Спрінгейта	$Z < 0,862$, підприємство потенційний банкрут	2,258	4,032	3,118

Результати моделі Е. Альтмана за період 2013-2015 роки показники мають такі значення, у 2013 році 8,930, у 2014 році 8,736 та у 2015 році 6,610, за аналізований період показник не сягнув критичної відмітки $Z < 1,23$, модель Е. Альтмана показала, що ймовірність банкрутства підприємства дуже низька.

Модель Ліса є більш збалансованою, вона також акцентує увагу на рівень прибутковості діяльності та рентабельність активів підприємства, а також на структуру активів та джерел їх фінансування. Як і модель Альтмана, модель Ліса свідчить про високий рівень

фінансової стійкості підприємства та мінімальну загрозу банкрутства. Дискримінантний показник, при нормативному значенні більше 0,037, жодного разу за досліджуваний період не сягнув критичної відмітки, у 2013 році цей показник склав 0,099, у 2014 році 0,114 та у 2015 році 0,110. Такий результат в першу чергу обумовлений співвідношенням власного та позикового капіталу підприємства.

Модель Г. Спрінгейта показала такі значення, у 2013 році 2,258, у 2014 році 4,032 та у 2015 році 3,118, за досліджуваний період показник не сягнув критичної відмітки $Z < 0,862$, при показнику $Z > 0,862$ підприємство можна вважати таким, що функціонує нормально.

Застосування вказаних методик надає можливість не лише оцінювати ймовірність настання банкрутства підприємства, але й виявляти слабкі місця в його діяльності та розробляти обґрунтовані рекомендації щодо покращення його фінансового стану і підвищення рівня його фінансової стійкості, у чому і полягає напрям подальшого дослідження.

Література

1. Ачкасова С. А. Визначення сутності категорії "Антикризове фінансове управління" / С. А. Ачкасова // Культура народів Причорномор'я. – 2008. – № 126. – С. 7 – 8.
2. Ачкасова С. А. Структурно-функціональне моделювання формування антикризової програми підприємства / С. А. Ачкасова // Управління розвитком. – 2008. – №17. – С.8 – 11.
3. Білокудря Т. С. Огляд сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Т. С. Білокудря // Управління розвитком. – 2014. – № 1. – С. 86–88.
4. Мороз С. І. Порівняльний аналіз існуючих моделей прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / С. І. Мороз // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2012. – Вип. 9(2). – С. 437–442.

5. Погребняк А. Ю. Порівняльний аналіз методик оцінки ймовірності банкрутства в системі антикризового управління на підприємстві / А. Ю. Погребняк // Бізнес Інформ. – 2014. – № 7. – С. 344 –352.

6. Прокопчук С. І. Критичний аналіз критеріїв оцінювання ризику ймовірного банкрутства (на прикладі підприємств ЗБВ України) / С. І. Прокопчук // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 2. – С. 161–170.

7. Сушко В. І. Класифікація моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств / В. І. Сушко, Т. С. Павлюк // Економіка: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 72–83.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

Остапенко В. М.

Опубліковано в авторській редакції

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКУ

УДК 336.71

Бородін С.В.
Студент 4 курсу
Фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Актуальність теми роботи пов'язана з тим, що ефективне кредитування на сьогоднішній день – це одне з найважливіших і найактуальніших завдань банківської системи України. Кожній фінансово–кредитній установі саме кредитні операції приносять найбільші доходи і від того, наскільки правильно будуть обрані методи і дотримані умови кредитування, в значній мірі, залежить результат кредитної операції.

Кредит – одна з найскладніших економічних категорій, що породжує тривалу дискусію вчених–економістів щодо форм та механізмів впливу кредиту на розвиток соціально–економічних процесів. Організація кредитного процесу включає декілька стадій:

- формування кредитної політики;
- здійснення кредитного обслуговування клієнтів;
- визначення рейтингу виданих позичок і аналіз кредитного портфеля банку;
- організацію контролю за умовами кредитної угоди; визначення процедури ухвалення рішення з позички;
- розробку правил оформлення кредитної угоди; письмовий юридичний супровід що видається позичка.

Кредитна політика – розробка концепції організації грошово–кредитних відносин між комерційним банком та його клієнтами на мікроекономічному рівні шляхом визначення послідовності дій при наданні кредитних послуг. Дане визначення має розкривати зміст усіх процедур кредитування і обов'язки працівників банку пов'язані з цими процедурами.

В процесі аналізу кредитного портфелю банку вирішуються такі завдання:

визначається ступінь та тип концентрації ризику кредитного портфелю, його відповідності зовнішньому покриттю і достатності створених резервів покриття фактичних і потенційних збитків;

оцінюється адекватність кредитного ризику суми передбачуваного прибутку;

визначається кредитоспроможність позичальників з метою зниження кредитного ризику проводиться аналіз ефективності кредитних операцій, що дає змогу вибрати доцільний варіант розміщення ресурсів.

Кредитна угода визначає права та обов'язки обох сторін у зв'язку з видачею кредиту. В ній встановлюються об'єкти кредитування, умови та порядок надання кредиту, графік його погашення, форми взаємного забезпечення зобов'язань, відсоткові ставки, порядок їх сплати, права та відповідальність сторін, перелік документів, періодичність їх надання.

У табл. 1 наведено методичні підходи різних авторів до оцінки якості кредитного портфелю банку та їх сутність, де видно, що в основу більшості опублікованих методик покладено аналіз фінансового стану позичальника за фінансовими показниками його діяльності.

Основними пріоритетами розвитку в Україні доступної, зручної, розгалуженої й соціально спрямованої системи кредитування повинні стати такі завдання:

стимулювання банків та небанківських установ до розширення мікрокредитування і вдосконалення законодавчого забезпечення їх діяльності;

створення сприятливих умов для громадян і суб'єктів малого підприємництва в отриманні мікрокредитів, в тому числі, за рахунок спрощення порядку їх надання, зменшення відсоткових ставок, збільшення строків кредитування;

вдосконалення механізмів державної підтримки суб'єктів малого підприємництва в отриманні кредитів та розробку національної програми мікрокредитування; налагодження системи інформаційного забезпечення громадян у сфері кредитування;

удосконалення нормативно–правового регулювання процедур кредитування банківськими і небанківськими фінансовими установами;
вивчення і запозичення кращого світового досвіду у сфері розвитку мікрокредитування.

Таблиця 1

Методичні підходи до оцінки якості кредитного портфеля банку

Метод оцінки	Сутність методу	Показники
Метод рейтингів	кожен банк за визначеною методикою розраховує рейтинг і робить висновок про кредитоспроможності позичальника	Показники фінансового стану позичальника
Метод «монте–карло»	моделювання випадкових процесів за заданими характеристиками. аналізуються різні варіанти реалізації проекту	ймовірні характеристики моделювання кредитного ризику
Метод «дерева рішень»	графічне побудова варіантів рішень, які можуть бути прийняті	Показники ризику кредитного портфеля
Метод аналізу коефіцієнтного	експертний аналіз динаміки економічних коефіцієнтів, які характеризують кредитоспроможність позичальника шляхом порівняння з середніми показниками по відросли	Показники кредитоспроможності та фінансового стану позичальника
Кореляційно–регресійний аналіз	встановлення аналітичного вираження залежності між досліджуваними ознаками, показує, як в середньому змінюється кредитний портфель при зміні будь–якого з незалежних показників	Показники діяльності банку за період
Скорингові методики	Скоринг являє собою математичну або статистичну модель, за допомогою якої банк намагається визначити ймовірність повернення кредиту конкретним позичальником на основі кредитної історії	інтегральний показник кожного клієнта: вік, професія, дохід тощо
Таксономічний аналіз	вирішує проблеми впорядкування багатовимірного статистичного матеріалу в єдину кількісну характеристику, можливість побудови узагальнюючої оцінки кредитного портфеля	Показники ризику дохідності кредитного портфеля.
Стрес–тестування	дозволяє проаналізувати динаміку зміни кількісних показників ризику та оцінити можливі збитки при тій чи іншій стресовій ситуації	Показники ризику кредитного портфеля

Отже, виходячи з вищенаведеного, варто зазначити, що кредит відіграє важливу роль в розвитку економіки України загалом та окремих її секторів, адже обсяги кредитування тісно пов'язані з такими макроекономічними показниками як: динаміка грошової маси у річному обчисленні, заощаджувальна активність усіх суб'єктів економіки, а відповідно і їх фінансовий стан, та інші взаємопов'язані показники. Тому, з метою пришвидшення виходу з кризового стану банківського сектору та розвитку економіки України, слід звернути увагу на підвищення довіри усіх суб'єктів економічних відносин до банківських установ, національної валюти, що сприятиме поживленню діяльності фінансових установ у сфері кредитування, а відповідно і розвитку національної економіки.

Оскільки саме кредит та сфера кредитних відносин відіграють важливу роль в розвитку економіки України, то це питання потребує і подальших досліджень зокрема, за такими напрямками: методи підвищення довіри суб'єктів економічних відносин до національної банківської системи та стимулювання їх до активної співпраці з фінансовими установами, розроблення форм та умов кредитування, які сприятимуть розвитку кредитних відносин та збільшенню обсягів кредитування.

Перспективами розвитку кредитної діяльності може стати покращення політичної ситуації в країні, вирішення проблеми зі світовою фінансово-економічною кризою, яка в багатьох випадках визначає стан банківського сектору України.

Література

1. Аналіз банківської діяльності: підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Нарасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. – К.: КИДУ, 2014. – С 121–128.
2. Аптекар С. С. Проблеми і перспективи сучасних методик бізнес-аналізу в оцінці кредитоспроможності позичальників / С. С. Аптекар, К. А. Скомаровська // Проблеми економіки. – 2013. – № 3. – С. 265.

3. Банківська система 2016: виклики та перспективи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=14741673>.

4. Болгар Т. М. Управління проблемними кредитами вітчизняних банків у сучасних умовах господарювання [Електронний ресурс] / Т. М. Болгар // Бізнес-Інформ. – 2014. – № 1. – С 250–253. – Режим доступу: http://www.business–inform.net/pdf/2014/l_0/248_255.pdf.

5. Пастернак А. Л. Моделі аналізу кредитоспроможності позичальника / А. Л. Пастернак // Вісник КНУТД. – 2014. – № 6. – С. 326–330.

Науковий керівник

К.е.н., викладач

В.М. Остапенко

Опубліковано в авторській редакції

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ БАНКУ

УДК 336.71

Воропай С. В., студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Через значне зростання обсягів кредитування і збільшення об'єму проблемних (прострочених та сумнівних) кредитів актуального значення набуває вирішення проблеми мінімізації ризиків кредитної діяльності комерційних банків. Банки повинні управляти кредитним ризиком таким чином, щоб отримувати максимально можливий прибуток, одночасно намагаючись максимально знизити ризик, безпосередньо пов'язаний із механізмом надання і погашення банківських кредитів.

Банківська діяльність за своєю природою пов'язана з ризиками, що викликаються різними обставинами та характеризується підвищеними ризиками порівняно з іншими видами комерційної діяльності. Тому у вітчизняній та зарубіжній банківській практиці процес управління ризиками розглядається як ключовий напрям банківського менеджменту. Значна увага приділяється вивченню ризикових сфер і основних видів ризиків, пошуку ефективних методів моніторингу, оцінки, аналізу та контролю банківських ризиків, а також створенню відповідних систем управління. Ось чому розуміння суті цих ризиків, правильне оцінювання й управління ними дає змогу уникнути або значно зменшити неминучі втрати, які виникають у банківській діяльності.

Для визначення понять категорії «банківського ризику» та «кредитного ризику», як однієї із складової ризиків, що виникають в процесі банківської діяльності, спочатку необхідно визначитись із поняттям ризику у широкому та більш вузьких сенсах.

У наукових працях, присвячених ризику, маємо суперечливі підходи до визначення категорії «ризик».

Засновники неокласичної теорії А. Маршал і А. Пігу під ризиком розуміли загрозу того, що підприємець зазнає збитків у вигляді додаткових витрат чи одержить доходи нижче тих, на які розраховував [7].

А. Стрельцов та О. Цамуталі пишуть: «Ризик – це можливість (ймовірність), по-перше, втрати підприємством частини своїх існуючих ресурсів, по-друге, втрати ресурсів, що повертаються, для реалізації певної мети і, по-третє, недоотримання доходів або поява додаткових витрат в результаті здійснення господарської діяльності» [2].

В. Кривов також стверджує, що ризик - це можливість настання певної несприятливої події [9].

В роботі автор надає наступне визначення поняттю «ризик»: ризик – це потенційна ймовірність відхилення від спланованих економіко–фінансових показників діяльності підприємства (при цьому наслідки відхилення можуть коливатися в межах від позитивних до негативних).

При дослідженні поняття “банківський ризик” у більшості випадків вчені намагаються адаптувати визначення категорії “ризик” до специфічних умов його виникнення у банківській діяльності.

В економічній науці багато вчених по-своєму трактують поняття «банківський ризик», що робить складнішим визначення одного єдиного трактування. У табл. 1 наведено огляд понять «банківського ризику» за авторами.

Таблиця 1

Огляд понять «банківського ризику»

Автор, джерело	Характеристика
Методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків" Національний банк України [8]	Ймовірність того, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал та/або надходження банку

Продовження табл.1

Л. Бондаренко [4]	Можливість прийняття раціонального чи нераціонального управлінського рішення, в рамках якого можна дати вірогідну кількісну і/або якісну оцінку дії факторів і, як наслідок, отримати один з трьох економічних результатів: позитивний (прибуток), нульовий або негативний (збиток).
В. Подчесова [10]	Відображають невизначеність, пов'язану з проявом конкурентної боротьби як між банками, так й між іншими учасниками ринку, що відбивається на сталості руху фінансових потоків та зміні обсягів фінансових ресурсів банку
М. Фастовець [11]	Імовірність отримання доходів, менших від очікуваних, зниження вартості активів

У сучасній економічній науці виділяють наступні напрями класифікації банківських ризиків:

1. За джерелами виникнення: зовнішні (ризики операційного середовища) і внутрішні (ризики управління, ризики організації банківських операцій, фінансові ризики).

2. За методикою Національного банку України: ризики, що піддаються

+кількісному оцінюванню (кредитний, ліквідності, зміни процентної ставки, ринковий, валютний, операційно – технологічний) та ризики, що не піддаються кількісному оцінюванню (репутації, стратегічний, юридичний).

3. За можливістю передбачення: прогнозовані та непрогнозовані.

4. За можливістю страхування: ризики, що підлягають та не підлягають страхуванню.

Розглянемо більш детально категорію «кредитний ризик» як один із основних та найбільш впливовіших видів ризиків на діяльність банківської установи.

У наукових джерелах представлено значний спектр визначень кредитного ризику вітчизняними та зарубіжними науковцями. У таблиці 2 наведено підходи науковців до визначення поняття «кредитний ризик».

Таблиця 2

Підходи науковців до визначення кредитного ризику

Автори, джерело	Характеристика
Ж. Голодова [6]	Ризик несплати позичальником основної суми боргу та процентів, які належать кредитору в обумовлений в кредитному договорі термін, що призводить до зниження вартості кредитного портфелю банку.
Г. Белоглазова, Л. Кроливецкая [1]	Ризик, який характеризує ймовірність відхилення в одиницю часу фактичного грошового потоку платежів клієнта, спрямованих на погашення заборгованості, проценту та комісії, від номінального грошового потоку, який клієнт мав би направити банку відповідно до укладеного кредитного договору, під впливом низки негативних для фінансового результату діяльності банку факторів.
В. Подчесова [9]	Імовірнісні негативні зміни у стані функціонування банку в разі виникнення небажаних та можливо непередбачених подій під час здійснення кредитного процесу, пов'язані з проявом конкурентної боротьби, які структуруються на події прямої або опосередкованої дії стосовно впливу на стан розвитку банку, що і визначає наявну множинність різновидів кредитних ризиків.
М. Лепешкіна, А. Станіславчик [5]	Ймовірність зменшення вартості частини активів, представленої сумою виданих кредитів, або ймовірність зниження прибутковості від цієї частини активів значно нижче очікуваного рівня.
В. Бобиль [3]	Імовірність невиконання позичальником зобов'язань перед банком.

Враховуючи результати досліджень, можна дійти висновку, що практично в усіх тлумаченнях кредитний ризик визначається як ризик (ймовірність) невиконання позичальником своїх зобов'язань. У подальшому можна спиратись на таке визначення: кредитний ризик – це ймовірність несплати позичальником основної суми боргу та процентів в обумовлений в кредитному договорі термін, що призводить до зниження вартості кредитного портфелю банку.

Кредитні ризики можна класифікувати за різними критеріями (табл. 3). Запропонована комплексна класифікація кредитного ризику та зазначені фактори його виникнення дозволяє всебічно розглянути цей вид ризику та розробити дієві заходи щодо його оптимізації.

Таблиця 3

Класифікація кредитних ризиків

Критерій класифікації	Види кредитних ризиків
За рівнем виникнення	Індивідуальний кредитний; портфельний кредитний.
За фінансовими наслідками	Кредитний ризик, наслідком якого є фінансові втрати; кредитний ризик, наслідком якого є втрачена вигода; кредитний ризик, наслідком якого є фінансовий дохід.
За сферою виникнення	Зовнішній; внутрішній.
За ймовірністю реалізації	Реалізований кредитний ризик; потенційний кредитний ризик.
За статусом позичальника	Ризик при кредитуванні корпоративних клієнтів; ризик при кредитуванні юридичних осіб; ризик при кредитуванні фізичних осіб; ризик при кредитуванні банків; ризик при кредитуванні інсайдерів.
За можливістю прогнозування	Прогнозований; непрогнозований.
За видом кредитної операції	Ризик при безпосередній видачі кредиту; ризик при операціях із векселями; ризик при лізингових операціях; ризик при факторингових операціях; ризик при гарантійних операціях.
За можливістю прийняття	Ризик, що береться банком самостійно; ризик, що передається страховій компанії (гаранту, поручителю); ризик, що розподіляється між іншими банками (при консорціумному кредитуванні).
За терміном дії кредитної угоди	Кредитний ризик при короткострокових фінансових угодах; кредитний ризик при довгострокових фінансових угодах.

Отже, банківська діяльність за своєю природою пов'язана з ризиками, що викликаються різними обставинами та характеризується підвищеними ризиками порівняно з іншими видами комерційної діяльності. Тому у вітчизняній та зарубіжній банківській практиці процес управління ризиками розглядається як ключовий напрям банківського менеджменту. Значна увага приділяється вивченню ризикових сфер і основних видів ризиків, пошуку ефективних методів моніторингу, оцінки, аналізу та контролю банківських ризиків, а також створенню відповідних систем управління.

Література

1. Белоглазова Г.Н. Банковское дело. Организация деятельности коммерческого банка: учебник / Г.Н. Белоглазова, Л.П. Кроливецкая. – М.: Юрайт, 2011. – 422 с.
2. Благодир Я. Я. Управління кредитними ризиками на основі удосконалення їх оцінки : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.04.01 “Фінанси, грошовий обіг і кредит” / Я. Я. Благодир – Львів : ЛНУ, 2006 – 24 с.
3. Бобиль В. Сучасний ризик–менеджмент у банківській діяльності: теоретичний аспект / В. Бобиль // Вісник Національного банку України. – 2008. – №11 . – С. 28–32.
4. Бондаренко Л. А. Ризик-менеджмент кредитної діяльності комерційного банку : автореф. дис. канд. екон. наук : спец. 08.00.08 “Гроші, фінанси і кредит” / Л. А. Бондаренко. – К. : КНЕУ, 2007. – 23 с.
5. Владичин У.В. Банківське кредитування: навч. посіб / У.В. Владичин, С.К. Реверчук. – К.: Атака, 2008. – 648с.
6. Голодова Ж.Г. Финансы и кредит: учеб. пособие / Ж.Г. Голодова – М.: ИНФРА–М, 2009. – 448 с.
7. Грушко В. І. Фінансові ризики : навч. пос. / В. І. Грушко, О. І. Пилипченко. – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 188 с.
8. Методичні вказівки з інспектування банків “Система оцінки ризиків”, затверджені Постановою НБУ від 15.03.2004 № 104. – С. 20.

9. Мишальченко Ю. В. Ризики в міжнародній банківській діяльності / Ю. В. Мишальченко, І. О. Кроллі // Бухгалтерія і банки.– 1996. – № 3. – С. 17–23.
10. Подчесова В. Ю. Управління кредитними ризиками та шляхи їх мінімізації / В. Ю. Подчесова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2005. – Вип. 205. – Т. 4. – С. 967–972.
11. Фастовець М. Проблемні аспекти ризиковості кредитування малого бізнесу в Україні / М. Фастовець // Вісник НБУ. – 2007. – № 2. – С. 38–45.
12. Фрост Стівен М. Настольна книга банківського аналітика : гроші, ризики і професійні прийоми / Стівен М. Фрост ; пер. з англ. за наук. ред. М. В. Рудя. – Дніпропетровськ : Баланс Бізнес Букс, 2006. – 672 с.

Науковий керівник,
к.е.н., викладач

Остапенко В.М.

Опубліковано в авторській редакції

СУЧАСНИЙ ФІНАНСОВИЙ КАПІТАЛ

УДК 330.142.23

Даниліна С.О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри ЗЕТ та ЕП
Одеський національний економічний університет

Характерною рисою сучасної моделі економіки стає утворення на базі тріади промислового, торгового і банківського капіталів фіктивної частини фінансового капіталу. Для сучасної економіки характерним стає вже не сфера реальної економіки і створення нових товарів і послуг, а перерозподіл нагромадженої вартості. Визначальна роль в даному процесі відведена фінансовим інститутам, які перетворили здійснювані фінансові операції на первинні, а виробництво, реальну економіку – на вторинні. Для цього використовуються гроші, які стали товаром, який одні країни продають іншим, крипто валюти і валютні інструменти – свопи та деривативи, які, по суті, є фіктивним товаром.

На відміну від першої половини ХІХ століття, коли фіктивний капітал був допоміжним механізмом матеріального виробництва, його роль і сутність на сучасному етапі зазнали значних змін. В першу чергу, слід зазначити, що протягом останніх десятиліть відбувається різке збільшення обсягів фіктивного капіталу, як в номінальному вираженні, так і в співвідношенні з реальним виробництвом. Однією з причин такого бурхливого зростання стала глобалізація фінансових ринків різних країн, яка розширила можливості для більш мобільного перерозподілу активів і сприяла збільшенню і концентрації грошових потоків. У другій половині ХХ століття відбуваються значні зміни зовнішньої форми існування і руху фіктивного капіталу. Фіктивний капітал на сучасному етапі має на кілька порядків більший ступінь мобільності і швидкості обігу в часі і просторі, характеризується значним ступенем концентрації, має менший ступінь інтеграції з виробничим сектором [1].

Сучасний глобальний капітал має низку нових рис у порівнянні з епохою раннього капіталізму. Очевидною є фінансова домінанта, що виражається в глобальній перевазі фінансового капіталу над іншою

економікою і випереджаючому зростанні фінансового сектора в порівнянні з реальним. Сучасний капітал не має локалізації в просторі і в часі, постійно переміщується по глобальному фінансовому ринку, легко йде з-під будь-якого національного і міжнародного контролю і регулювання. Такий капітал потенційно нестійкий, генерує фінансову нестабільність і залежить від дії випадкових чинників.

Сучасний фінансовий капітал живе в комп'ютерних мережах, постійно рухається з дуже високою швидкістю, йому властиві розмитість і зміна суб'єкта власності, надзвичайно висока мобільність в часі і просторі, найвища концентрація при мінімальній інтеграції з виробничим сектором. Постійно виникаюче протиріччя між прагненням до нічим не обмеженого руху і матеріально-речовою обмеженістю конкретних форм втілення призводить на деякому етапі до діалектичного роздвоєння капіталу на капітал-власність і капітал-функцію. Капітал-функція, що знаходиться в товарній, продуктивній і грошовій формах функціонує в конкретній сфері економіки і безпосередньо генерує процес самозростання вартості. Капітал-власність, це відокремлений титул власності на істинний капітал, що експлуатується на фінансовому ринку та існує у вигляді цінних паперів, деривативів та структурних фінансових продуктів. Його призначення – бути представником істинного капіталу на фінансовому ринку і опосередкувати перерозподіл вартості, власності, ризику та інформації.

Віртуалізація капіталу забезпечує рівну доступність ринків для будь-яких інвесторів незалежно від їх територіального і тимчасового розміщення, тобто зняття просторово-часових обмежень на рух капіталу. Перешкоди, нездоланні в світі речових форм капіталу, долаються в віртуальному світі [2].

На основі фінансової віртуалізації відбувається відрив фінансового сектора від реального, з акцентом на використанні фінансових деривативів. Вони, з одного боку, перерозподіляють ризики і спрощують процес переливу вільних капіталів. З іншого боку, породжують розрив дійсного і фіктивного капіталу та відчуження віртуальних фінансових відносин від реального господарства. В результаті фіктивний капітал

підпорядковує процеси виробництва, керуючи дійсним капіталом, незалежно від його стану та ефективності. Сьогодні вартість цих віртуальних інструментів в 16,7 рази перевищує валовий світовий продукт, а вартість деривативів у багато разів перевищує вартість загального світового багатства. Таке зростання і розміри зміцнюють розширення ринку похідних фінансових інструментів, який має гіпертрофовані розміри відносно реального виробництва, будучи при цьому джерелом прихованих ризиків, як для окремих його учасників, так і для фінансової системи в цілому.

Ринок деривативів відволікає на проведення спекулятивних операцій найбільш швидко зростаючу частку світових фінансових ресурсів, з прискоренням відриває фінансовий сектор від реального, підсилює диспропорції в самоорганізаційному перерозподілі продуктивного фінансового капіталу між різними структурами світової економіки. Більшість спекулятивних операцій носить суто віртуальний характер, тому що взагалі не переміщує реальні фінансові кошти між структурами світової економіки [3].

Передумови для поглиблення фінансіалізації світової економіки почали формуватися ще в 1970-ті роки. Початок п'ятої технологічної революції збігся з корінними трансформаціями в діяльності фінансових інститутів. Припинення дії Бреттон-Вудської системи і введення плаваючих курсів привели до бурхливого розвитку позабіржових фінансових інструментів. Розвиток ринку похідних інструментів дозволяв залучати для інвестицій практично необмежені кошти і розподіляти ризики.

У структурі капіталу, який обертається на світових фінансових ринках, частина активів, що пов'язана з обслуговуванням реальних потоків товарів, представляє лише 6-8%. Інші 94-92% розглядаються як спекулятивний капітал. Є всі підстави вважати, що фінансовий сектор в глобальній економіці придбав "віртуальні ознаки" і, все в більшій мірі відриваючись від реального виробничого процесу, починає розвиватися на власній відтворювальній основі [4].

Фіктивний капітал став найприбутковішим і перетворився на фактичного володаря світу, сприяючи утворенню купки країн «золотого мільярду». Статистика свідчить, що ці країни, в яких проживає близько 15% населення планети, споживають близько 85% ресурсів, вироблених в усьому світі. США виробляє 20% світового ВВП, а споживає майже 45% світового продукту. За останні 50 років частка обробної промисловості в ВВП США скоротилась більш ніж удвічі (з 25% до 12%), при цьому частка фінансового сектору подвоїлась (з 3,7% до 8,4%). За аналогічний період частка доходів в обробній промисловості США скоротилась більш ніж на 2/3 (з 49% до 15%), а частка доходів фінансового сектора в загальній сумі доходів подвоїлась (з 17% до 35%). Одночасно з цим, частка фінансових послуг у ВВП зросла [5].

Як наслідок, вільні кошти, які потенційно повинні виступати інвестиційним ресурсом, вилучаються з реального сектора і осідають на деякий час на рахунках фінансових інститутів, завданням яких є їх акумуляція, примноження і подальша трансформація в реальні інвестиції. Падіння реального виробництва, безумовно, негативно вплине на дохідну частину бюджету, що в умовах зниження економічної активності веде до необхідності додаткових залучень в рамках фінансування бюджетного дефіциту. Тому, дефіцитність державних фінансів стала невід'ємним атрибутом сучасної фінансово-економічної політики. Все частіше уряди сучасних економік стають залежними від міжнародних фінансових інститутів, і в цьому проявляється фінансіалізація вже на глобальному рівні.

Процеси глобалізації стимулюють міграцію фіктивного капіталу. Він більшою мірою набуває віртуальних ознак, тобто отримує здатність переміщатися з високою швидкістю і у величезних обсягах по всьому світу, що змінює саму його суть.

Рішення суперечності між роздутим фіктивним капіталом і відстаючим в своєму зростанні реальним капіталом може бути тільки тимчасовим і мати катастрофічний характер, пов'язаний з різким падінням курсів акцій і біржовим крахом. Розмах сучасного

капіталістичного циклу посилюється коливаннями фіктивного капіталу, а економічні кризи вкрай загострюються біржовими потрясіннями.

Якщо поглянути на досліджувані питання з точки зору економіки України, то можна констатувати, що сукупні активи вітчизняного фінансового сектора щорічно збільшуються, тоді як темпи економічного зростання слабо корелюються з їх впевненим приростом. Наприклад, більше 90% активів вітчизняного фінансового сектора припадають на банківську систему, якій повинна належати роль основного генератора кредитних ресурсів. Домінування тільки банківського сектора в структурі вітчизняної фінансової системи говорить про її низьку ефективність. Незначні розміри ринків страхування та недержавних пенсійних фондів – також одна з основних перешкод на шляху розвитку фінансової системи України, тому що в розвинених економічних системах попит на цих інституційних інвесторів є невід'ємною складовою ефективного функціонування і розвитку фондового ринку [6].

Література

1. Ермолаев К.Н. Виртуальность как форма существования и движения фиктивного капитала в современных условиях // Экономическая теория. – 2010. – №12(73). – С. 31–34.
2. Архипова В. Мировая финансовая система: глобализация или деглобализация // МЭ и МО. – 2016. – №5. – С. 40–49.
3. Лютий І.О., Мороз П.А. Суперечність процесів фінансіалізації та їх вплив на економічне зростання в Україні // Економіка України. – 2014. – № 4. – С. 29–39.
4. Финансовое будущее мира 09.11.16 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/95576/>
5. Лашин П.М. Институциональные аспекты развития форм фиктивного капитала // Вісник ОНУ ім. І.І.Мечникова. – 2015. – Вип. 3/1. – С. 27–31.
6. Князь С.В. Сучасний стан та проблеми функціонування ринку деривативів в Україні // АПЕ. – 2015. – №6 (168). – С. 347–354.

Опубліковано в авторській редакції

ОЦІНКА ПРІОРИТЕТНОСТІ МЕТОДІВ СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

УДК 368.03

Івашура К. А., студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім.С. Кузнеця

Державні органи нагляду за діяльністю страхового ринку у розвинених країнах світу активно впроваджують стрес-тестування у сфері страхування, що необхідно для виявлення можливого впливу стресових подій на функціонування страховиків, прийняття відповідних рішень та заходів впливу. В Україні значення стрес-тестування істотно зросло у зв'язку з загальноекономічним спадом, зростанням кількості страхових компаній з тимчасовою адміністрацією, погіршенням якості врегулювання страхових випадків, зниженням здатності страховиків виконувати власні зобов'язання та падінням довіри споживачів до страхових послуг. Для здійснення стрес-тестування необхідно оновлювати методичну базу. Це обумовлює важливість удосконалення відповідних організаційно-методичних підходів, зокрема методів проведення стрес-тестування.

Стрес-тестування є однією з основних складових у системі аналізу ризиків діяльності страхової компанії. Основним етапом при здійсненні стрес-тестування є вибір виду стрес-тестування та методу моделювання ризиків, чутливість до яких необхідно проаналізувати [1].

Однак питання щодо визначення пріоритетності методів стрес-тестування для страхових компаній залишається недостатньо дослідженим, а, отже, потребує подальшого науково-методичного обґрунтування, що й обумовлює актуальність і вибір теми дослідження.

Стосовно методів проведення стрес-тестування, то на основі аналізу літературних джерел [1-4], визначено шість основних їх видів: сценарний аналіз, аналіз чутливості, обернене стрес-тестування, метод екстремального значення, метод оцінки втрат, індексний метод.

Сценарний аналіз передбачає здійснення аналізу помірно-несприятливих подій, що дозволяє виявити максимальний обсяг збитку,

якого може зазнати страховик за певний період часу за заданої ймовірності [2]. При аналізі чутливості здійснюється моделювання наслідків зміни одного фактору ризику або групи тісно взаємопов'язаних факторів при постійних значеннях інших факторів [1]. Обернене стрес-тестування полягає у пошуку ризик-факторів, за яких показники стрес-тестування набувають критичних значень [3]. Метод екстремальних значень передбачає проведення оцінки схильності до ризику виняткових, але можливих рівнів збитковості і ринкових умов [2]. Метод оцінки втрат – аналіз найбільш імовірних подій або визначення втрат унаслідок реалізації економічних ризиків [1]. При використанні індексного методу розраховується значення індексів, які залежать від сукупного впливу основних ризиків, що на відповідний період часу вважаються суттєвими і впливають на стійкість [4].

Характеристику переваг та недоліків основних методів стрес-тестування наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика методів стрес-тестування страхової компанії

Метод стрес-тестування	Переваги методу	Недоліки методу
Сценарний аналіз	Можливість врахування впливу комплексу факторів; отримання інформації щодо можливих відхилень	Складність методу; високий рівень суб'єктивізму
Аналіз чутливості	Можливість оцінки впливу окремого фактору на кінцевий результат; графічна наочність; простота розрахунків	Усі фактори розглядаються окремо, в той час як в практичній діяльності страховиків окремі фактори різною мірою взаємопов'язані
Обернене стрес-тестування	Універсальність застосування	Складність методу, використання суб'єктивних оцінок при визначення ризик-апетиту та рівнів життєдіяльності
Метод екстремальних значень	Найбільш точна оцінка виняткових, але можливих збитків	Складність верифікації прогнозів; відсутність параметричних моделей прогнозування екстремальних подій; неможливість статистичного прогнозування кореляцій
Метод оцінки втрат	Наочність та зручність використання результатів для подальшого аналізу	Складність інтерпретації; невисокий рівень точності розрахунків
Індексний метод	Простота розрахунків та інтерпретації результатів	Доцільно використовувати в межах лише окремої системи на макро- чи мікрорівні

Як видно з табл. 1, існує достатня кількість методів проведення стрес-тестування страховиків, кожен з яких має певні переваги та недоліки. Ці методи складно порівняти між собою, оскільки кожен підхід використовує різні показники. Тому для обґрунтування вибору пріоритетного методу стрес-тестування у роботі використано метод аналізу ієрархій (МАІ) Т. Сааті, який дозволяє врахувати різні точки зору та прийти до їх узгодження. МАІ реалізується в декілька етапів [5]: побудова ієрархії, формування матриці попарних порівнянь, отримання векторів пріоритетів, оцінка ступеня узгодженості. Усі розрахунки за застосованим методом реалізовано у середовищі програмного забезпечення Expert Choice.

Обґрунтування вибору пріоритетного методу стрес-тестування страхової компанії здійснено за п'ятьма критеріями, визначеними на основі порівнянь окремих методів між собою. Ієрархія вибору пріоритетного методу стрес-тестування представлена рис. 1.

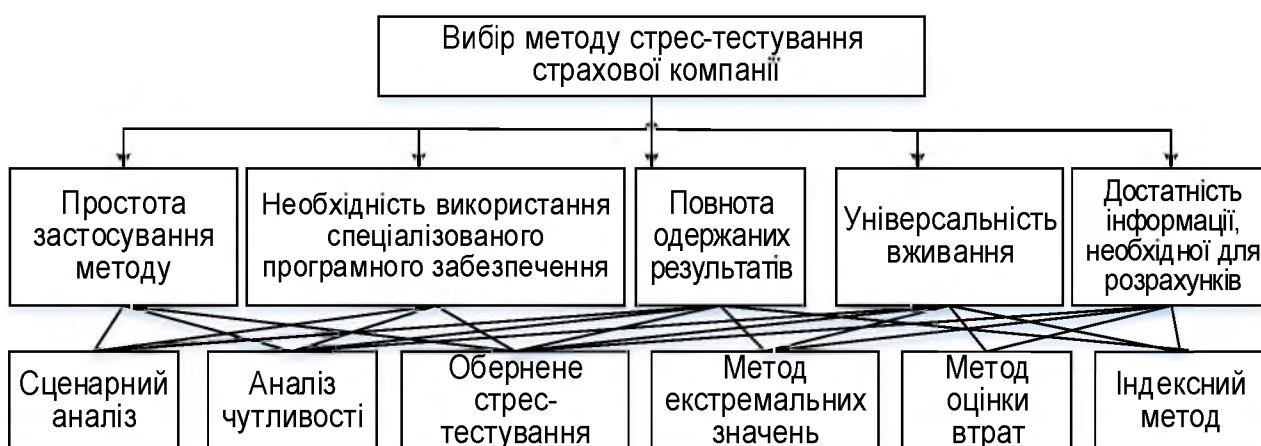

Рис. 1. Ієрархія вибору пріоритетного методу стрес-тестування

Для того, щоб визначити яка з альтернатив має найвищий пріоритет за критеріями їх відбору (рис. 1), виконано процедуру ієрархічного синтезу, яка дозволила отримати вектори пріоритетів альтернатив за кожним критерієм. Такий вектор є результатом похідної матриці, яка формується із значень нормованих векторів пріоритетів альтернатив за критеріями відбору певного методу, і значень нормованого вектора пріоритетів критеріїв цього ж методу.

Загальну пріоритетність аналізованих методів стрес-тестування з урахуванням значущості критеріїв їх відбору наведено на рис. 2.

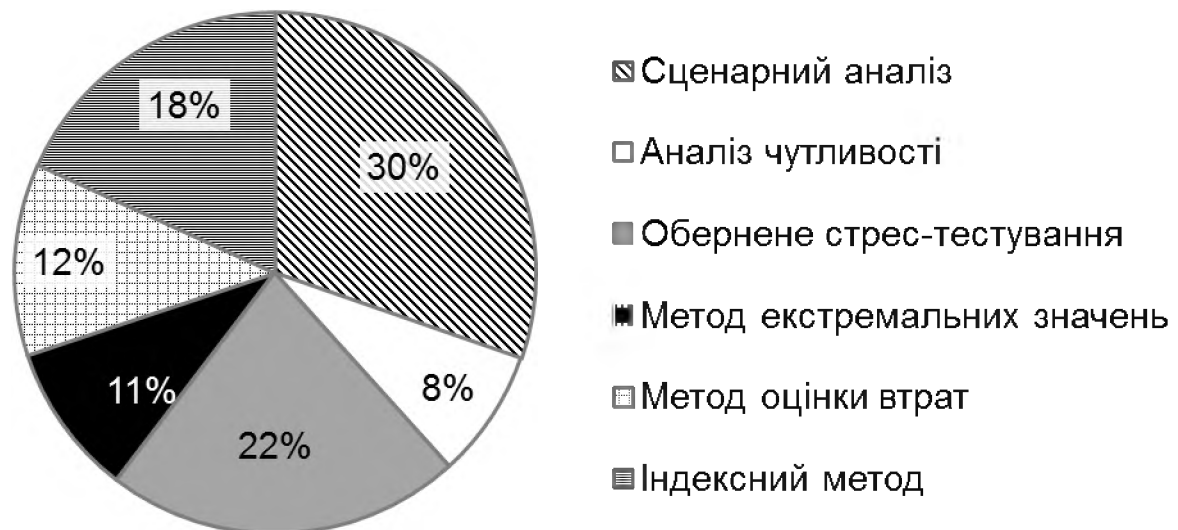

Рис. 2. Пріоритетність методів стрес-тестування страхової компанії

За результатами проведеного ранжування розглянутих методів з використанням МАІ (рис. 2) визначено, що найбільш доцільним є застосування сценарного методу побудови стрес-тесту, пріоритетність якого склала 30%, до переваг якого можна віднести:

- надає змогу оцінити рівень впливу факторів ризику при розгляданні кількох альтернативних сценаріїв (песимістичного та оптимістичного);
- є комплексним, оскільки дає змогу врахувати зовнішні та внутрішні фактори ризику;
- має єдиний підхід до управління різними факторами ризику, які в кризових ситуаціях реалізуються як кожен окремо, так і всі одночасно та взаємно підсилюються;
- має практичну цінність, оскільки результати стрес-тестування дають змогу заздалегідь оцінити вплив потенційно негативних або позитивних подій та вжити відповідні заходи, спрямовані на мінімізацію втрат в разі істотного погіршення зовнішніх та внутрішніх умов функціонування.

Таким чином, застосування методу аналізу ієрархії, дозволило встановити пріоритетність методів стрес-тестування страхової компанії відповідно до вимог, що висовуються до сукупності різних методів

проведення досліджень. Подальший напрям дослідження передбачає удосконалення методичного забезпечення організації процесу стрес-тестування у страховій компанії.

Література

1. Чуприс Л. С. Стресс-тестирование в системе анализа рисков страховой компании / Л. С. Чуприс // Проблемы анализа риска. – 2013. – № 1. – С. 78–85.
2. Андриевская И. К. Стресс-тестирование: обзор методологий / И. К. Андриевская // Управление в кредитной организации. – 2007. – № 5. – С. 34–44.
3. Житний П. Є. Світова практика стрес-тестування у банках України / П. Є. Житний, С. М. Шаповалова, Г. М. Карамішева // Вісник Української академії банківської справи. – 2011. – № 1(30). – С. 67–72.
4. Ачкасова С. А. Оцінка стресостійкості страхових компаній : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / С. А. Ачкасова. – Х., 2013. – 23 с.
5. Саати Т. Л. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Л. Саати. – М.: Радио и связь, 1989. – 316 с.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

Опешко Н. С.

Опубліковано в авторській редакції

ВСТАНОВЛЕННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ ДОДАТКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЕМІСІЇ ОБЛІГАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.14:336.763.3

Капран В. В., студент 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Фінансування за рахунок випуску облігацій дозволяє підприємству одержати переваги в порівнянні з іншими джерелами позикового капіталу. Це пов'язано з можливістю підприємства організовано залучати вільні кошти інвесторів – власників облігацій. В умовах кредитів з високими ставками, облігації підприємств стають інвестиційно-привабливими фінансовими інструментами [1].

Питанням використання корпоративних облігацій як фінансових інструментів на фондовому ринку приділяли увагу як вітчизняні науковці (Баталова О. А., Долінський Л., Милейко Я., Михайлів Г. В., Романишин В. О., Булавинець, О. В. [2–6]) так і зарубіжні (Р. Уілсон та Ф. Фабоцці, Р. Брейлі та С. Майєрс, У. Шарп, Г. Александер, Д. Бейлі [7–9]). Наприкінці 2016 р. Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку внесено зміни щодо забезпечення емісії облігацій підприємств, спрямовані на покращення захисту прав інвесторів (власників облігацій) [10].

Метою робо є встановлення пріоритетності додаткового забезпечення при здійсненні емісії облігацій підприємства.

Емітовані підприємствами облігації характеризуються багатьма видами. Детальні дослідження видів корпоративних облігацій у вітчизняній та закордонній практиці засвідчили наявність неповної систематизації за рядом класифікаційних ознак, що не сприяє глибокому розумінню їхньої економічної сутності [1]. Результати показали, що в роботах західних та українських вчених класифікаційні ознаки суттєво різняться або є суперечливими. Так, наприклад, західні вчені окремо не виділяють класифікаційних ознак облігацій, роблячи акцент лише на їх забезпеченості та виокремлюючи критерій «інші типи облігацій» [11, 12]

або забезпеченості та доходності [9], або строки погашення та забезпечення [13].

Зростання зацікавленості інвесторів до необхідності використання суб'єктами господарювання надійних джерел залучення коштів для фінансування інвестиційних проєктів зумовили емісію облігацій підприємств [14]. Корпоративні облігації слід розглядати, виходячи з позицій їх основних функціональних властивостей, а саме: як інструмент залучення фінансових ресурсів; інструмент вкладання вільних фінансових ресурсів та інструмент фінансового ринку, що дозволяє всебічно оцінити його переваги та недоліки в порівнянні з іншими інструментами фінансового ринку та визначити пріоритетні напрями використання корпоративних облігацій емітентами, інвесторами й посередниками [5, с. 77].

За для вибору найдоцільнішого додаткового забезпечення при здійсненні емісії облігацій підприємства використано метод аналізу ієрархій (MAI), який є системною процедурою для ієрархічного представлення елементів, що визначають суть проблеми. MAI реалізується в декілька етапів [15]: побудова ієрархії, формування матриці попарних порівнянь, отримання векторів пріоритетів, оцінка ступеня узгодженості. Шкала балів за методикою Т. Сааті [05] визначається цілими непарними числами від 1 до 9 включно.

Як альтернативи додаткового забезпечення обрано нерухомість, цінні папери та активи емітента. Обґрунтування пріоритетності зазначених альтернатив додаткового забезпечення при здійсненні емісії облігацій підприємства відбувалося за такими трьома критеріями: ризиковість, ліквідність та дохідність. Ієрархію вирішення завдання встановлення пріоритетності досліджуваних альтернатив додаткового забезпечення подано на рис. 1.

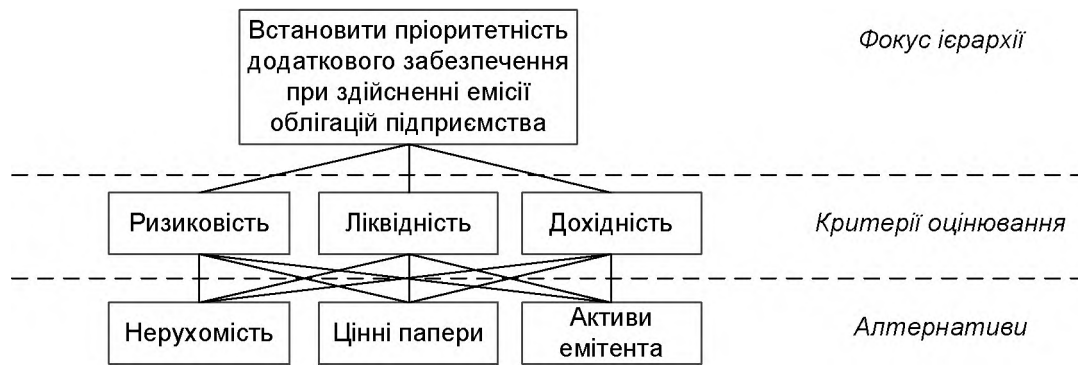

Рис. 1. Ієрархія встановлення пріоритетності додаткового забезпечення при здійсненні емісії облігацій підприємства

На основі розробленої ієрархії (рис. 1) визначено пріоритетність критеріїв оцінки альтернатив та пріоритетність альтернатив додаткового забезпечення при здійсненні емісії облігацій підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

Пріоритетність критерій вибору оцінювання застави емісії облігацій

Альтернатива додаткового забезпечення	Критерій оцінки додаткового забезпечення (пріоритетність критерію)			Пріоритетність додаткового забезпечення
	Ризикованість (0,271)	Ліквідність (0,644)	Дохідність (0,085)	
Нерухомість	0,248	0,098	0,157	0,208
Цінні папери	0,55	0,262	0,525	0,525
Активи емітента	0,094	0,522	0,20	0,173

За даними табл. 2 зроблено висновок, що найдоцільніше як додаткове забезпечення слід обрати нерухомість, пріоритетність якого склала 52,5 %.

Таким чином, використання MAI дозволило встановити пріоритетність додаткового забезпечення при здійсненні емісії облігацій підприємства. Подальший напрям дослідження передбачає удосконалення методичного

підходу до визначення критеріїв оцінки фінансової надійності емітентів корпоративних облігацій.

Література

1. Якимчук Т. П. Особливості формування економічних відносин між суб'єктами корпоративної облігаційної позики / Якимчук Т. П. // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2007. – № 3 – С. 99–106.
2. Баталова О. А. Корпоративні облігації як джерело позикового фінансування [Електронний ресурс] / О. А. Баталова // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2013. – № 49. – Режим доступу : <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7953/1/corpor.pdf>.
3. Долінський Л. Тенденції розвитку ринку облігацій України / Л. Долінський, М. Ткаченко // Цінні папери України. – 2013. – № 42 (788). – С. 42, 43.
4. Милейко Я. Конвертовані облігації / Я. Милейко, А. Поплюйко // Цінні папери України. – 2011. – № 40. – С. 10, 11.
5. Михайлів Г. В. Місце й роль корпоративних облігацій на фінансовому ринку України [Електронний ресурс] / Г. В. Михайлів // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. — 2011. — Вип. 7 (1). – С. 74–79. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file/Збірник/2011-1/Михайлів.pdf>.
6. Романишин В. О. Ринок боргових зобов'язань як альтернативне джерело фінансування підприємств в Україні / В. О. Романишин, О. В. Булавинець // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 116–124.
7. Фабоцци Ф. Корпоративные облигации: Структура и анализ / Ф. Фабоцци, Р. Уилсон. – М. : Альпина Паблишер, 2016. – 448 с.
8. Брейли Р. Майерс С. Принципы корпоративных финансов / Р. Брейли, С. Майерс ; пер. с англ. Н. Барышниковой. — М. : Олимп-Бизнес, 2008. – 1008 с.

9. Шарп Уильям Ф. Инвестиции / Уильям Ф. Шарп, Гордон Дж. Александер, Джеффри В. Бэйли. – М. : Инфра-М, 2001. – 1028 с.

10. Про затвердження Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств, облігацій міжнародних фінансових організацій та їх обігу : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 27.12.2013 № 2998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0171-14>.

11. Мендрул О. Г. Фондовий ринок: операції з цінними паперами : навч. посіб. / О. Г. Мендрул, І. А. Павленко. – [2-ге вид.]. – К. : КНЕУ, 2000. – 156 с.

12. Якимчук Т. П. Теоретичне обґрунтування сутності облігацій / Т. П. Якимчук // Загальноекономічні та фінансові аспекти формування інноваційного потенціалу регіону : матеріали всеукр. наук.-прак. конф., 29, 30 берез. 2007 р. : тези доп. – Полтава : ПолтНТУ, 2007.

13. Ричард Дж. Тьюлз. Фондовый рынок / Ричард Дж. Тьюлз, Эдвард С. Бредли, Тэд М. Тьюлз ; пер. с англ. А. М. Волкова, А. В. Щедрина. – [6-е изд.]. – М. : ИНФРА–М, 2000.

14. Павлов В. І. Цінні папери в Україні : навч. посіб. / Павлов В. І., Пилипенко І. І., Кривов'язюк І. В. – [2-ге вид.]. – К. : Кондор, 2004.

15. Саати Т. Принятие решений. Метод анали за иерархий / Т. Саати ; пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. – М. : Радио и связь, 1993. – 278 с.

Науковий керівник, к.е.н., доцент

І. Б. Медведєва

Опубліковано в авторській редакції

ВИЗНАЧЕННЯ НАЙБІЛЬШ ПРІОРИТЕТНИХ ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ БАНКУ

УДК 339.137.22

Каткова О. М.
студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

За останні роки банки України зазнають впливу значної кількості змін на фінансовому ринку, що характеризуються збільшенням асортименту банківських продуктів, впровадженням сучасних інформаційних технологій в управління банками, консолідацією або скороченням кількості банків та ін. Розширення напрямів діяльності банків у сфері банківських послуг, зокрема послуг населенню, та впровадження нових послуг – один з шляхів вирішення завдання з адаптації банків до мінливих умов фінансового ринку, розробки пріоритетних ринкових ніш і сегментів.

На даний момент важливим питанням, що постає перед банківськими установами є підвищення рівня конкурентоспроможності банківських послуг, які складають основу фінансової діяльності. Тому необхідним є визначення найбільш пріоритетних заходів з підвищення їх конкурентоспроможності.

Дослідженням питання конкурентоспроможності банківських послуг займалися І. Лютий [1], В. Трошин [6], О. Беляков[2], Б. Усач [7]. Водночас, варто відзначити, що донині вчені не дійшли єдиної думки щодо змісту цієї категорії.

Метою роботи є обґрунтування визначення пріоритетних заходів з підвищення конкурентоспроможності кредитних послуг банку.

Для досягнення мети роботи автором використано метод аналізу ієрархій Томаса Сааті [4]. На сьогодні цей метод є одним із найбільш поширених методів вирішення задач багатокритеріального вибору.

Метод аналізу ієрархій Т. Сааті складається з таких етапів [4]:
 структурування проблеми вибору у вигляді ієрархії або мережі;
 визначення пріоритетності критеріїв і оцінка кожної з альтернатив за критеріями;

обчислення коефіцієнтів важливості для елементів кожного рівня та перевірка узгодженості суджень;

розрахунок комбінованого вагового коефіцієнту і визначення найкращої альтернативи.

Сутність методу полягає в декомпозиції проблеми на більш прості складові і подальшій обробці послідовності суджень особи, яка приймає рішення, на основі парних порівнянь.

Автором розроблено ієрархію визначення пріоритетних заходів з підвищення конкурентоспроможності кредитних послуг банку, яка наведена на рис. 1.

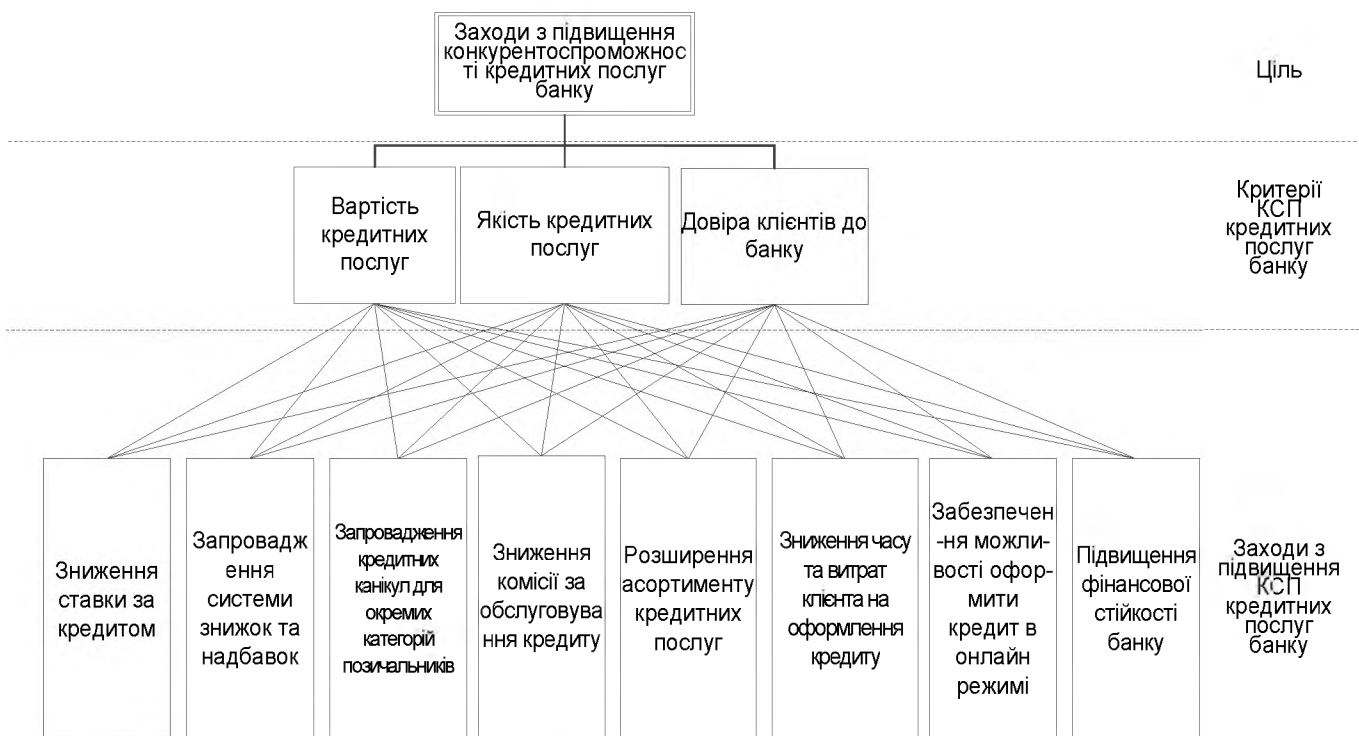

Рис. 1. Ієрархія вибору шляхів підвищення КСП кредитних послуг банку

Як видно з рис. 1, мета ієрархії – визначення найбільш пріоритетних заходів з підвищення конкурентоспроможності кредитних послуг банку.

На основі розробленої ієрархії (рис. 1) визначено пріоритетність заходів підвищення конкурентоспроможності кредитних послуг банку з урахуванням значущості критеріїв їх відбору (табл. 1).

Таблиця 1

Пріоритетність напрямів збільшення КСП кредитних послуг банку

Заходи підвищення КСП кредитних послуг банку	Критерій вибору заходів та їх пріоритетність			Пріоритетність заходів підвищення КСП кредитних послуг банку
	Вартість кредитних послуг	Якість кредитних послуг	Довіра клієнтів до банку	
	0,54	0,297	0,163	
Зниження ставки за кредитом (A_1)	0,334	0,068	0,11	0,178
Запровадження системи знижок та надбавок (A_2)	0,211	0,16	0,11	0,176
Запровадження кредитних канікул для окремих категорій позичальників (A_3)	0,072	0,101	0,16	0,09
Зниження комісії за обслуговування кредиту (A_4)	0,126	0,101	0,05	0,106
Розширення асортименту кредитних послуг (A_5)	0,07	0,178	0,19	0,117
Зниження часу та витрат клієнта на оформлення кредиту (A_6)	0,045	0,179	0,12	0,121
Забезпечення можливості оформити кредит у онлайн режимі (A_7)	0,059	0,152	0,12	0,108
Підвищення фінансової стійкості банку (A_8).	0,084	0,06	0,14	0,104

За результатами розрахунків, представлених у табл. 1, встановлено, що найбільш пріоритетним критерієм підвищення конкурентоспроможності кредитних послуг банку є вартість кредитних послуг, а заходом до її збільшення є зниження цієї самої вартості.

Отже, проведене дослідження показало, що структуризація заходів підвищення конкурентоспроможності кредитних послуг банку є невід'ємною частиною прийняття важливих управлінських рішень у фінансовій установі.

Література:

1. Лютий І. О. Банківський маркетинг: [підручник] / І. О. Лютий, О. О. Солodka. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – С. 93–95.
2. Беляков А. В. Большая актуальная политическая энциклопедия / А. В. Беляков, О. А. Матвейчев. – М. : Эксмо, 2009. – 412 с.
3. Банківський менеджмент / О. А. Кириченко, І. В. Гіленко, С. Роголь та ін. – К. : Знання-Прес, 2002. – 438 с.
4. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий. – Пер. с англ. Р. Г. Вачнадзе. – М. : Радио и связь, 1993. – 315 с.
5. Методичні рекомендації до лабораторних робіт з навчальної дисципліни «Економіко-математичне моделювання фінансових процесів» для студентів спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит» усіх форм навчання / укл. І. Б. Медведєва. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 116 с.

Науковий керівник:

К. е. н., викладач

Опешко Н. С.

Опубліковано в авторській редакції

ГРУПУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ЕФЕКТИВНОСТІ ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ

УДК 336.748.1:339.747

Корота А.В.
студент 1 року ОС магістр
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В сучасних умовах, враховуючи всесвітню глобалізацію та інтеграцію української банківської системи в міжнародний фінансовий простір, валютні операції відіграють значну роль в основній діяльності банків. Одним із головних факторів впливу на економіку України є розвиток міжнародної торгівлі, в якій зв'язок між національною економікою та зовнішнім світом відбувається завдяки валютній системі, основним елементом якої є операції з купівлі або продажу іноземної валюти.

На сьогоднішній день важко уявити банківську установу яка б не мала сформованого валютного кредитного чи депозитно портфелю. Банківські установи активно використовують валютні операції у свої основній діяльності, дані операції є досить складними та несуть в собі великі ризики, вони можуть бути як джерелом суттєвих прибутків так і збитків. Це зумовлює важливість вдосконалення роботи із валютними ризиками, їх регулювання, результатом чого має бути підвищення ефективності валютних операцій.

Метою дослідження є групування (кластеризація) банків України за рівнем ефективності валютних операцій за допомогою кластерного аналізу.

Для визначення ефективності валютних операцій українських банків було обрано математичний метод кластерного аналізу. Кластерний аналіз є засобом угруповання багатовимірних об'єктів [1]. Дослідження здійснювалось програмою «STATISICA 10».

Спершу необхідно визначити алгоритм виконання поставленого завдання, де має бути вивчено особливості кластерного аналізу та методи його проведення (рис. 1).

Рис. 1. Схема алгоритму проведення кластерного аналізу

Далі необхідно сформулювати вибірку банків України для проведення кластеризації. До вибірки було відібрано 20 банків, найбільші за розміром активів на 01.01.2017 року, згідно даним НБУ [3].

Наступним етапом є формування показників ефективності валютних операцій, на основі яких буде проведений аналіз. Такими показниками було обрано: питома вага валютних доходів у загальному обсязі доходів банку (ВД/Д), доходи від валютних операцій на 1 грн валютних активів (Дво/Ав), доходи від валютних операцій на 1 грн активів банку (Дво/А), рентабельність валютних операцій банку (Рво) (табл. 1) [4].

Наступним етапом є проведення кластерного аналізу ієрархічним методом для визначення однорідних груп банків України за ефективністю валютних операцій (рис. 2). Цей метод дозволяє визначити кількість кластерів, на які доцільно поділити об'єкти дослідження. Отже, за результатами проведеного аналізу, які представлені на рис. 2, можна

зазначити що найбільш доцільним є розбиття вибірки банків на 5 кластерів.

Для аналізу стійкості отриманого групування відповідно до запропонованого алгоритму групування (див. рис. 1) використовувався один з ітеративних методів кластерного аналізу – метод «К-середніх». Склад виділених груп при різних початкових параметрах розбиття, а також значення функціонала якості наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Показники ефективності валютних операцій банків України

Банк	ВД/Д	Дво/Ав	Дво/А	Рво
ПАТ "Промінвестбанк"	-4,241	-2,809	-3,916	-3,481
ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	0,154	-2,467	-0,564	0,058
АТ "Укрексімбанк"	0,074	-0,555	-0,622	-0,980
АТ "ОЩАДБАНК"	0,091	-0,707	-0,526	-0,053
ПАТ "ВТБ БАНК"	0,197	-0,008	0,030	0,063
ПАТ "КРЕДОБАНК"	0,232	0,305	0,279	0,071
ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	0,242	0,327	0,392	0,073
АТ "ОТП БАНК"	0,224	0,206	0,176	0,068
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	0,224	0,132	0,140	0,077
ПАТ "СБЕРБАНК"	0,244	0,274	0,413	0,134
АБ "Південний"	0,219	0,059	0,094	0,069
ПАТ "МЕГАБАНК"	0,222	0,070	0,104	0,068
АБ "УКРГАЗБАНК"	0,304	0,468	0,439	0,117
ПАТ "УКРСОЦБАНК"	0,328	1,066	0,906	0,105
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	0,234	0,720	0,368	0,075
АТ "УкрСиббанк"	0,250	0,549	0,501	0,078
ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	0,245	0,443	0,411	0,086
ПАТ "ПУМБ"	0,261	0,532	0,532	0,079
ПАТ "ІНГ Банк Україна"	0,250	0,350	0,399	1,211
ПАТ "СІТІБАНК"	0,248	1,044	0,445	2,085

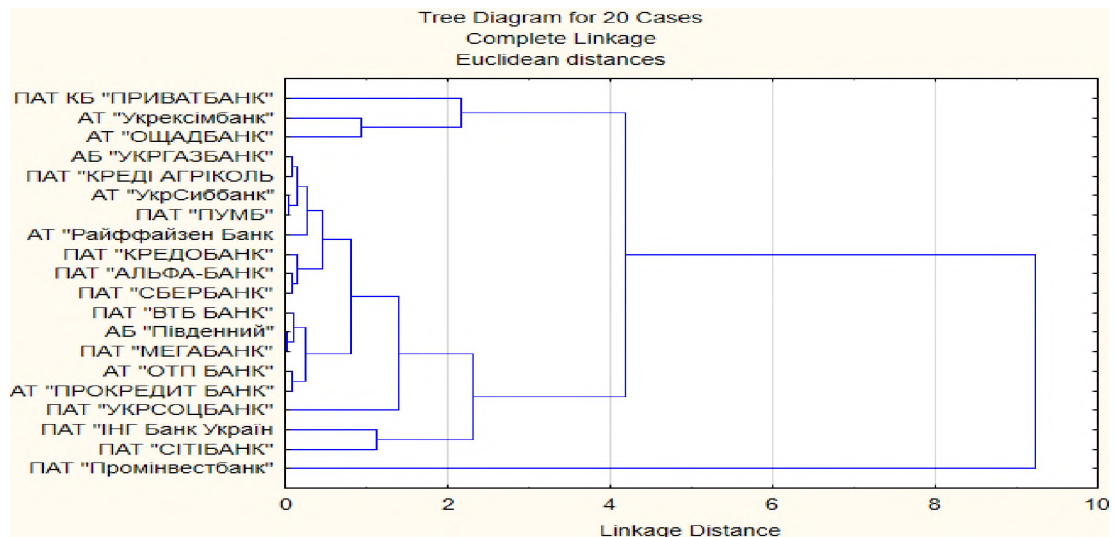

Рис. 2. Ієрархічний розподіл банків України за ефективністю валютних операцій

Характеристика кластерів у розрізі окремих показників представлено на рис. 3.

Таблиця 2
Групування банків України за рівнем ефективності валютних операцій

Банк	Кластер за ієрархічним методом	Кластер за методом к-середніх
ПАТ "Промінвестбанк"	1	1
ПАТ КБ "ПРИВАТБАНК"	2	2
АТ "Укресімбанк"	2	2
АТ "ОЩАДБАНК"	2	2
ПАТ "ВТБ БАНК"	3	3
ПАТ "КРЕДОБАНК"	3	3
ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	3	3
АТ "ОТП БАНК"	3	3
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	3	3
ПАТ "СБЕРБАНК"	3	3
АБ "Південний"	3	3
ПАТ "МЕГАБАНК"	3	3
АБ "УКРГАЗБАНК"	4	4
ПАТ "УКРСОЦБАНК"	4	4
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	4	4
АТ "УкрСиббанк"	4	4
ПАТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	4	4
ПАТ "ПУМБ"	4	4
ПАТ "ІНГ Банк Україна"	5	5
ПАТ "СІТІБАНК"	5	5

Отже, проведений аналіз, за ієрархічним методом та методом k-середніх підтверджує розбиття банків на 5 кластерів. Серед яких, найгірший результат має перший кластер, а найкращій банки з п'ятого кластеру.

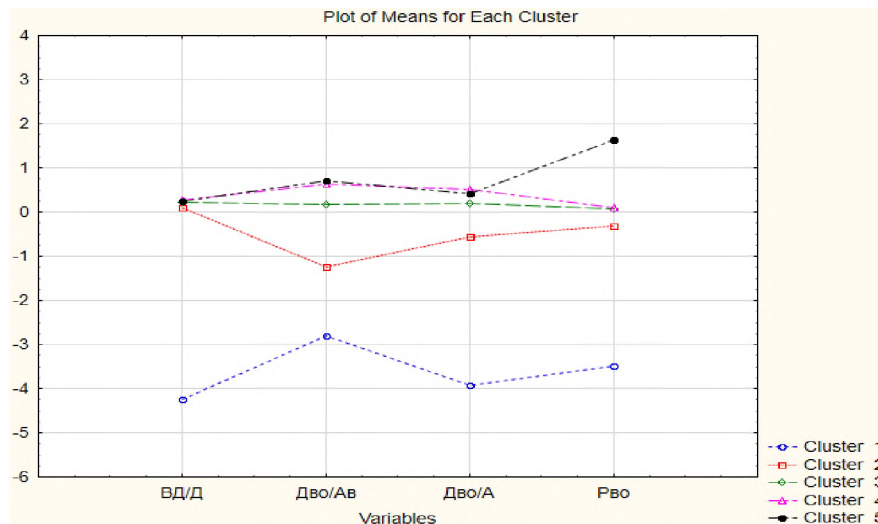

Рис. 3. Графічний аналіз отриманих результатів групування банків України за рівнем ефективності валютних операцій

Відповідно до рис. 3, можна відзначити знаходження першого та другого кластеру у нижній частині осі координат, що говорить про їх збиткову діяльність на валютному ринку. Кластер 3 має середній результат, знаходячись на нульовій лінії осі координат, що вказує на беззбиткову діяльність проте не достатньо ефективну. Ефективну діяльність на валютному ринку можна відзначити в банках з 4 та 5 кластеру.

Сучасні умови функціонування банківського ринку свідчать про важливість валютних операцій банків, та розробку ефективного управління ними. Нами було запропоновано послідовність визначення етапів ефективності валютних операцій банків, запропонована модель має такі переваги як, наукова обґрунтованість, простота використання та достовірність отриманих результатів.

Література

1. Орлов, А. И. Нечисловая статистика [Текст] / А. И. Орлов. – М. : МЗ – Пресс, 2004. – 513 с.
2. Romesburg, C. Cluster Analysis for Researchers [Text] / C. Romesburg. – Morrisville , North Carolina : Lulu.com, 2004. – 344 p.
3. Офіційний сайт НБУ – Дані фінансової звітності банків України – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=64097
4. Аналіз банківської діяльності: Підручник / За ред. А. М. Герасимовича. — К. : КНЕУ, 2005. – 599 с.
5. Лебідь, О. В. Міжнародні розрахунки і валютні операції : навч. посіб. / Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 199 с.
6. Дзюблюк, О. В. Банки у системі організації валютних відносин [Електронний ресурс] : монографія / О. В. Дзюблюк, О. М. Владимир. – Тернопіль : Терно-граф, 2014. – 266 с.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

В. М. Остапенко

Опубліковано в авторській редакції

ГРУПУВАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ ЗА РІВНЕМ ІНВЕСТУВАННЯ В ЦІННІ ПАПЕРИ

УДК 336.71

Кузенко І. А.,
студентка 1 року ОС магістр
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Важливим елементом ефективно функціонуючої ринкової економіки є ринок цінних паперів, який як елемент входить в систему фінансового ринку. Ринок власного капіталу являє собою ринок цінних паперів, який забезпечує можливість оперативного переливу фінансових коштів в різні сектори економіки і сприяє активізації інвестицій. Ключовим завданням цінних паперів є залучення інвестицій, що визначають можливості довгострокового економічного розвитку. Крім того, ринок цінних паперів виступає одним з найважливіших інструментів державної бюджетної політики, саме цим і зумовлюється актуальність теми.

Для того, щоб провести групування банків України за рівнем інвестування в цінні папери було використано кластерний аналіз. Кластерний аналіз – один з методів багатовимірного аналізу, призначений для угруповання (кластеризації) сукупності елементів, які характеризуються багатьма факторами, і отримання однорідних груп (кластерів) [3]. Завдання кластерного аналізу полягає в поданні вихідної інформації про елементи в стислому вигляді без її істотної втрати. У програмі «STATISTICA» реалізовані класичні методи кластерного аналізу, включаючи методи k-середніх, ієрархічної кластеризації та двох вхідного об'єднання.

Для аналізу було розглянуто банки, які відносяться до першої групи згідно методики НБУ, показники інвестування в цінні папери яких представлено в табл.1. Для групування було обрано такі показники, як торгові цінні папери, цінні папери в портфелі банку на продаж, цінні папери в портфелі банку до погашення.

Таблиця 1

Показники інвестування банків України в цінні папери станом на 2015 р.

№	Назва банку	Торгові цінні папери	Цінні папери в портфелі банку на продаж	Цінні папери в портфелі банку до погашення
1	Приватбанк	29	981142	141917
2	Ощадбанк	0	39738941	0
3	Укрексімбанк	6882115	40807758	820866
4	Дельтабанк	0	3117906	0
5	Промінвестбанк	0	3332142	0
6	Укрсоцбанк	0	1611441	1952573
7	Райффайзен Банк «Аваль»	169235	4682057	239415
8	Дочірній банк Сбербанку Росії	0	4980149	0
9	Альфа-банк	0	911975	0
10	ВТБ Банк	1054143	702462	0
11	«Надра»	0	905	0
12	Перший Міжнародний Український банк	0	1945597	0
13	Банк «Фінанси і Кредит»	772414	7314	462642
14	ОТП банк	0	2466811	0
15	Укрсиббанк	0	261420	651655
16	Укргазбанк	806605	5693343	0

Торговий портфель формується з боргових цінних паперів та акцій, придбаних банком для отримання прибутку від короткотермінових коливань ринкової ціни цих інструментів. Цінні папери з торгового портфеля відображаються в балансі виключно за справедливою вартістю. Якщо справедливу вартість достовірно визначити неможливо, то такі папери переводяться до портфеля цінних паперів на продаж. Очевидно, що до банківського торгового портфеля слід включати лише ті цінні папери, які обертаються на активному та високоліквідному ринку. Цінні папери в торговому портфелі підлягають переоцінці під час кожної зміни їхньої ринкової вартості.

Портфель на продаж формується з цінних паперів, які банк не має наміру тримати до настання дати їх погашення, а купує на короткі строки

для подальшого продажу за умови настання сприятливої ринкової кон'юнктури чи виникнення потреби у грошових коштах.

Доходи банку формуються як за рахунок різниці між цінами продажу та купівлі цінних паперів (дисконтів, торговельних та комісійних доходів), так і за рахунок отриманих протягом періоду зберігання процентних чи дивідендних доходів [4].

Портфель до погашення формується з боргових цінних паперів з фіксованими платежами (або платежами, які можна чітко визначити) та фіксованими строками погашення, які банк має намір та здатність утримувати до строку погашення для одержання процентних доходів .

Боргові цінні папери у портфелі до погашення оцінюються за собівартістю, яка включає номінальну вартість, дисконт або премію (сума збільшення чи зменшення номінальної вартості), суму накопичених процентів на дату придбання. Комісійні витрати та інші витрати, пов'язані з придбанням цінних паперів, теж включаються до собівартості через збільшення (зменшення) суми премії (дисконту) на дату їх придбання [1]. Проведено ієрархічний кластерний аналіз за допомогою метода деревоподібної кластеризації. З метою уточнення класифікації було використано також метод k-середніх. Результати обох методів кластеризації представлено табл. 2.

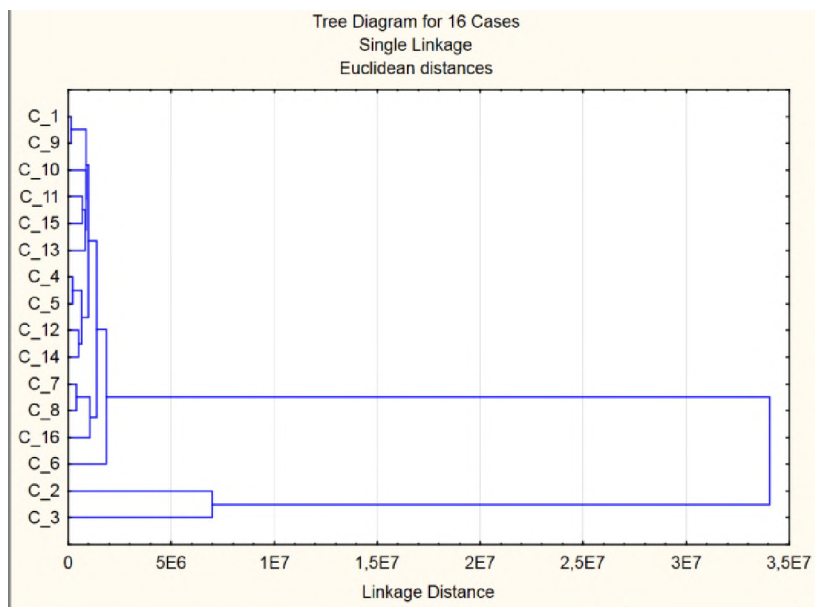

Рис .1. Дендрома групування банків за кількістю інвестування в ЦП

Таблиця 2

Групування банків України за рівнем інвестування в цінні папери

Група / кластер	Ієрархічний метод	Метод k-середніх
1	Укрексімбанк Ощадбанк	Укрексімбанк Ощадбанк
2	Укргазбанк Райффайзен Банк «Аваль» Дочірній банк Сбербанку Росії Укрсоцбанк	Укргазбанк Райффайзен Банк «Аваль» Дочірній банк Сбербанку Росії Промінвестбанк Дельтабанк
3	Альфа-банк Приватбанк ВТБ Банк Надра Перший Міжнародний Український банк Банк «Фінанси і кредит» ОТП банк Укрсиббанк Промінвестбанк Дельтабанк	Альфа-банк Приватбанк ВТБ Банк Надра Перший Міжнародний Український банк Банк «Фінанси і кредит» ОТП банк Укрсиббанк Укрсоцбанк

У першому кластері знаходяться банки з найбільшою кількістю торгових цінних паперів, цінних паперів в банку на продаж та цінних паперів в банку до погашення (Ощадбанк, Укрексімбанк). У другому кластері також порівняно з першим незначна кількість цінних паперів, які було інвестовано в різні проекти. До другого кластеру віднесено банки такі як Промінвестбанк, Дельтабанк, Райффайзен Банк «Аваль» та ін.. Третій кластер – це банки з малою кількістю цінних паперів. До них віднесли OTP банк, Укргазбанк, Альфа-банк та ін.

Можна зробити висновки, що для кращого функціонування банкам, які було віднесено до 3 кластеру, необхідно залучати грошові кошти, які знаходяться у вільному обігу у формі інвестицій з метою розвитку банку. Для банків, які належать до 2 кластеру також необхідно залучати грошові кошти. І банкам 1 кластеру нічого не потрібно змінювати. До третього

кластеру було віднесено Приватбанк. Це говорить про те, що необхідно більше звернути увагу на операції з цінними паперами.

Необхідно слідкувати за цінними паперами, які було продано у рамках угоди РЕПО, цінні папери, передані в позику, придбання векселів. До цінних паперів у портфелі до погашення належать боргові цінні папери з фіксованими платежами або з платежами, які можна визначити та фіксованим строком погашення, придбані банком з наміром утримання їх до строку погашення та з метою отримання процентного доходу [2]. Таким чином, банкам слід залучати грошові кошти, які знаходяться у вільному обігу у формі інвестицій з метою розвитку банк.

Список використаних джерел

1. Мозговий О. М. Економіка : підручник / М. О. Мозговий. – Х. : Константа, 2014. – 200 с.
2. Рогач О. П. Підвищення ролі цінних паперів в економіці держави / П. О. Рогач // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 107–114.
3. Савельєв Є. В. Ринок цінних паперів: навч. посіб. / Є. В. Савельєв. – К. : Наукова думка, 2013. – 240 с.
4. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. - К. : КНЕУ, 2010. - 599 с.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

В. М. Остапенко

Опубліковано в авторській редакції

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 358.153.8

Львова М. Л., студент 2 року ОС
магістр
факультет заочної, дистанційної та післядипломної освіти
ХНЕУ ім. С. Кузнеця,

Основою успішної фінансової діяльності підприємства є його прибуток, для отримання якого підприємство здійснює виробничо-господарську діяльність та використовує свої економічні ресурси, серед яких основне місце займають саме оборотні кошти.

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що від ефективності формування, регулювання та використання оборотних коштів залежить оптимальність рівня ліквідності, платоспроможності, і як наслідок, фінансової стійкості підприємства.

Оборотні кошти – це авансовані в грошовій формі кошти для формування і використання оборотних виробничих фондів і фондів обігу в необхідних розмірах, що забезпечує неперервність процесу виробництва та своєчасність здійснення розрахунків.

Питанням ефективності управління оборотними коштами присвятили свої дослідження такі вчені: Н.О. Ковальчук [4], А.М. Римарчук [6], О.А. Бурбело [2], Т.А. Демченко [3] та інші. Але питання удосконалення процесу управління оборотними коштами потребує подальшого удосконалення.

Оборотні кошти послідовно проходять три стадії: заготовчу, виробничу та реалізаційну [7, с. 56].

Заготовча стадія – «гроші — виробничі запаси» – охоплює період, необхідний для створення виробничих запасів. Оборотні кошти на цій стадії у вигляді грошей використовують для закупівлі сировини, матеріалів та інших предметів праці.

Виробнича стадія – «виробничі запаси — готова продукція» – починається з отримання предметів праці та завершується

відправленням готової продукції на склад підприємства. Оборотні кошти на цій стадії мають вигляд предметів праці, незавершеної та готової продукції.

Стадія реалізації – «готова продукція — гроші» – починається з надходження готової продукції на склад підприємства і завершується отриманням виручки від реалізації продукції. Оборотні кошти на цій стадії перебувають у вигляді готової продукції та грошей.

На першій стадії кругообігу оборотних коштів запаси грають важливу роль. Вони забезпечують безперервність процесу виробництва, але в той же час вони представляють ту частину коштів виробництва, яка тимчасово не бере участь у виробничому процесі. Ефективна організація використання виробничих запасів є важливою умовою підвищення ефективності обігу оборотних коштів.

На першій стадії для поліпшення процесу управління оборотним коштами важливі такі фактори як: вибір сировини та підвищення її якості; оптимізація міжопераційних періодів за рахунок ретельної підготовки виробництва, що є закінченням першого та початком другої стадії виробництва.

На другій стадії шляхом удосконалення процесу управління оборотними коштами є скорочення часу перебування оборотних коштів в незавершеному виробництві. Це досягається шляхом вдосконалення організації виробництва, поліпшення використання техніки і технології, вдосконалення застосування основних фондів, перш за все їх активної частини, економії по всіх стадіях руху оборотних коштів.

На третій стадії шляхом поліпшення процесу управління оборотними коштами є поліпшення складської організації, наприклад шляхом механізації й автоматизації.

На прикладі ТМ «CARDO» можна спостерігати явні тенденції до підвищення ефективності використання оборотних коштів завдяки запропонованим вище методам.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів характеризує кількість оборотів оборотних коштів за визначений період. Значення цього коефіцієнту для ТМ «CARDO» має тенденцію до зростання: з 14,1 в 2014

році до 17,6 в 2015 році, у 2016 році 20,1, що свідчить про підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємстві за визначений період. Звідси можна зробити висновок: на тлі загального збільшення оборотного капіталу, підвищується рівень його ліквідності, що, поза сумнівом, є позитивним моментом у фінансовій діяльності підприємства.

Для підвищення ефективності функціонування управління оборотними коштами необхідно враховувати вплив елементів організаційної складової. Забезпечення ефективності всіх сфер діяльності підприємства прямо або опосередковано пов'язане із забезпеченням належного обсягу оборотних коштів, високопродуктивного їх використання, росту їхньої прибутковості [1, с. 42].

Важливим є здійснення прогнозування показників ефективності використання оборотних коштів. Дотримуючись запланованих показників, можна простежити, чи відбулося погіршення роботи підприємства, а також визначити причини, що його викликали та усунути фактори, які негативно вплинули на роботу підприємства [5, с.73].

Отже, для ефективного функціонування та фінансової стійкості підприємство повинно мати у наявності достатній обсяг оборотних коштів. Тому необхідними заходами для удосконалення процесу управління оборотним коштами підприємства є прискорення обороту оборотних коштів на всіх стадіях кругообігу, поліпшення та автоматизація умов виробництва, виявлення нагальних проблем та їх рішення, що дозволяє вивільнити значні суми і таким чином збільшити обсяг виробництва без додаткових фінансових ресурсів, а засоби, що вивільняються, використовувати відповідно до потреб підприємства.

Література

1. Бодаренко, О. С. Методологічні основи управління оборотними активами підприємств [Текст] / О. С. Бодаренко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 4. – С. 40–44.

2. Бурбело О.А. Оцінка ефективності використання оборотних активів [Текст] / О.А. Бурбело, О.І. Зуєва // Економіка АПК. – 2008. – №11. – С. 50-53.
3. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності / Т. А. Демченко. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 5. – 5 с.
4. Ковальчук Н.О. Особливості управління оборотними активами на вітчизняних підприємствах [Текст] / Н.О. Ковальчук // Науковий вісник. Економічні науки: [зб. наук. пр.] / МФУ, БДФА; [гол. ред.. В.В. Прядко]. – Чернівці: Золоті литаври, 2011. – Вип. 1. – С. 99-107.
5. Кодацький В.П. Шляхи ефективного управління оборотними активами промислових підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2015. — № 4. – С. 150.
6. Римарчук А.М. Фактори управління оборотними активами [Текст] / А.М. Римарчук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – №7-8. – С. 11-18.
7. Чеснакова Л.С. Управління оборотними коштами в умовах невизначеності : [монографія] / Л. С. Чеснакова, В. В. Бойко, В. В. Масалітіна, М. М. Попик. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 246 с.

Науковий керівник,
д.е.н., проф.

Внукова Н.М.

Опубліковано в авторській редакції

ОГЛЯД МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄСТВА

УДК 330.142.267

Маюк О. В, студентка 2 року ОС магістр
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Сучасний стан розвитку економіки України характеризується спадом виробництва, погіршенням платіжної дисципліни, підвищенням відсоткових ставок на позиковий капітал та зростанням темпів інфляції. В таких умовах особливо актуальними стають питання забезпечення підприємств оборотними коштами та їх ефективного використання, адже оборотний капітал підприємств має вплив на різні аспекти їх виробничо-господарської діяльності: на показники виробництва і реалізації продукції, використання матеріальних ресурсів у виробництві, структуру собівартості продукції, збалансованість грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, фінансовий стан підприємств.

Дослідженню процесу управління оборотними коштами підприємства присвятили свої праці такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: А. Сміт, Й. Шумпетер, Ю. Брігхем, Гапенский Л. С., Поддєрьогін А. М., Терещенко Є.О., В. Ковальов, І. Бланк та інші.

Метою роботи є узагальнення методів управління оборотним капіталом підприємства.

Управління оборотним капіталом підприємств є одним із основних елементів управління економічною діяльністю підприємства, що становить систему принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням оборотного капіталу і організацією обороту грошових коштів підприємства.

У практиці зарубіжних та вітчизняних підприємств застосовують такі методи управління оборотним капіталом: метод коефіцієнтів; метод нормування; метод АВС; метод оптимізації.

Коефіцієнтний метод дає змогу розрахувати показники, які характеризують стан оборотного капіталу (частка запасів, грошових

коштів чи дебіторської заборгованості у загальній сумі оборотного капіталу, частка сумнівної дебіторської заборгованості), стан джерел формування оборотного капіталу (наявність власного капіталу, наявність зовнішніх джерел фінансування оборотного капіталу) та ефективність його використання.

Ефективність використання оборотних коштів оцінюється на основі фінансової звітності за допомогою системи показників, до яких належать:

- коефіцієнт оборотності оборотних коштів – визначається як відношення обсягу реалізації продукції до середньорічної суми оборотних активів;

- тривалість оборотності оборотних коштів – відношення тривалості планового періоду (360 днів) до коефіцієнта оборотності;

- коефіцієнт завантаження оборотних коштів – показник, обернений до коефіцієнта оборотності;

- рентабельність оборотних коштів – визначається як відношення прибутку від звичайної діяльності до оборотних активів.

Методи нормування можуть бути використані лише для управління тією частиною оборотного капіталу підприємства, яка нормується, тобто для оборотних виробничих фондів, готової продукції на складі, а також відвантаженої продукції. Питома вага нормованих оборотних активів у промисловості становить 80 % [1].

Нормування оборотного капіталу промислових підприємств означає визначення потреби в оборотних коштах і залежить від різних факторів: умов постачання товарно-матеріальних цінностей, організації процесу виробництва, умов реалізації готової продукції. Для забезпечення безперервного процесу виробництва промислові підприємства повинні мати у своєму розпорядженні необхідну суму оборотних коштів.

Порівняння фактичної наявності оборотних коштів з нормативом дає змогу визначити недостачу або надлишок власних оборотних коштів. Основними причинами нестачі власних оборотних коштів можуть бути підвищення цін в результаті інфляційних процесів, погана робота маркетингової служби, невиконання планів прибутку, нецільове

використання оборотних коштів; несвоєчасне фінансування приросту нормативу оборотних коштів; наявність дебіторської заборгованості [2].

Метод ABC – метод, згідно з яким всю номенклатуру запасів, використовуваних на виробництві, залежно від їх цінності поділяють на три категорії:

– група А – запаси, які є найціннішими з погляду їх вартості, але в натуральному виразі використовуються в малих кількостях (у зарубіжній практиці ці види сировини (матеріалів) займають 50 % у загальній структурі витрат на виробництво продукції);

– група В – запаси із середньою вартістю і середньою кількістю їх використання у виробничому процесі (частка цієї групи сировини перевищує 25 % закупівель);

– група С містить різноманітний асортимент запасів, які одночасно є незначними з погляду їх вартості у грошовому виразі [2].

У процесі управління товарно-матеріальними запасами найбільша увага приділяється сировині групи А, меншою мірою – групам В і С. Оскільки в структурі собівартості продукції найбільшу питому вагу становлять витрати на сировину та матеріали, то вітчизняним підприємствам доцільно проводити ABC-аналіз цього елемента витрат. Крім того, використовуючи метод ABC, промислові підприємства мають можливість шукати резерви зниження собівартості у розрізі окремих центрів затрат, інвестиційних проектів чи видів продукції.

Оптимізація оборотного капіталу – це вибір з усіх можливих варіантів прогнозованого обсягу оборотного капіталу найкращого, який сприятиме досягненню максимального ефекту. Оптимізація структури оборотного капіталу ґрунтується на оптимізації розміру кожного окремого елемента, а саме, запасів, боргів дебітора та грошових коштів, що є на рахунках підприємства і передбачає: аналіз і планування співвідношення власних і позичених оборотних активів; планування потреби в кредитах і позиках; аналіз і планування потреби в окремих частинах оборотного капіталу, що забезпечують матеріальні витрати й оплату праці [3].

Отже, управління оборотним капіталом є важливою частиною забезпечення ефективної діяльності промислових підприємств, оскільки

від правильності визначення потреби в оборотному капіталі, ефективності їх використання залежить виконання запланованих показників динаміки виробництва і реалізації продукції, стійкість фінансового стану підприємств, їх кредитоспроможність та інвестиційна привабливість. Залежно від специфіки діяльності підприємства слід обирати методи управління оборотним капіталом з огляду на можливі позитивні та негативні впливи на фінансовий стан суб'єкта господарювання. Подальший напрям дослідження полягає в удосконаленні методичного забезпечення управління оборотним капіталом підприємства.

Література

1. Душило А. А. Оптимізація структури оборотного капіталу підприємства / А. А. Душило // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 4. – С. 431–435.
2. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. С. Ф. Покропівного. – [вид. 2-ге, перероб. та доп.]. – К. : КНЕУ, 2001. – 528 с.
3. Нестеренко С.С. Оборотні кошти в умовах формування ринкової економіки / Нестеренко С.С. // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2009. – Вип. 7. – С. 49.

Науковий керівник

к.е.н. доцент

І. Б. Медведєва

Опубліковано в авторській редакції

ОБҐРУНТУВАННЯ МЕТОДУ ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА – ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ

УДК 336.77.01

Медведєва І. Б.,
К.е.н., доцент кафедри управління фінансовими послугами
Вон К. С.,
студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Сучасні методики визначення кредитоспроможності позичальників, які використовуються вітчизняними банками значно різняться: так, кожен банк розробляє власну систему оцінки кредитоспроможності клієнтів, яка фіксується у внутрішньобанківських документах, та регламентується Положенням «Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями» [1].

Дослідженням різних аспектів оцінки кредитоспроможності юридичних осіб займалися такі вчені: Вишняков І. В. , Маликова Е. Л., Попов І. В., Потапова К. О., Просалова В. С. [2–6] та ін. Однак питання щодо визначення пріоритетності методів оцінки кредитоспроможності юридичних осіб залишається недостатньо дослідженим, а, отже потребує подальшого науково-методичного обґрунтування, що й обумовлює актуальність і вибір теми даної роботи.

В результаті досліджування наукової літератури [2–8] було виявлено, що оцінка кредитоспроможності юридичної особи не достатньо досліджена, а саме автор прагне визначити пріоритетний метод оцінки.

Метою роботи є обґрунтування вибору пріоритетного методу оцінки кредитоспроможності позичальника – юридичної особи.

Кредитоспроможність – один з основних чинників при визначенні доцільності видачі позики і форм кредитних відносин з клієнтом. Кредитоспроможність залежить від репутації клієнта, кредитної історії, акуратності при розрахунках за раніше отриманими кредитами, поточного фінансового стану і перспектив зміни, здатності до мобілізації

грошових коштів з різних джерел при необхідності. Для оцінки всіх перерахованих факторів банку необхідно зібрати велику кількість інформації про клієнта, перевірити її і належним чином інтерпретувати.

При оцінці кредитоспроможності юридичної важливе значення має метод оцінки. Узагальнення світового досвіду [2, 8] дозволило виділити п'ять базових метода оцінки кредитоспроможності юридичної особи: рейтинговий [2], прогнозний (системи показників) [8], аналізу грошових потоків, правила «шести сі» [2] та метод оціночної системи аналізу [8]. Характеристики цих методів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика методів оцінки кредитоспроможності
позичальника – юридичної особи

Метод оцінки кредитоспроможності	Сутність методу
Рейтинговий метод	Розраховується шляхом множення значення показника на його вагу (коефіцієнт значимості) в інтегральному показникові
Метод системи показників	Система управління (а не просто система вимірювання), яка дозволяє організації чітко сформулювати плани на майбутнє і стратегію і втілити їх в реальні дії. Вона забезпечує зворотний зв'язок між внутрішніми бізнес-процесами і зовнішніми показниками, необхідну для підвищення стратегічної ефективності і досягнення результатів. При повному впровадженні СП перетворюють стратегічне планування з теоретичного вправи в ключову діяльність підприємства
Метод аналізу грошових потоків	Грошовий потік суб'єкта господарювання — це сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, які генеруються його господарською діяльністю. Аналіз грошових потоків пов'язаний із з'ясуванням причин, які вплинули на збільшення (зменшення) припливу грошових коштів та збільшення (зменшення) їх відпливу
Метод правила «шести сі»	У практиці американських банків застосовується правило «шести сі», де критерії відбору клієнтів позначені словами, що починаються на букву "С": character (характер, репутація позичальника, кредитна історія, досвід інших кредиторів, зв'язаних з даним клієнтом); capacity (фінансові можливості, здатність погасити позику, опис історії юридичного статусу позичальника); capital (капітал, володіння активами, дохід, достатність плануючого потоку готівки і наявність ліквідних резервів); collateral (наявність забезпечення, право власності на активи, їх строк служби, вірогідність морального старіння активів); conditions (економічна кон'юнктура і її перспективи, положення клієнту у сфері і очікувана доля на ринку); control (контроль, відповідні закони в банківській діяльності і правила щодо характеру та якості кредитів)
Метод оціночної системи аналізу	Полягає в аналізі системи оцінок різних аспектів діяльності юридичної особи.

Як видно з табл. 1, оцінка кредитоспроможності проводиться на базі показників, що відображають розміщення і джерела оборотних коштів, результати господарсько-фінансової діяльності позичальника, його ділові ризики. Вибір показників залежить від особливостей побудови балансу та інших форм звітності клієнтів, їх галузевих особливостей, форми власності. У зв'язку з цим існуючі методи оцінки кредитоспроможності позичальника вимагають особливого розгляду.

За для вибору найдоцільнішого метода для оцінки кредитоспроможності юридичних осіб було використано метод аналізу ієрархій (МАІ). МАІ є системною процедурою для ієрархічного представлення елементів, що визначають суть проблеми. Метод полягає в декомпозиції проблеми на більш прості складові частини та подальшої обробки послідовності суджень особи, що приймає рішення по парним порівнянням. МАІ реалізується в декілька етапів [9]: побудова ієрархії, формування матриці попарних порівнянь, отримання векторів пріоритетів, оцінка ступеня узгодженості. Шкала балів за методикою Т. Саати [9] визначається цілими непарними числами від 1 до 9 включно.

Визначення методів що мають бути застосовані для вирішення будь якого завдання базується на критеріях їх відбору. Для цього були обрані такі критерії: час на оцінювання, доступність інформації, достовірність результатів та врахування фінансового стану позичальника. Ієрархія вибору пріоритетного методу оцінки кредитоспроможності юридичної особи представлена рис. 1.

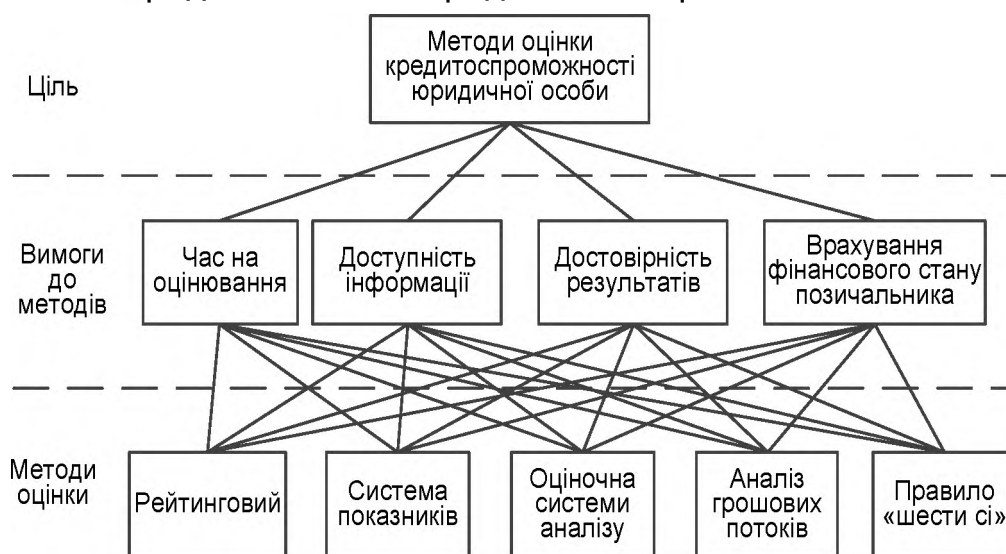

Рис. 1. Ієрархія вибору методу оцінки кредитоспроможності

Позичальника – юридичної особи

На основі розробленої автором ієрархії (див. рис. 1) визначено пріоритетність методів оцінки кредитоспроможності юридичних осіб з урахуванням значущості критеріїв їх відбору (табл. 2).

Таблиця 2
Пріоритетність методів оцінки кредитоспроможності юридичної особи

Метод оцінки кредитоспроможності позичальника – юридичної особи	Критерій вибору методу та його пріоритетність				Пріоритетність методу оцінки кредитоспроможності юридичної особи
	Час на оцінювання	Доступність інформації	Достовірність результатів	Враховання фінансового стану позичальника	
Рейтинговий	0,201	0,337	0,570	0,504	0,475
Система показників	0,066	0,351	0,098	0,176	0,172
Оціночна система аналізу	0,095	0,122	0,176	0,055	0,103
Аналіз грошових потоків	0,086	0,069	0,102	0,153	0,120
Правило «шести сі»	0,552	0,122	0,055	0,112	0,129

За результатами табл. 2 зроблено висновок, що найбільш доцільним є застосування рейтингового методу, пріоритетність якого склала 47,5 %.

Отже, застосування методу аналізу ієрархії дозволило встановити пріоритетність методів оцінки кредитоспроможності юридичної особи. Використано чотири критерії оцінки методів. В результаті визначено, що найбільш пріоритетним є рейтинговий метод, значимість якого найбільша у порівнянні з іншими аналізованими методами. Подальший напрям дослідження передбачає удосконалення методичного забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника – юридичної особи.

Література

1. Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [Електронний ресурс] : Постанова Правління НБУ від

25.01.2012 р. № 23. – Режим доступу до документу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0231-12>.

2. Вишняков И. В. Модели и методы оценки коммерческих банков в условиях неопределенности : дис. на соискание науч. степень докт. эконом. наук : спец. 08.00.13 «Математические и инструментальные методы экономики» [Электронный ресурс] / И. В. Вишняков. – Москва, РАН ЦЭМИ, 2002. – 330 Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/modeli-i-metody-otsenki-kommercheskikh-bankov-v-usloviyakh-neopredelennosti#ixzz4aRntel5S>.

3. Маликова А. Л. Вдосконалення методики оцінки кредитоспроможності позичальника банку / А. Л. Маликова, Н. І. Притула // Економіка: фінанси, грошовий оборот і кредит. – 2009. – № 5. – С. 119–124.

4. Попов И. В. Совершенствование методов оценки кредитоспособности и управления кредитным риском юридических лиц / И. В. Попов [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/sovershenstvovanie-metodov-otsenki-kreditosposobnosti-i-upravleniya-kreditnym-riskom-yuridic#ixzz4ZXUvQ6lh>.

5. Потапова Е. А. Развитие систем оценки кредитоспособности и финансовой состоятельности заемщика – юридического лица / Е. А. Потапова // Молодой ученый. – 2016. – № 9.2. – С. 42–44.

6. Просалова В. С. Проблемы оценки кредитоспособности клиентов коммерческих банков : монография / В. С. Просалова. – В. : ВГУЭС, 2008. – 180 с.

7. Ендовицкий Д. А. Анализ и оценка кредитоспособности заемщика : учеб.-метод. пособие / Д. А.Ендовицкий, И. В. Бочарова. – М. : КНОРУС, 2005. – 264 с.

8. Ли В.О. Об оценке кредитоспособности заемщика (российский и зарубежный опыт) // Деньги и кредит. – 2005 – № 2 – С. 50–54.

9. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати. – М. : Радио и связь, 1989. – 316 с.

Опубліковано в авторській редакції

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЛИКВИДНОСТИ БАНКА

УДК 336.71

Муратов Деря
студент 4 курса
финансового факультета
ХНЄУ ім. С. Кузнеця

Банковская ликвидность играет жизненно важную роль в деятельности каждого отдельного банка и в финансовой системе государства. Отличительной чертой, отличающие банки от предприятий реального сектора экономики является высокая доля привлеченных средств по сравнению с долей собственного капитала в общей структуре пассивов, что связано со спецификой работы банков как своеобразных механизмов по перераспределению средств, определяет их высокую уязвимость к риску несбалансированной ликвидности, а следовательно, и необходимость управления собственной ликвидной позицией [6].

Цель исследования – определение понятия «ликвидность банка», функций банка, на которые влияет ликвидность, принципы поддержания ликвидности и факторов влияния на ликвидность банка.

Обеспечение оптимального уровня ликвидности - необходимая предпосылка эффективного управления экономикой. Финансовая стабильность любого коммерческого банка в первую очередь связана с его ликвидностью

Поддержание оптимального уровня ликвидности является приоритетным задачей каждого банка, так как неликвидный банк не способен выполнять свои функции.

Для поддержания ликвидности на должном уровне руководство банка должно придерживаться в своей деятельности принципов поддержания ликвидности, которая в свою очередь влияет на выполнение банком своих функций [3, 5], на рис. 1.

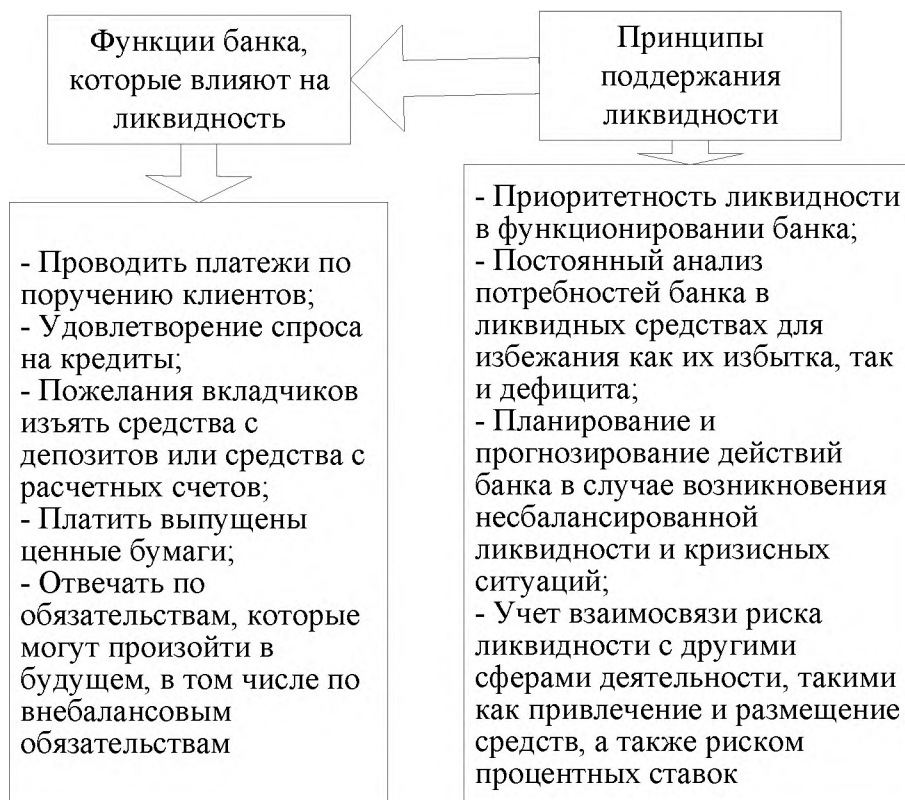

Рис. 1. Функции банка, на которые влияет ликвидность и принципы поддержания ликвидности

Как видно из рис. 1.1 принципы поддержания ликвидности тесно связаны с выполнением банком своих функций, свидетельствует о важной роли ликвидности в банке. Соблюдение данных принципов будет положительно влиять на ликвидность банка.

Банкам, как и всем другим экономическим единицам, нужны средства в ликвидной форме, то есть такие активы, которые могут быть легко превращены в наличные средства с небольшим риском потерь или вообще без него. Все активы можно расположить по порядку от наиболее до наименее ликвидных.

По моему мнению, наиболее полная и детальная классификация банковских активов по степени ликвидности предложена В. С. Стельмах, В. И. Мищенко, В. В. Крылова, Г. М. Набок, А. Г. Приходько, Н. В. Грищук [2]. Они предлагают классифицировать банковские активы по степени ликвидности по группам, представленные в табл. 1.

Таблиця 1

Классификация банковских активов по степени ликвидности

Группа активов	Характеристика
I группа	Денежные средства, или наличные деньги. Это средства в кассе банка, на его счетах в центральном банке и на корреспондентских счетах в первоклассных банках. Такие активы могут быть немедленно использованы для выполнения неотложных обязательств банка.
II группа	Высоколиквидные активы, доходные активы, включая денежные средства в пользу банка, наличные деньги в дороге (в процессе инкассации): <ul style="list-style-type: none"> • государственные ценные бумаги, ценные бумаги местных органов власти, для которых существует вторичный рынок обращения, векселя первоклассных векселедателей; • кредиты и другие платежи в пользу банка от его первоклассных заемщиков со сроками исполнения (погашения) в следующем месяце. Для большинства активов этой группы существует вторичный рынок. В случае досрочной реализации такие активы могут быть переведены в денежные средства в кратчайшие сроки с минимальными реализационными затратами (минимальной потерей своей стоимости).
III группа	Ликвидные активы: портфель краткосрочных кредитов и ценных бумаг. Активы этой группы - это кредиты, негосударственные ценные бумаги и другие платежи в пользу банка от его финансово стабильных контрагентов по сроку выполнения от одного до трех месяцев. Также сюда относятся дебиторская задолженность, погашение которой является реальным в течение короткого промежутка времени, а также средства на корсчетах в банках, не относящихся к первоклассным (высоконадежным) банкам. Активы этой группы (кроме кредитов) могут быть досрочно преобразованы в денежные средства не более, чем в месячный срок с незначительными реализационными затратами.
IV группа	Тяжелоликвидные активы. Состоят из других кредитов банка и приобретенных им ценных бумаг, а также прочей дебиторской задолженности и других срочных платежей в пользу банка, которые не вошли в второй и третьей группы активов. Досрочная реализация таких активов затруднена: они могут быть превращены в наличные, как правило, в срок, превышающий один - два месяца и с существенными потерями (около 20% их стоимости).
V группа	Низколиквидные и неликвидные активы. Это недвижимость и оборудование, принадлежащие банку; нематериальные активы; кредит, не возвращены в срок, другие платежи в пользу банка, срок уплаты которых истек; другие активы банка, не вошедшие в предыдущие группы. Реализация активов этой группы является наиболее проблемной, поскольку рынке таких активов либо нет, либо он существенно ограничен. Реализационные же расходы могут достигать половины их первоначальной стоимости.

Согласно табл. 1 ученые предлагают классифицировать активы по степени ликвидности на пять групп. Так как банк работает, как на внутрибанковском рынке, так и на внешнем рынке финансовых услуг, то

следует выделять внутренние и внешние факторы, которые влияют на ликвидность банка. Обобщая различные взгляды относительно факторов, которые влияют на ликвидность банка выделим следующие внутренние и внешние факторы, которые влияют на ликвидность банка, изображена на рис. 2.

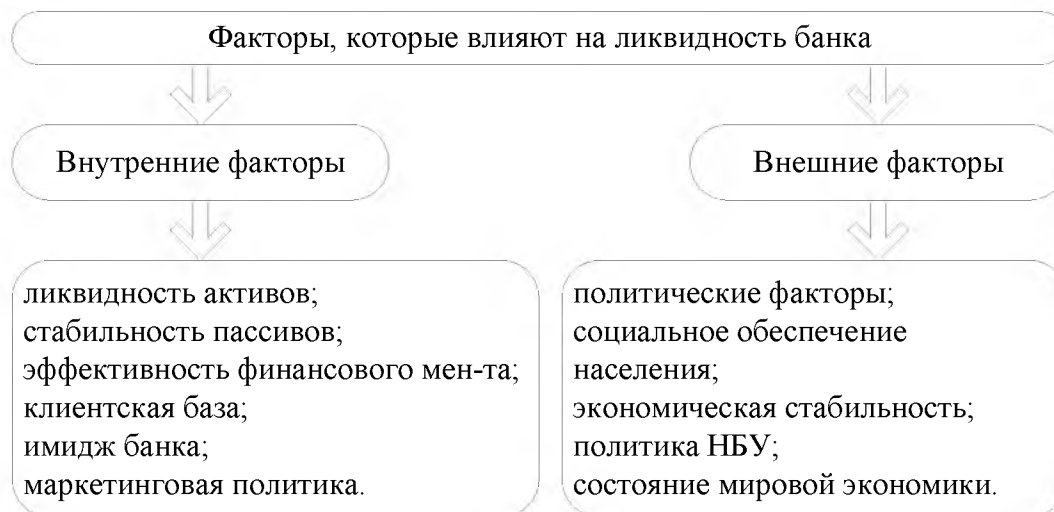

Рис. 2. Факторы влияния на ликвидность банка

Согласно рис. 2 можно сделать вывод, что на ликвидность банка в той или иной степени влияют внутренние и внешние факторы. Ниже рассмотрим каждый фактор в отдельности.

Ликвидность активов зависит от рискованности и доходности активов, уровня диверсификации по инструментам проведения операций, наличия проблемных кредитов, которые не были возвращены своевременно, или которые были пролонгированы, что в свою очередь уменьшает возможность выполнения банком своих обязательств перед вкладчиками и кредиторами в определенные сроки [1].

Внутренние и внешние факторы играют значительную роль в управлении ликвидностью банка, поэтому следует уделять значительное внимание к каждому из факторов, который поможет делать прогнозирование и улучшения управления ликвидностью банка с целью предотвращения кризиса ликвидности банка.

Итак, было определено сущность понятия ликвидности банка, определены основные функции ликвидности и принципы управления, было определено классификацию активов по степени ликвидности и

определены основные внутренние и внешние факторы, влияющие на ликвидность банка.

Литература

1. Банківські операції: підручник / [Міщенко В. І, Слав'янська Н. Г., Коренева О. Г., Маслак Н. Г. та ін.] ; за ред. В. І. Міщенка, Н. Г. Слав'янської. – К.: Знання, 2006. – 727 с.

2. Ліквідність банку: окремі аспекти управління та світовий досвід регулювання і нагляду: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 11 / В. С. Стельмах, В. І. Міщенко, В. В. Крилова, Р. М. Набок, О. Г. Приходько, Н. В. Грищук. – К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 220 с.

3. Олещенко Л. Г. Сучасний стан та проблеми ліквідності банківської системи України [Електронний ресурс] / Л. Г. Олещенко // Ефективна економіка – 2013. – № 7 – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2213>

4. Ребрик Ю. С. Фактори ліквідності банку та механізм їх впливу / Ю. С. Ребрик // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика: збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 травня 2010 р.): у 2 т. / ДВНЗ «УАБС НБУ». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – Т. 2. – С. 148-150.

5. Саламашенко І. М. Стратегії управління ліквідністю банків / І. М. Саламашенко // Управління розвитком. – 2014. – № 4. – С. 102-105.

6. Фуксман О. Ліквідність у забезпеченні стабільності банку / О. Фуксман // Вісник КНТЕУ. – 2013. – № 4. – С. 57-68

Научный руководитель,
к.э.н., преподаватель

В. Н. Остапенко

Публикується в авторской редакции

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

УДК:336.713(477)

Непран І.В.
студентка 1 курсу магістратури,
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Проблема зміцнення фінансової стійкості банків є досить складною та до кінця не розв'язаною, яка лише загострюється внаслідок підвищення конкурентоспроможності на фінансовому ринку, випадків банкрутства банків, високо ризикового характеру банківської діяльності, що обумовлює актуальність теми та відіграє велику роль в сучасній економіці.

В основі розв'язання цих проблем лежить жива праця, ефективність її використання завжди вивчалась і становила інтерес для багатьох дослідників, таких як: Непочатенко О. О., Звєряков О. М., Піскунов Р. О., Цапенко К. Ю., Плахотна Н. В., Вітлінський В., Дзюблюк О., Кочетков В., Герасимович А. та ін.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення фінансової стійкості банку.

Незважаючи на привабливі рекламні пропозиції, досвідчені клієнти банків для збереження коштів і нервів повинні активно цікавитися не тільки прибутковістю, а й життєздатністю обраних фінансових установ [1].

З метою виявлення банків з найвищою внутрішньою здатністю пережити період системної нестабільності експертна рада Forbes [1] щороку представляє свій банківський проект - інформаційний проект оцінки надійності найбільших банків України, що враховує найважливіші фактори фінансової стійкості: відповідність капіталу активам, проблемність кредитів, підтримка і ризику власників, рентабельність, ліквідність банку, безперервність виплат та системне значення банку.

Відповідний «Рейтинг життєздатності банків 2016 року», що включає в себе 27 банківські установи, з формуванням близько 90%

активів банківського сектора України за версією експертної ради Forbes можна переглянути на офіційному сайті відповідного журналу [1].

Отже, дані рейтингу свідчать про те, що за результатами 2016 року у групі А зуміли втриматися американський Сітібанк, австрійський Райффайзен Банк Аваль і французький Креді Агріколь Банк. Високий рівень життєздатності, згідно рейтингової методикою Forbes, також підтвердили німецький ПроКредит Банк і голландський ІНГ Банк Україна. Ці західні фінансові установи не тільки вижили у часи системних потрясінь, а й зберегли стратегічний інтерес до українського банківського ринку, що виразилося в докапіталізації і кредитній підтримці з боку материнських холдингових груп.

У групі В з середнім рівнем життєздатності знаходилися 12 банків, з яких чотири - іноземних, три - державних, інші - приватні вітчизняні. Внаслідок оперативного формування резервів під кредитні ризики ці банки демонструють негативну рентабельність, хоча в коментарях Forbes заявляють про позитивну динаміку до її зростання.

Група С з задовільним рівнем життєздатності складається з приватних українських і російських фінансових установ. Банки в основному мають проблеми з токсичністю кредитного портфеля та менше забезпечені ліквідними засобами. Деякі з них встигли виявитися в неприємному становищі з точки зору PR – активності [1].

У групі D залишився Platinum Bank, на рейтинг якого вплинули відносно низькі показники прибутковості, ліквідності і достатності капіталу, а також значне перевищення нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами.

Отже, незважаючи на те, що Фідобанк, Банк Хрещатик, Сбербанк Росії, Промінвестбанк, Банк Кредит Дніпро і ВТБ Банк у 2016 році все ж таки погашали заборгованість перед власними клієнтами, проте були нерентабельними та мали середній рівень фінансової стійкості. Тобто, виникає загроза цілковитому банкрутству банківських установ, що спонукає необхідність проведення розрахунку ймовірності втрати ними платоспроможності.

Однією з найпростіших методик прогнозування ймовірності банкрутства є двохфакторна модель Альтмана, при використанні якої необхідно розрахувати вплив двох показників: коефіцієнта поточної ліквідності (співвідношення оборотних активів банку до поточних зобов'язань) та коефіцієнта капіталізації, що визначається як співвідношення сум довгострокових та короткострокових зобов'язань до власного капіталу банку [2].

Для визначення ймовірності банкрутства банків з рейтинговими балами «життєздатності» групи С, використаємо наступну формулу (1):

$$Z = - 0,3877 - 1,0736 * K_{пл} + 0,0579 * K_{кап} , \quad (1)$$

де $K_{пл}$ - коефіцієнт поточної ліквідності;

$K_{кап}$ - коефіцієнт капіталізації.

Шкала відповідних діапазонів ймовірності банкрутства банків рейтингової категорії С наведений в табл. 1 [2].

Таблиця 1

Ймовірність банкрутства банку за двохфакторною моделлю Альтмана

Значення суми загального зарахування	Ймовірність банкрутства	Перевага	Недолік
$Z < 1,81$	від 80 до 100%	точність прогнозу на горизонті одного року становить 95%, на два роки 83%	можна розглядати лише стосовно до великих компаній, які розмістили свої акції на фондовому ринку
$Z \geq 2,77$	від 35 до 50%		
$Z = 2,99$	від 15 до 20%		
$Z > 2,99$	ризик неплатоспроможності протягом найближчих двох років зовсім незначний		

Таким чином, використовуючи відповідну формулу, на основі даних консолідованої звітності кожного банку рейтингової категорії С, проведемо розрахунок ймовірності появи банкрутства, результат якого наведений в табл. 2 [2].

Таблиця 2

Визначення ймовірності появи банкрутства банків

Банки рейтингової категорії «життєздатності» С	Z	Ймовірність банкрутства
Фідобанк		Неплатоспроможний банк, 100 %
Банк Хрещатик		Неплатоспроможний банк, 100 %
Сбербанк Росії	0,314	від 80 до 100%
Промінвестбанк	-0,133	
Банк Кредит Дніпро	0,471	
ВТБ Банк	3,40	ризик неплатоспроможності протягом найближчих двох років зовсім незначний

Таким чином, аналізуючи дані табл. 2, можна зробити висновок, що тільки ВТБ Банк протягом найближчих двох років прогнозно є відносно платоспроможним та фінансово стійким, про що свідчить його Z - рахунок.

Банк Хрещатик та Фідобанку 2016 році через брак коштів почали затримувати платежі і без допомоги з боку акціонерів не змогли впоратися із ситуацією. Національний банк проводив переговори з акціонерами, проте вони не дали належного результату. Зважаючи на це та порушення банків нормативів ліквідності та капіталу, Правління Національного банку визнало їх неплатоспроможним [3].

Що стосується Сбербанку Росії, Промінвестбанка та Банка Кредит Дніпро, то за результатами бачимо, що ймовірність банкрутства для даних банків протягом найближчих двох років досить висока і знаходиться в діапазоні від 80 до 100%. Причин погіршення фінансового стану банків чимало. В результаті економічного спаду якість кредитного портфеля банків погіршилася, що зумовило необхідність доформувати резерви і, відповідно, зменшити капітал [2]. Також серед можливих ризиків банкіри розглядають можливість відстрочки в отриманні чергових траншей МВФ, що буде негативно відбиватися на стан золотовалютних резервів і курсової стабільності.

Таким чином, щоб зміцнити фінансову стійкість банківської системи України, необхідно: зменшити витрати, пов'язані з економічно необґрунтованим придбанням основних засобів і оборотних активів; збільшити доходи за рахунок обсягу дохідних активних операцій, збільшення робочих активів; знизити ймовірність здійснення фінансових

махінацій працівниками банку; створити потужний аналітичний та методологічний центр; проводити єдину процентну, тарифну політику для кожного структурного підрозділу та оптимізувати систему управління ризиками.

Література

1. Офіційний сайт українського журналу «FORBES» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forbes.net.ua/magazine/forbes/1409877-rejting-zhiznesposobnosti-ukrainskih-bankov-2016>

2. Тридід О. М. Економіко-математичні моделі оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання : монографія / О. М. Тридід, О. Г. Тижненко, Л. О. Тижненко. – К. : УБС НБУ, 2009. – 213 с.

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua>

Науковий керівник,

к. е. н.

Остапенко В. М.

Опубліковано в авторській редакції

ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ПРІОРИТЕТНОГО МЕТОДУ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АВТОТРАНСПОРТНОГО СТРАХУВАННЯ В СТРАХОВІЙ КОМПАНІЇ

УДК 629.113:368

Нікулін Д. Ю., студент 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Досвід розвинутих країн світу засвічує, що автотранспортне страхування займає одне з провідних місць серед майнових видів страхування. Це пояснюється необхідністю мінімізації ризиків, пов'язаних з експлуатацією транспортних засобів. Загалом автотранспортне страхування необхідно розглядати як комплекс страхових послуг, спрямованих на захист майнових та особистих інтересів як самих власників автотранспортних засобів, так і третіх осіб (вигодонабувачів), які є безпосередніми учасниками дорожнього руху [1].

Організацію надання послуги з добровільного страхування наземного транспорту можна умовно розділити на три етапи: аквізиція, супровід договору, дії при настанні страхового випадку та страхове відшкодування.

Однак питання щодо визначення пріоритетності методів удосконалення організації автотранспортного страхування для страхових компаній залишається недостатньо дослідженим, а, отже, потребує подальшого науково-методичного обґрунтування.

Автором на основі аналізу літературних джерел [1–4] виділено такі основні методи удосконалення організації автотранспортного страхування: підвищення фінансової стійкості страхової компанії, запровадження системи цілодобового забезпечення інформаційною та консультативною підтримкою страхувальників, удосконалення процесу андеррайтингу при укладанні договору страхування автотранспорту, запровадження розстрочки в оплаті страхової премії, використання гнучкої системи знижок, зниження вартості страхових послуг при наявності спеціальних умов, забезпечення оцінки збитків у результаті

страхового випадку незалежними експертами, запровадження електронного страхового полюсу з автотранспортного страхування. Характеристику цих методів наведено [1–4] у табл. 1.

Таблиця 1

Методи удосконалення організації автотранспортного страхування в страховій компанії

Сутність методу	Переваги методу	Недоліки методу
Підвищення фінансової стійкості страхової компанії	Підвищення рівня довіри споживачів до страхової компанії	Не сприяє удосконаленню якості обслуговування в страховій компанії
Запровадження системи цілодобового забезпечення інформаційною та консультативною підтримкою страхувальників	Підвищення якості страхових послуг для споживачів	Збільшує витрати на ведення справи страхової компанії
Удосконалення процесу андеррайтингу при укладанні договору страхування автотранспорту	Застосування оптимального страхового тарифу забезпечить формування страхових резервів та здійснення страхових виплат в необхідному розмірі	Підвищення витрат, пов'язаних з укладанням договорів страхування
Запровадження розстрочки в оплаті страхової премії	Підвищення конкурентоспроможності страховика, залучення більшої кількості страхувальників	Призводить до зниження ліквідності страхової компанії
Використання гнучкої системи знижок	Підвищення конкурентоспроможності страховика, залучення більшої кількості страхувальників	Демпінгування страхових тарифів може призвести до зниження платоспроможності страховиків
Зниження вартості страхових послуг при наявності спеціальних умов	Підвищення конкурентоспроможності страховика, залучення більшої кількості страхувальників	Зменшення вартості страхових послуг може призвести до зниження їх якості
Забезпечення оцінки збитків у результаті страхового випадку незалежними експертами	Підвищення рівня довіри споживачів до страхової компанії	Підвищення вартості страхових послуг
Запровадження електронного страхового полюсу з автотранспортного страхування	Підвищення якості страхових послуг для споживачів	Додаткові витрати на запровадження інформаційних технологій

Як видно з табл. 1, існує значна кількість методів удосконалення автотранспортного страхування страховиків, кожен з яких має певні переваги та недоліки. Ці методи складно порівняти між собою, оскільки кожен підхід направлений на вирішення різних проблем в діяльності страхової компанії. Тому для обґрунтування вибору пріоритетного методу удосконалення автотранспортного страхування у роботі використано метод аналізу ієрархій (MAI) Т. Сааті, який дозволяє врахувати різні точки зору та прийти до їх узгодження. MAI реалізується в декілька етапів [5]: побудова ієрархії, формування матриці попарних порівнянь, отримання векторів пріоритетів, оцінка ступеня узгодженості. Усі розрахунки за застосованим методом реалізовано у середовищі програмного забезпечення Expert Choice.

Обґрунтування вибору пріоритетного методу удосконалення автотранспортного страхування в страховій компанії (СК) здійснено за трьома критеріями, визначеними на основі порівнянь окремих методів між собою. Ієрархія вибору пріоритетного методу удосконалення автотранспортного страхування представлена на рис. 1.

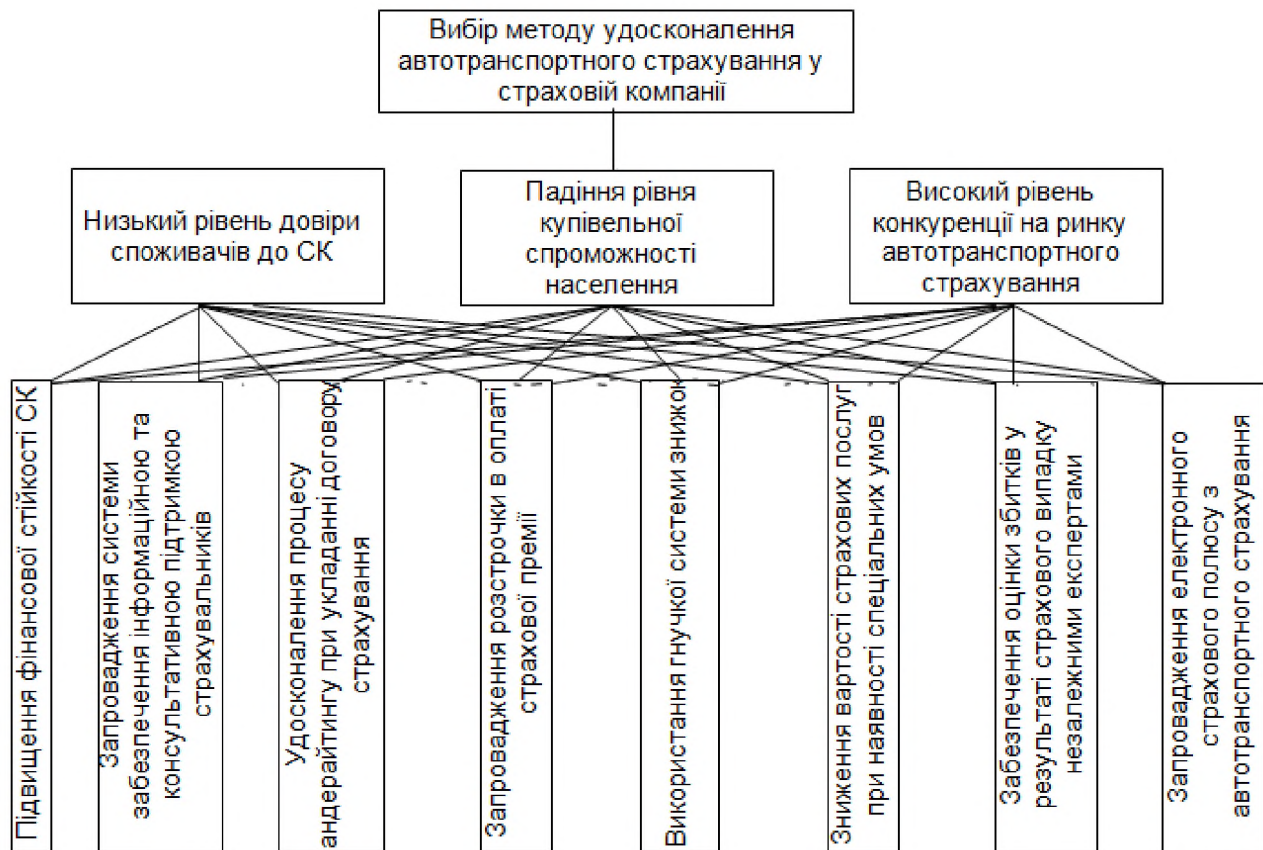

Рис. 1. Ієрархія вибору пріоритетного методу удосконалення автотранспортного страхування.

Для того, щоб визначити яка з альтернатив (рис. 1) має найвищий пріоритет за критеріями їх відбору, виконано процедуру ієрархічного синтезу, яка дозволила отримати вектори пріоритетів альтернатив за кожним критерієм, що представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Пріоритетність методів удосконалення автотранспортного страхування

Метод методу удосконалення автотранспортного страхування у страховій компанії	Критерій вибору методу та його пріоритетність			Пріоритетність методу удосконалення автотранспортного страхування у страховій компанії
	Низький рівень довіри споживачів до СК	Падіння рівня купівельної спроможності населення	Високий рівень конкуренції на ринку автотранспортного страхування	
Підвищення фінансової стійкості СК	0,747	0,134	0,119	
Запровадження системи забезпечення інформаційною та консультативною підтримкою страхувальників	0,109	0,058	0,218	0,115
Удосконалення процесу андерайтингу при укладанні договору страхування	0,284	0,040	0,024	0,221
Запровадження розстрочки в оплаті страхової премії	0,236	0,152	0,059	0,204
Використання гнучкої системи знижок	0,050	0,098	0,057	0,057
Зниження вартості страхових послуг при наявності спеціальних умов	0,037	0,147	0,071	0,056
Забезпечення оцінки збитків у результаті страхового випадку незалежними експертами	0,023	0,284	0,394	0,102
Запровадження електронного страхового полюсу з автотранспортного страхування	0,233	0,180	0,149	0,216
	0,027	0,040	0,028	0,029

В результаті проведеного ранжування розглянутих методів з використанням МАІ (табл. 2) отримано, що за всіма факторами (низького

рівня довіри споживачів до страхової компанії, падіння рівня купівельної спроможності населення та високого рівня конкуренції на ринку автотранспортного страхування) на першому місці знаходиться запровадження системи забезпечення інформаційною та консультативною підтримкою страхувальників зі значущістю 22,1%, на другому – забезпечення оцінки збитків у результаті страхового випадку незалежними експертами (значущість 21,6%), на третьому – удосконалення процесу андеррайтингу при укладанні договору страхування (значущість 20,4%), на четвертому – підвищення фінансової стійкості страховика (значущість 11,5%), на п'ятому – зниження вартості страхових послуг при наявності спеціальних умов (значущість 10,2%), на шостому – запровадження розстрочки в оплаті страхової премії (значущість 5,7%), на сьомому – використання гнучкої системи знижок (значущість 5,6%) та на восьмому – запровадження електронного страхового полюсу з автотранспортного страхування (значущість 2,9%).

Таким чином, можна зробити висновок, що найбільш доцільним є застосування такого методу як запровадження системи забезпечення інформаційною та консультативною підтримкою страхувальників, пріоритетність якого склала 30,3%.

Література

1. Сутність та необхідність автотранспортного страхування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1050071255511/strahova_sprava/zmistovniy_modul_transportne_strahuvanya.
2. Бойко І. А. Проблеми та перспективи розвитку ринку страхування в Україні [Електронний ресурс] / І. А. Бойко. – Режим доступу : http://nauka.zinet.info/3/boiko_i1.php
3. Корнилюк Р. Автострахування-2010: криза прозорості / Р. Корнилюк // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2010. – № 9. – С. 16–19.

4. Мухіна О. В. Страховий ринок України: стан та проблеми розвитку / О.В. Мухіна // Інвестиції: Практика та досвід – 2010. – № 3. – С. 50–52.

5. Саати Т. Л. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Л. Саати. – М.: Радио и связь, 1989. – 316 с.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

Опешко Н. С.

Опубліковано в авторській редакції

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДОСТАТНІСТЬ КАПІТАЛУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ»

УДК 368.027330.14

Опешко Н. С., викладач
кафедри управління фінансовими послугами
ХНЕУ ім. С. Кузнеця,

Страховання є важливою галуззю економіки, яка надає населенню та суб'єктам господарювання страховий захист, а також формує значні за обсягом інвестиційні ресурси для розвитку економіки. Основною умовою забезпечення здатності страхового сектору здійснювати власні функції, зокрема виконувати зобов'язання перед клієнтами, є наявність у страхових компаній достатнього обсягу капіталу. Тому питання розвитку теоретичних аспектів визначення достатності капіталу страхової компанії набуває особливої актуальності

Метою статті є розробка теоретичних положень з визначення сутності поняття «достатність капіталу страхової компанії».

Визначенню достатності капіталу фінансових установ присвячені дослідження О. Антіпової [1], Р. Богдалова [2], О. Герасимової [3], Л. Гиляровської та С. Паневіної [4], О. Дзюблюка [5], А. Жексембиної [6], Т. Костериної [7], К. Мельника [8], Е. Ріда [9], В. Стельмаха [10], Н. Супрун [11], А. Ткача [12], Ж. Торяник [13], Г. Фетисова [14] та ін.

Наведені у роботах [1–14] визначення сутності терміну «достатність капіталу» значною мірою відрізняються і потребують додаткового уточнення. Для цього було здійснено декомпозицію понять на основні складові за такими ознаками порівняння: ключове слово, що використовується для характеристики об'єкта; об'єкт; функції об'єкта; умови функціонування об'єкта. Результати декомпозиції представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Морфологічний аналіз поняття «достатність капіталу»

Ознака порівняння	Структурний склад поняття
1	2
Ключове слово, що використовується для характеристики об'єкта	загальна оцінка [1, 5], ступінь захисту [1], засіб [1], здатність [2, 3, 4, 9, 8, 13, 14], стан [6], характеристика [7], показник [10], сума [11], ступінь [12]

Продовження табл. 1

1	2
Об'єкт	надійність банку [1, 5, 9], інтереси кредиторів та вкладників [1], ризики [1], ймовірність неплатоспроможності [1], капітал [2, 6], фінансова установа (банк чи страхова компанія) [3, 4, 8, 13, 14], залежність між величиною капіталу та ризикованістю діяльності банку [5], стійкість діяльності банку [7], власний капітал [11], капіталізація банку [12]
Функції об'єкта	виконувати функції [2, 6, 10], відповідати стратегічним і тактичним завданням фінансової установи [2], компенсувати непередбачувані збитки (втрати) [3], продовжувати надавати в такому ж обсязі і такої ж якості традиційний набір послуг [4, 13, 12], дотриматися певних умов [6], здійснювати витрати на власну діяльність [8], компенсувати втрати [9, 8, 14], попереджувати банкрутство [9, 14], захищати клієнтів [11], поліпшувати якість послуг [14], продовжувати здійснювати страхову діяльність [8], продовжувати викуповувати страхові зобов'язання [9]
Умови функціонування об'єкта	виникнення ризиків у діяльності [3], незалежно від можливих збитків [4, 13], виникнення різних ризиків за активними операціями банку [7], виникнення різних форс-мажорних обставин [11]

Наведену в табл. 1 сукупність морфологічних одиниць, які використовуються різними вченими для визначення функціональної складової поняття «достатність капіталу», розділено на три групи за критерієм їх відповідності такій ключовій умові: чи відповідає морфологічна одиниця функціональному призначенню власного капіталу в діяльності страхової компанії (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація морфологічних одиниць декомпозиції поняття «достатність капіталу» за ознакою порівняння «функції об'єкта»

Морфологічні одиниці, що не відповідають ключовій умові визначення функцій об'єкта	Узагальнені визначення функцій об'єкта	Вузькоконкретизовані визначення функцій об'єкта
Продовжувати надавати в такому ж обсязі і такої ж якості традиційний набір послуг Продовжувати здійснювати страхову діяльність Здійснювати витрати на власну діяльність Компенсувати втрати Поліпшувати якість послуг	Виконувати функції Відповідати стратегічним і тактичним завданням фінансової установи Дотриматися певних умов Попереджувати банкрутство Захищати клієнтів	Компенсувати непередбачувані збитки (втрати) Продовжувати викуповувати страхові зобов'язання

Як видно із табл. 2, до першої групи морфологічних одиниць віднесено визначення, які не відповідають функціональному призначенню власного капіталу в діяльності страховиків. Так, страхова компанія може продовжувати здійснювати страхову діяльність, надавати в такому ж обсязі та такої ж якості традиційний набір послуг, здійснювати витрати на власну діяльність, поліпшувати якість послуг, але при цьому, у разі виникнення непередбачуваних збитків, обсягу її власного капіталу може виявитися недостатньо для виконання усіх зобов'язань. Це обумовлено тим, що власний капітал не є джерелом фінансування операційних витрат, а є джерелом покриття непередбачуваних збитків у випадку, якщо всі інші джерела фінансових ресурсів вичерпані. Усі очікувані витрати страхової компанії повинні закладатися у структуру тарифів, покриватися за рахунок доходів від страхової або інвестиційної діяльності, коштів страхових резервів, а не компенсуватися безпосередньо за рахунок власного капіталу.

Друга група морфологічних одиниць (табл. 2) без додаткового уточнення не дозволяє надати змістовне визначення поняття «достатність капіталу». До групи визначень, які найбільш конкретизовано відображають функції власного капіталу страхової компанії, віднесено здатність капіталу компенсувати непередбачувані втрати та продовжувати виконувати страхові зобов'язання.

Очікувані втрати розраховуються як середній рівень втрат, що виникають при проведенні страхових та інших фінансових операцій. Дані втрати не повинні покриватися за рахунок власного капіталу. Непередбачувані втрати виникають у разі відхилення фактичних втрат від очікуваних. При цьому обсяг власного капіталу має бути таким, щоб повною мірою компенсувати непередбачувані втрати та забезпечувати здатність страхової компанії продовжувати виконувати страхові зобов'язання.

Непередбачувані втрати – це ймовірнісна величина, яка визначається на певний період часу в майбутньому (часовий горизонт) при заданому довірчому рівні. Часовий горизонт залежить від сукупності чинників: ліквідності інструментів у інвестиційному портфелі страхової

компанії; специфіки побудови системи управління; конкурентної позиції страхової компанії на ринку; прийнятих до розгляду видів ризику; вимог наглядових органів тощо.

В більшості методиках оцінки достатності капіталу страхових компаній використовується часовий горизонт тривалістю один рік. З практичної точки зору, часовий горизонт має відповідати періоду часу, необхідному для нейтралізації портфеля ризиків страхової компанії. Останнє може бути досягнуто шляхом ліквідації портфеля або за рахунок залучення додаткового обсягу власного капіталу. Окрім того, у практичній діяльності страхових компаній можуть використовуватися відмінні часові горизонти для різних видів ризику.

Втім, на думку автора, різниця у часових горизонтах для різних видів ризиків може призвести до виникнення проблеми зіставлення результатів оцінок. Тому з метою здійснення узгодженого управління достатністю капіталу страхової компанії доцільніше використовувати однорічний часовий горизонт.

Довірчий рівень характеризує ймовірність настання певної події, як правило, обирається в межах від 90 до 99,9 % [15]. Залежно від цілей суб'єктів, зацікавлених у результатах діяльності страхової компанії, достатній обсяг капіталу може визначатися з різним довірчим інтервалом.

За результатами проведеного морфологічного аналізу запропоновано визначення поняття «достатності капіталу страхової компанії» як обсягу власного капіталу, який забезпечує здатність страхової компанії в рамках визначеного зацікавленими сторонами довірчого інтервалу та часового горизонту виконувати страхові зобов'язання в розмірі, який не може бути покритий страховими резервами, а також покривати інші непередбачувані збитки в діяльності.

Удосконалення зазначеного поняття актуалізувало потребу у визначенні пріоритетного підходу до оцінювання достатності капіталу без чого є неможливим розроблення методичного забезпечення управління достатністю капіталу страхової компанії.

Література

1. Антипова О. Н. Международные стандарты банковского надзора / О. Н. Антипова. – Москва : Центр подготовки персонала ЦБ РФ, 1997. – 67 с.
2. Богдалов Р. Х. Собственный капитал банка и управление им : автореф. дис...канд. экон. наук: спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / Р. Х. Богдалов. – Москва, 2003. – 23 с.
3. Герасимова Е. Б. Феноменология анализа финансовой устойчивости кредитной организации : монография / Е. Б. Герасимова. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 391 с.
4. Гиляровская Л. Т. Комплексный анализ финансово-экономических результатов деятельности банков и его филиалов : уч. пособ / Л. Т. Гиляровская, С. Н. Паневина. – СПб, 2003. – 240 с.
5. Дзюблюк О. В. Комерційні банки в умовах переходу до ринкових відносин / О. В. Дзюблюк. – Тернопіль: Тернопіль, 1996. – 140 с.
6. Жексембина А. Е. Капитализация банковского сектора Республики Казахстан: состояние и пути повышения : автореф. дис...канд. экон. наук : спец. 08.00.10 "Финансы, денежное обращение и кредит" / А. Е. Жексембина. – Алматы, 2009. – 29 с.
7. Костерина Т. М. Банковское дело : учеб. для вузов / Т. М. Костерина. – М. : Изд. центр ЕАОИ, 2009. – 360 с.
8. Мельник К. С. Развитие подходов к оценке достаточности капитала в свете нового Базельского соглашения по капиталу : автореф. дис...канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / К. С. Мельник. – СПб, 2007. – 24 с.
9. Коммерческие банки / [Э. Рид, Р. Коттер, Э. Гилл, Р. Смит, под. общ. ред. Э. Рида] – М. : Космополис, 1991. – 187 с.
10. Стельмах В. С. Енциклопедія банківської справи України / В. С. Стельмах. – К. : Молодь, Ін-Юре, 2001. – 680 с.
11. Супрун Н. В. Проблеми оцінки достатності капіталу страхових компаній / Н. В. Супрун // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2011. – № 8. – С. 79-89.

12.Ткач А. Ю. Критерии оценки достаточности капитала коммерческого банка / А. Ю. Ткач // Модели управления в рыночной экономике: Сборник научных трудов. – Вып. 11. – Донецк: ДонНУ, 2008. – 314 с.

13.Торяник Ж. І. Забезпечення функціональної достатності ресурсного потенціалу банків : автореферат дис...канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Ж. І. Торяник. – Суми, 2008. – 20 с.

14.Фетисов Г. Г. Устойчивость банковской системы и методология ее оценки / Г. Г. Фетисов. – М. : Экономика, 2003. – 394 с.

15.Глубокий В. Природа економічного капіталу та його роль у діяльності банку / В. Глубокий // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 1. – С. 83-92.

Опубліковано в авторській редакції

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТНОСТІ МЕТОДУ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

УДК 336.368.03

Островерх І. С., студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В сучасних умовах загострення конкуренції в Україні одним з найважливіших умов успішної організації страхової справи є забезпечення та контроль необхідного рівня фінансової стійкості страховиків. Фінансова стійкість – одна із найважливіших характеристик поведінки будь-якої організації. В ситуації зовнішніх і внутрішніх змін вірність визначення факторів фінансової стійкості залежить від точності кількісних та якісних показників діяльності страхових організацій [1].

Серед українських фахівців, які розглядали методи оцінки фінансового стану страховика, можна виділити М. Александрову, Л. Шірінян, Н. Ткаченко, О. Ретинського, з іноземних вчених – Д. Хемптона, Р. Глейзера, І. Габідуліна, С. Русіна [2]. та ін. Однак питання щодо визначення пріоритетності методів оцінки фінансової стійкості страхових компаній залишається недостатньо дослідженим, а, отже, потребує подальшого науково-методичного обґрунтування, що й обумовлює актуальність і вибір теми роботи.

Метою роботи є обґрунтування вибору пріоритетного методу оцінки фінансової стійкості страхової компанії.

Згідно з підходом Ткаченко Н. В. [2–5] фінансова стійкість страхових компаній є основним фактором, за допомогою якого інститут страхування може повноцінно виконувати свою багатопланову роль у процесі суспільного відтворення. Необхідність підтримання фінансової стійкості страхових компаній зумовлюється зацікавленістю держави в соціальній стабільності в суспільстві, прагненням страхувальників до швидкої і достатньої нейтралізації наслідків негативних випадкових подій, а страховиків – до зміцнення їх позицій на ринку, задоволення інтересів власників та подальшого поступового розвитку компаній. Основним етапом при здійсненні оцінювання фінансової стійкості страхової компанії є вибір методу оцінки [1, 6].

В Україні для оцінки фінансової стійкості страховика зазвичай використовуються тести раннього попередження, проте порівняємо його з іншими методами, що використовуються в інших країнах, спираючись на критерії [7]. Методи оцінки представлено у табл.1.

Таблиця 1

Методи оцінки фінансової стійкості страхової компанії

Метод оцінки	Сутність методу	Переваги методу	Недоліки методу
Тести раннього попередження	Тести раннього попередження - це система порівняння фактичних фінансових показників діяльності страховиків, їх узагальнення та оцінка ризиків діяльності страховиків	Прозорість розрахунків	Обмежений доступ до результатів тестування для страхувальників, складність визначення зацікавленими особами встановлених коефіцієнтів у зв'язку з неповним розкриттям страховиками необхідної інформації
Рейтингова оцінка	Кожна компанія використовує власну методіку, аналізуючи великий масив даних, як кількісних так і якісних показників	Об'єктивність оцінки	Висока вартість послуги, є вірогідність отримати низький рейтинг
Оцінка покриття CAR	Відношення різниці фактичного рівня платоспроможності страхової організації та нормативного до нормативного рівня платоспроможності. Залежно від величини CAR, компанії дається певна оцінка достатності покриття власними коштами	Легкість розрахунку	Не дає повної оцінки
Комплексний метод	Методика рейтингової оцінки, побудована на базі аналізу кількісних показників діяльності страхової компанії, а також якісних показниках, що мають кількісний вираз, який проводиться на основі бухгалтерської, статистичної звітності, суб'єктивних показників отриманих з інтерв'ю з менеджерами та інших документів. На основі розрахованих показників компанії надається певний рейтинг	До оцінки залучають також якісні показники	Наявність суб'єктивізму при оцінці якісних показників

Як видно з табл. 1, існує достатня кількість методів оцінки фінансової стійкості страховиків, кожен з яких має певні переваги та недоліки. Ці методи складно порівняти між собою, оскільки кожен підхід використовує різні показники. Тому для обґрунтування вибору пріоритетного методу оцінки фінансової стійкості у роботі використано метод аналізу ієрархій (MAI) Т. Сааті, який дозволяє врахувати різні точки зору та прийти до їх узгодження. MAI реалізується в декілька етапів [8]: побудова ієрархії, формування матриці попарних порівнянь, отримання векторів пріоритетів, оцінка ступеня узгодженості.

Обґрунтування вибору пріоритетного методу оцінки фінансової стійкості страхової компанії здійснено за чотирма критеріями, визначеними на основі порівнянь окремих методів між собою. Ієрархія вибору пріоритетного методу оцінки фінансової стійкості представлена рис. 1.

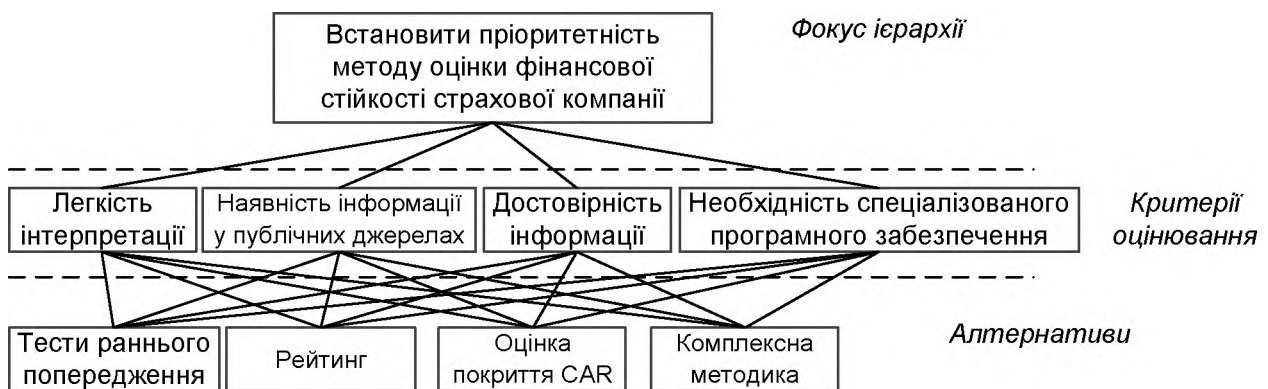

Рис.1. Ієрархія вибору пріоритетного методу оцінки фінансової стійкості

На основі розробленої автором ієрархії (див. рис. 1) визначено пріоритетність методів оцінки фінансової стійкості з урахуванням значущості критеріїв їх відбору (табл. 2).

Таблиця 2

Вектор пріоритетності методів оцінки фінансової стійкості страхової компанії

Метод оцінки фінансової стійкості страхової компанії	Критерій вибору методу та його пріоритетність				Пріоритетність методу оцінки фінансової стійкості
	Легкість інтерпретації (0,243)	Наявність інформації у публічних джерелах (0,083)	Достовірність інформації (0,617)	Необхідність спеціалізованого програмного забезпечення (0,056)	
Тести раннього попередження	0,046	0,234	0,158	0,242	0,142
Рейтинг	0,541	0,121	0,482	0,258	0,454
Оцінка покриття CAR	0,156	0,598	0,057	0,065	0,126
Комплексна методика	0,257	0,047	0,303	0,435	0,278

За результатами табл. 2 за всіма критеріями оцінки методів на першому місці знаходиться рейтинг зі значущістю 0,454, на другому – комплексна методика (0, 278), на третьому – тести раннього попередження (0.142), на четвертому – оцінка покриття CAR (0,126).

Таким чином, застосування методу аналізу ієрархії дозволило встановити пріоритетність методів оцінки фінансової стійкості страхової компанії відповідно до вимог, що висовуються до сукупності різних методів проведення досліджень.

Література

1. Шірінян Л. В. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л. В. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9 (75). – С.173–178.
2. Ткаченко Н. В. Рейтинг фінансової стійкості страхових компаній та основні підходи до його класифікації / Н. В. Ткаченко // Світ фінансів. – 2009. – № 4(21) – С. 182–190.
3. Ткаченко Н. В. Міжнародні рейтингові агентства в системі оцінки фінансової стійкості страхових компаній / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2008. – № 11. – С. 95–105.

4. Ткаченко Н. В. Особливості діяльності рейтингових агентств в галузі страхування / Н. В. Ткаченко // Вісник Української академії банківської справи. – 2009. – № 2(27). – С. 103–108

5. Ткаченко Н. В. Про принципи управління фінансовою стійкістю страхових компаній в умовах нестабільності / Н. В. Ткаченко // Устойчивое развитие экономики: состояние, проблемы, перспективы : мат-лы III междунар. научн.-практ. конф. (23-25 апреля 2009 г.). – Пинск : ПолесГУ, 2009. – С. 109–110.

6. Бойко А. О. Теоретичні основи та практичний досвід забезпечення фінансової стійкості страхової компанії / А. О. Бойко // Економічні науки. Серія. Облік і фінанси : зб. наук. праць / Луцький національний технічний університет. – 2010. – Вип. 7 (25). – Ч. 4. – С. 36–50.

7. Про затвердження Рекомендацій щодо аналізу діяльності страховиків : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України № 3755 від 17.03.05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua-info.biz/legal/baseit/ua-smezbr.htm>.

8. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати. – М. : Радио и связь, 1989. – 316 с.

Науковий керівник, к.е.н., доцент

І. Б. Медведєва

Опубліковано в авторській редакції

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ І МЕТОДІВ ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 336.64

Першина А.Ю., студент 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року №964-IV поняття «фінансова безпека підприємства» визначається як один з головних чинників, що впливають на національну безпеку країни. З законодавчої точки зору «фінансова безпека підприємства - це захищеність життєво важливих інтересів підприємства, при якій забезпечується його стабільний розвиток, своєчасне визначення, запобігання і нейтралізація існуючих і потенційних загроз економічним інтересам» [7].

Сучасні умови господарювання характеризуються нестабільністю і невизначеністю в соціально-економічній сфері України при одночасному розвитку кризових явищ світового масштабу. Це веде до зростання економічних ризиків. В результаті перспективи спаду виробництва і переходу підприємства в критичний або предбанкротний стан набувають реальне обриси. В таких умовах забезпечення фінансової безпеки підприємства є пріоритетним напрямком фінансового менеджменту.

Як самостійний об'єкт дослідження фінансова безпека підприємства стала розглядатися порівняно недавно. Теоретичні основи фінансової безпеки, як складової економічної безпеки, займаються багато вчених-економістів. І. А. Бланк [3] розглядає як теоретичні основи, так і практичні підходи реалізації фінансової безпеки на підприємстві. К. С. Горячева, О. І. Барановський, О. В. Арєф'єва, аналізують способи і показники оцінки рівня фінансової безпеки господарюючого суб'єкта [4].

Ю. В. Лаврова [5] під фінансовою безпекою підприємства розуміє «складову частину економічної безпеки підприємства, яка полягає в існуванні такого фінансового становища, яке характеризується: збалансованістю фінансових інструментів, технологій і послуг; стійкістю

до загроз; здатністю підприємства забезпечувати реалізацію фінансових інтересів, місії і завдань, достатніми обсягами фінансових ресурсів; а також спрямованістю на сталий розвиток підприємства. Це, в свою чергу, дозволяє забезпечити: фінансову стійкість, платоспроможність, ліквідність і достатню фінансову незалежність підприємства в довгостроковому періоді; оптимальне залучення та ефективне використання фінансових ресурсів підприємства; ідентифіковані зовнішніх і внутрішніх загроз фінансовому стану підприємства та розробляти заходи щодо їх запобігання; самостійну розробку і проведення фінансової стратегії; достатню фінансову незалежність підприємства».

Малик О. В. у своїй роботі «Управління фінансовою безпекою підприємства» [6] фінансову безпеку останніх розглядає з точки зору кількісного і якісного детермінованого рівня фінансового стану підприємства, який забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних загроз зовнішнього і внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на підставі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого зростання в поточному і перспективному періодах.

Клас моделей оцінки фінансового стану підприємства заснований на оцінці ймовірності його банкрутства. Відомі два основних підходи до передбачення банкрутства:

перший - базується на фінансових даних (Z- коефіцієнт Альтмана);

другий - виходить з даних по збанкрутілим компаніям і порівнює їх з відповідними даними досліджуваної компанії.

Крім зазначених кількісних методів передбачення банкрутства необхідно відзначити також якісний підхід, який ґрунтується на вивченні окремих характеристик підприємства, і являє собою, по суті, експертний висновок про несприятливі тенденції розвитку [1,8].

Для визначення ймовірності банкрутства підприємства на прикладі ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» за фінансовими результатами взято дві моделі, а саме: 1) модель Е. Альтмана; 2) модель Р. Ліса.

Ймовірність банкрутства підприємства за моделлю Е. Альтмана визначається наступним чином:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5 \quad (1)$$

де X_1 – відношення чистого оборотного капіталу до суми активів;

X_2 – частка формування активів за рахунок нерозподіленого прибутку;

X_3 – рентабельність активів, розрахована виходячи з прибутку до виплати відсотків та податків;

X_4 – коефіцієнт співвідношення акціонерного капіталу та зобов'язань;

X_5 – коефіцієнт оборотності активів.

Результати численних розрахунків за моделлю Альтмана показали, що узагальнюючий показник Z може приймати значення в межах $[-14, +22]$, при цьому підприємства, для яких $Z > 2,99$ потрапляють в число фінансово стійких, підприємства, для яких $Z < 1,81$, є, безумовно, неспроможними, а інтервал $1,81 < Z < 2,99$ становить зону невизначеності.

Ймовірність банкрутства підприємства за моделлю Р. Ліса визначається наступним чином:

$$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4 \quad (2)$$

де X_1 – відношення обігового капіталу до суми активів;

X_2 – відношення прибутку від продажів до суми активів;

X_3 – відношення нерозподіленого прибутку до суми активів;

X_4 – відношення власного капіталу до позикового.

Для Моделі Романа Ліса ймовірність банкрутства в залежності від значення рейтингового числа визначається наступним чином:

1. якщо $Z > 0,037$ - ймовірність банкрутства висока;

2. якщо $Z < 0,037$ - вірогідність банкрутства мала.

Результати оцінювання імовірності банкрутства за двома моделями: модель Е. Альтмана та модель Р. Ліса на прикладі

ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» протягом 2013–2015 років наведено у табл. 2.

За результатами оцінювання ймовірності банкрутства на прикладі ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» протягом 2013-2015 років за моделями Е. Альтмана, Р. Ліса, можна зробити такі висновки, настання банкрутства підприємства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» є малоймовірним.

Таблиця 2

Результати оцінювання імовірності банкрутства ПАТ «Харківська бісквітна фабрика» протягом 2013–2015 років

Назва моделі	Значення за роками, тис. грн.		
	2013 рік	2013рік	2013 рік
Модель Е. Альтмана			
Модель Р. Ліса	8,930	8,930	8,930

Таким чином, використання моделі прогнозування банкрутства в системі оцінки фінансової безпеки відповідно до опису методики слід застосовувати обережно, так як вони розроблялися для американської економіки, і не враховують зовнішні фактори ризику, властиві вітчизняних умов ведення господарської діяльності.

На думку деяких вчених [1,2], більшої достовірності в оцінюванні фінансового стану підприємств можна досягти при використанні методу побудови узагальнюючих показників з використанням моделей дискримінантного аналізу, а саме, поділ об'єктів на дві групи: з хорошим фінансовим станом (не банкрут); з поганим фінансовим станом (банкрути).

Крім того, при визначенні рівня фінансової безпеки підприємства доцільно виходити з класифікації ризиків комерційної діяльності: неризикові зона; зона допустимого ризику (ризик втрати розрахункового прибутку); зона критичного ризику (ризик втрати розрахункової виручки); зона катастрофічного ризику (ризик втрати всього майна, тобто банкрутство) [2].

Відповідно до таким підходом можна виділити чотири рівні фінансової безпеки підприємства:

Нормальний рівень – для забезпечення фінансової безпеки достатньо власних фінансових коштів;

Нестабільний рівень – для забезпечення фінансової безпеки підприємству потрібні крім власних фінансових коштів ще й залучені;

Критичний рівень – для забезпечення фінансової безпеки підприємству недостатньо власних і залучених фінансових коштів;

Кризовий рівень – підприємство визнано банкрутом.

Для отримання повної інформації про стан фінансової безпеки підприємства необхідно застосування сукупності методів, оскільки не один з них відокремлено не представляє інформацію для прийняття рішення, оцінки поточного стану і досягнення повної фінансової безпеки.

Література

1. Ачкасова С. А. Структурно-функціональне моделювання формування антикризової програми підприємства / С. А. Ачкасова // Управління розвитком. – 2008. – №17. – С.8 – 11.

2. Білокудря Т. С. Огляд сучасних методик прогнозування ймовірності банкрутства підприємств / Т. С. Білокудря // Управління розвитком. – 2014. – № 1. – С. 86–88.

3. Бланк, И. А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И. А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2014. – С. 776.

4. Горячева, К. С. Финансовая безопасность предприятия, сущность и место в системе экономической безопасности / К. С. Горячева // Экономист. – 2013. – №8. – С.65-67.

5. Лаврова Ю. В. Інтереси економічних агентів підприємства як основа визначення стану його фінансової безпеки / Ю. В. Лаврова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – Вип. 45.– С. 97–104.

6. Малик О. В. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства / О. В. Малик // Економічний простір. – 2015. – № 99. – С. 154–166.

7. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 липня 2003 року №964-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 39, із змінами, внесеними згідно із Законом № 2411-VI.

8. Сушко В. І. Класифікація моделей оцінки ймовірності банкрутства підприємств / В. І. Сушко, Т. С. Павлюк // Економіка: теорія та практика. – 2014. – № 1. – С. 72–83.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

Остапенко В. М.

Опубліковано в авторській редакції

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

УДК 330.1:658.5

Пономаренко М.С., студент 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Для власників підприємств першочерговим завданням в сучасних умовах є збільшення їх фінансового добробуту в результаті ефективного використання та експлуатації об'єктів володіння. Рівень фінансового добробуту підприємства визначається його ринковою вартістю, що й обумовлює актуальність теми дослідження.

Метою статті є удосконалення теоретичних положень з організації оцінювання вартості підприємства.

Ринкову вартість об'єкта оцінки можна визначити як найбільш ймовірну ціну, за якою об'єкт оцінки може бути проданий на відкритому ринку в умовах конкуренції, коли сторони, що приймають участь в процесі купівлі-продажу діють розумно, мають всю необхідну інформацію, а на кінцеву ціну угоди, не впливають будь-які надзвичайні обставини чи фактори.

Вартість підприємства можна назвати узагальнюючим або результуючим показником, який може бути використаний в процесі прийняття різноманітних управлінських рішень.

У зарубіжних джерелах, де оцінювання вартості бізнесу має більш тривалу практику використання, даний процес визначається як процес та набір процедур щодо вивчення різних економічних та неекономічних факторів бізнесу з використанням заздалегідь встановлених методик для відображення реальної картини фінансового стану компанії, для подальшого надання результатів оцінки існуючим або потенційним інвесторам [1].

Вітчизняні науковці [2; 4; 5] також звертають увагу на важливості оцінювання вартості підприємства, зазначаючи при цьому, що вартість підприємства є основним параметром, що характеризує економічний

потенціал суб'єкта господарювання, а динаміка зміни вартості є важливим показником якості управління.

М.В. Корягін акцентує увагу на тому, що використання новітніх методів управління процесом оцінювання вартості підприємств є важливим чинником їх входження до світової економічної системи саме в якості рівноправних учасників [2, с. 7].

Як відзначають Е.С. Єськов, В.С. Рижиков та В. А. Макарова [3], здійснення постійного оцінювання вартості підприємства та управління заходами її підвищення сприяє: безперервному підвищенню та максимізації вартості компанії та демонстрації потенціалу зростання як джерела цінності; орієнтації на прийняття рішень на всіх рівнях – від стратегічного до управлінського; розвитку у персоналу компанії вартісного мислення, основою якого є розуміння ключових факторів вартості; обґрунтованому прийнятті інвестиційних рішень, розумінню очікувань інвесторів; покращенню двостороннього обміну інформацією, посиленого шляхом обговорення підсумків, системами заохочення на основі вартості, вимірюваними факторами вартості [3, с. 45].

Важливим елементом процесу оцінювання вартості підприємства є цілі, які потрібно досягти за результатами оцінки, адже професійний оцінщик у своїй діяльності завжди керується конкретною ціллю.

В. Є. Хаустова та О. І. Матюшенко акцентують увагу на тому, що чітке формулювання цілі дозволяє правильно визначити вид вартості, що розраховується та відповідно обрати найбільш доцільний метод розрахунку [4]. Варто зазначити, що цілі оцінки визначають сторони, які беруть участь у процесі та діють у власних економічних інтересах. В залежності від споживачів оціночних послуг виділяються такі цілі оцінювання:

1) підприємство: підвищення ефективності управління підприємством; оцінка якості управління підприємством; розробка плану розвитку підприємства; переоцінка майна для цілей бухгалтерського обліку та ін.;

2) власник: визначення вартості цінних паперів уразі купівлі-продажу підприємства на фондовому ринку; складання консолідованої

звітності та розподільчих балансів; внесення майна у статутний капітал підприємства; додаткова емісія акцій та ін.;

3) інвестори: здійснення інвестицій в компанію; викуп акцій та ін.;

4) фінансово-кредитні установи: визначення кредитоспроможності компанії; оцінка вартості застави для цілей кредитування;

5) страхові компанії: встановлення величини страхового внеску та виплат;

6) державні органи: підготовка підприємство до приватизації, а також в процесі здійснення процедури банкрутства;

7) фондові біржі: визначення кон'юнктурних характеристик та перевірки обґрунтованості котирувань цінних паперів [4, с. 62-63].

Як можна помітити, цілі проведення оцінки можуть бути різними в залежності від того, хто є кінцевим споживачем інформації щодо вартості об'єкту оцінювання. Дослідження наукової літератури [5] дало змогу визначити, що в незалежності від цілей, які ставляться перед процесом оцінювання вартості бізнесу він має декілька кроків, які включають наступні п'ять послідовних етапів:

– вибір і попередній аналіз компанії для визначення можливостей придбання та її відповідності стратегічним цілям набувача;

– аналіз історії розвитку для визначення фінансового стану компанії і більш детального розуміння її операційної стратегії та бізнес-моделі;

– моделювання діяльності компанії, що купується за допомогою складання проформ фінансової звітності;

– оцінка операційної вартості компанії, що купується після того, як розраховані її вільні грошові потоки і поточна вартість;

– проведення оцінки акціонерного капіталу компанії, що купується і аналіз чутливості ключових припущень, що лежать в основі фінансових прогнозів.

Результати оцінки бізнесу, які отримуються на основі аналізу зовнішньої та внутрішньої інформації, важливі не тільки для проведення переговорів про купівлю-продаж – вони істотно впливають на вибір стратегії розвитку підприємства: в процесі стратегічного планування

потрібно оцінювати майбутні доходи підприємства, ступінь його стійкості і цінність іміджу; для того щоб прийнятий обґрунтовані управлінські рішення потрібні інфляційні коригування даних фінансової звітності, яка є базою для прийняття фінансових рішень; для обґрунтування інвестиційних проектів з придбання та розвитку бізнесу важливо мати відомості про вартість всього підприємства або частини його активів, важливо мати всю необхідну інформацію.

Отже, наразі для того щоб мати можливість приймати ефективні управлінські рішення, власникам і керівництву підприємств досить часто необхідна інформація щодо вартості їх бізнесу. У проведенні оціночних робіт, окрім власників та правління компаній, мають зацікавленість також і інші сторони, а саме: інвестори і акціонери, державні структури, постачальники, кредитні організації, страхові компанії. Збільшення вартості підприємства – це один з показників зростання доходів його власників. Саме тому періодичне проведення оцінювання вартості бізнесу є важливим етапом управління сучасним підприємством, результати якого можуть бути використані для аналізу ефективності загального функціонування підприємства.

Література

1. Business valuation: BusinessDictionary (доступ 11.03.2017 р.) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businessdictionary.com/definition/business-valuation.html>
2. Корягін М. В. Бухгалтерський облік у системі управління вартістю підприємства: теоретико-методологічні концепції [Текст]: монографія / М. В. Корягін. – Львів: ЛКА. 2012. – 389 с.
3. Еськов А.Л. Максимизация рыночной стоимости украинских предприятий как эффективный инструмент управления бизнесом / А. Л. Еськов, В. С. Рыжиков, В. А. Макарова // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 2. – С. 41-45.

4. Хаустова В. Є. Методологічні засади оцінки вартості підприємства / В. Є. Хаустова, О. І. Матюшенко // Проблеми економіки. – 2009. – № 4. – С. 57–76.

5. Калініна О. М. Оцінка вартості підприємства в сучасних умовах / О. М. Калініна, Е. А. Божко // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. - 2010. - № 2. - С. 43–50.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

Опешко Н.С.

Опубліковано в авторській редакції

ОЦІНКА ПРИВАБЛИВОСТІ ЗАРПЛАТНОГО ПРОЕКТУ БАНКУ

УДК 336.748.1:339.747

Таран І.О.,
студентка 2 року ОС магістр
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Безготівкові розрахунки мають суттєві переваги: прискорення обороту коштів, зменшення витрат з емісії готівки в державі, концентрація грошових ресурсів в банках, що веде до збільшення тимчасово вільних коштів для кредитування, нарахування коштів на картковий рахунок забезпечує повноту сплати податків та інших платежів, що позитивно впливає на розвиток держави в цілому. Ці переваги спонукають до активного розвитку ринку банківських платіжних карток, передусім зарплатних проектів, які концентрують значну частину грошових потоків більшості населення. Існуючі пропозиції на ринку мають майже однакову привабливість для компаній, але значно відрізняються за ступенем урахування інтересів робітників.

Тому для оцінки привабливості зарплатного проекту буде використано ієрархію, що враховує інтереси перш за все робітників компанії. Такий підхід підвищить лояльність працівників та зменшить їх можливий опір новій системі виплати заробітної плати. Схема ієрархічної моделі зображена на рисунку 1.

Відповідно до матриці А, властивість процентна ставка на залишок коштів відповідає рівній значимості додатковим послугам та тарифам по ним, а властивість рівень розвитку банку має дуже сильну перевагу над процентною ставкою на залишок коштів.

Для визначення питомої ваги кожної властивості у матриці А обчислено: головний вектор матриці, вектор-стовпчик власних значень, максимальне власне значення матриці, індекс узгодженості. Представлено одразу після таблиці 1.

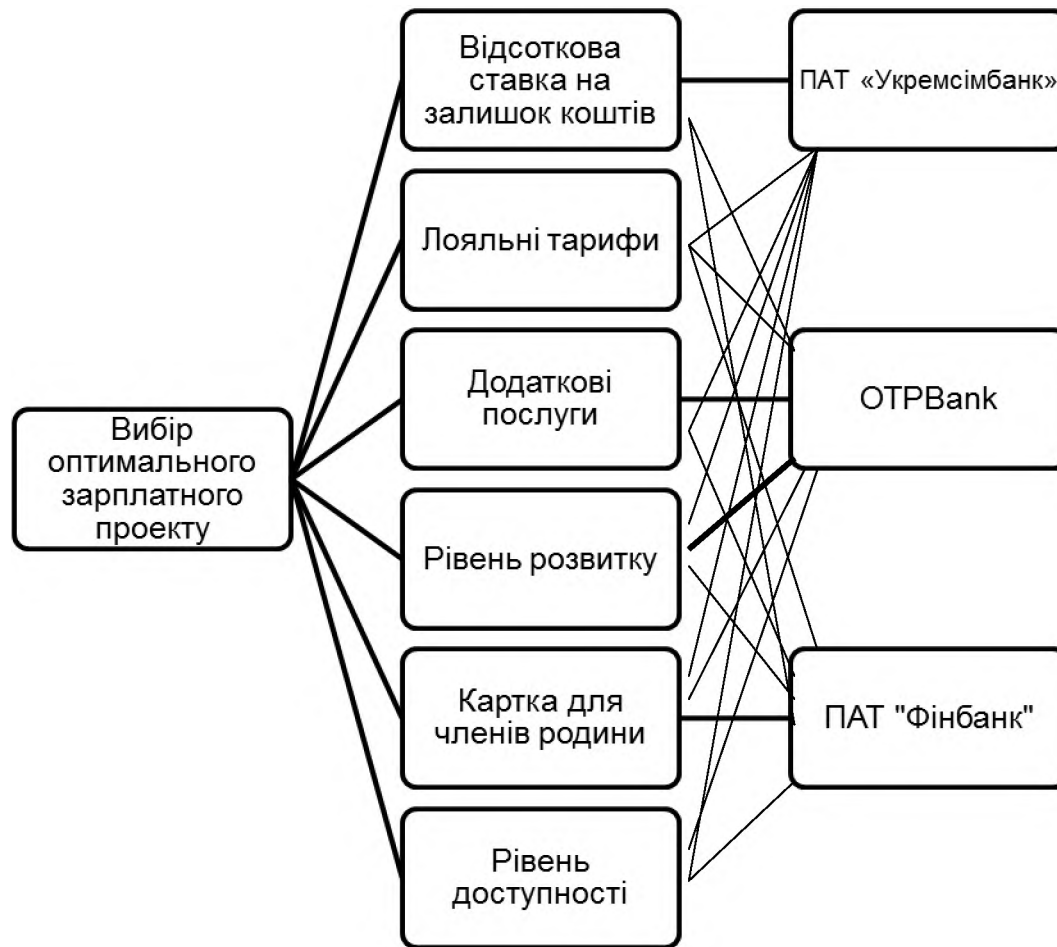

Рис. 1. Схема ієрархічної моделі якостей зарплатних проектів ПАТ «Укремсімбанк», ОТПBank та ПАТ "Фінбанк"

Для оцінки пріоритетних властивостей зарплатного проекту складено матрицю парних порівнянь - квадратну 6-мірну матрицю А, де С - кожен з критеріїв (С1 - процентна ставка на залишок коштів, С2 - додаткові послуги та тарифи по ним, С3 - лояльні тарифи по іншим банківським продуктам, С4 - рівень розвитку банку, С5 - рівень доступності, С6 - картки для членів родини), представлених на рис.1 (табл. 1). Оцінка пріоритетних властивостей проводилась з використанням міри ступеня впливу кожного фактора нижчого рівня на фактори впливу верхнього рівня, тобто на кінцеву мету оцінювання.

Ступінь привабливості однієї властивості перед іншою визначалось за допомогою дискретної шкали "1-9", де 1 відповідає рівній значимості, 9 - абсолютній неперевершеності. Відповідно до матриці А, властивість процентна ставка на залишок коштів відповідає рівній значимості додатковим послугам та тарифам по ним, а властивість рівень розвитку банку має дуже сильну перевагу над процентною ставкою на залишок коштів. Для визначення питомої ваги кожної властивості у матриці А обчислено: головний вектор матриці, вектор-стовпчик власних значень, максимальне власне значення матриці, індекс узгодженості.

Відповідно до принципу Паретто, згідно з матрицею А переважним аспектом при виборі зарплатного проекту є розвиток банку (42%), рівень доступності 25%, лояльні тарифи по іншим банківським продуктам 15%. Значно менш важливим є відсоткова ставка на залишок коштів 7%, відсоткова ставка по овердрафту 7%, картка для членів родини 4%.

Таблиця 1

Оцінка пріоритетних властивостей зарплатного проекту

	C1	C2	C3	C4	C5	C6	w
C1	1	1	1/2	1/7	1/4	2	0,07
C2	1	1	1/3	1/5	1/3	2	0,07
C3	2	3	1	1/3	1/2	3	0,15
C4	7	5	3	1	2	9	0,42
C5	4	3	2	1/2	1	6	0,25
C6	1/2	1/2	1/3	1/9	1/6	1	0,04

Далі побудовано аналогічні матриці для кожної з шести властивостей та проведені аналогічні розрахунки з метою визначення найоптимальнішого проекту відносно побажань працівників ПАТ «Укремсімбанк» (У), ОTRBank (О) та ПАТ "Фінбанк" (Ф) (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка пріоритетного зарплатного проекту працівників
ПАТ «Укремсімбанк» , ОТПBank та ПАТ "Фінбанк"

Властивість	Матриця					Узгодженість
Процентна ставка на залишок коштів		У	О	Ф	w	$\alpha_{\max} = 3$ $IY = 0$
	У	1	1/5	1/3	0,11	
	О	5	1	2	0,59	
	Ф	3	1/2	1	0,30	
Додаткові послуги та тарифи по ним		У	О	Ф	w	$\alpha_{\max} = 3$ $IY = 0$
	У	1	3	4	0,62	
	О	1/3	1	2	0,24	
	Ф	1/4	1/2	1	0,14	
Лояльні тарифи по іншим банківським продуктам		У	О	Ф	w	$\alpha_{\max} = 3$ $IY = 0$
	У	1	1/3	1/2	0,16	
	О	3	1	1	0,54	
	Ф	2	1	1	0,30	
Рівень розвитку банку		У	О	Ф	w	$\alpha_{\max} = 3$ $IY = 0$
	У	1	2	3	0,57	
	О	1/2	1	2	0,30	
	Ф	1/3	1/2	1	0,16	
Рівень доступності		У	О	Ф	w	$\alpha_{\max} = 3$ $IY = 0$
	У	1	4	2	0,57	
	О	1/4	1	1/2	0,14	
	Ф	1/2	2	1	0,29	
Картки для членів родини		У	О	Ф	w	$\alpha_{\max} = 3$ $IY = 0$
	У	1	1/2	1	0,25	
	О	2	1	2	0,50	
	Ф	1	1/2	1	0,25	

Як видно з табл. 2, відносно критерію процентна ставка на залишок коштів ОТПBank пропонує більш вигідніші умови (0,59), по критерію додаткові послуги та тарифи пріоритет має ПАТ «Укремсімбанк» (0,62). Найменші (найоптимальніші) тарифи по іншим банківським продуктам пропонує ПАТ "Фінбанк" (0,54), що стосується рівня розвитку, то найбільшу вагу займає ПАТ «Укремсімбанк» (0,57), також і рівень доступності найбільший у ПАТ «Укремсімбанк» (0,57), по критерію картки для членів родини вигідніші тарифи у ОТПBank (0,50). Крім того,

оцінка пріоритетного зарплатного проекту проведена справедливо, оскільки у всіх матрицях $\alpha_{\max} = 3$, а $I_U = 0$. Загальна оцінка пріоритету зарплатного проекту ПАТ «Укремсімбанк» склала 0,47, ОТПБанк - 0,32, ПАТ "Фінбанк" - 0,23.

Отже, найбільшу перевагу має зарплатний проект ПАТ «Укремсімбанк», в основному, за рахунок рівня розвитку банку та рівня доступності. На другому місці зарплатний проект ОТПБанк, з найбільш вагомими критеріями впливу при оцінці привабливості зарплатного продукту даного банку є лояльні тарифи по іншим банківським продуктам та рівню розвитку, який майже вдвічі гірший, ніж в ПАТ «Укремсімбанк». На третьому місці ПАТ "Фінбанк", з найбільш пріоритетними властивостями по своєму зарплатному проекту - рівня розвитку банку, який майже втричі гірший, ніж у ПАТ «Укремсімбанк» та рівня доступності, який майже вдвічі гірший, ніж в ПАТ «Укремсімбанк».

Таким чином, розроблена модель дозволила визначити найбільш вагомі фактори зарплатного проекту, які визначають його привабливість для власників карток, а відповідно, і конкурентоспроможність проекту на ринку. За допомогою моделі проведено оцінку-рейтинг існуючих пропозицій серед банків. Головними факторами, що впливають на привабливість зарплатного проекту є розвиток банку, його доступність та лояльні тарифи по іншим банківським продуктам. Саме цими факторами визначається конкурентна позиція банку на ринку. Найкраща пропозиція серед банків, яка враховує ці фактори, розроблена ПАТ «Укремсімбанк». На основі запропонованої моделі представлених результатів по оцінці пріоритетного зарплатного проекту можна наглядно порівняти пріоритет кожного критерію по ПАТ «Укремсімбанк», ОТПБанк, ПАТ "Фінбанк".

Література

1. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2004. – 599 с.

2. Кіреєва К. Тенденції розвитку банківських операцій з платіжними картками в Україні // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 16. – С. 75–82.

3. Машика Ю.В. Електронна комерція – платіжні системи мережі Інтернет / Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.8. – С. 344–348.

4. Мельниченко О. Аналіз стану використання сучасних платіжних засобів у контексті виведення готівкових коштів із позабанківського обігу в Україні // Вісник НБУ. – 2013. – №1. С. 26 – 31.

5. Електронне джерело, сайт ОТПБанк <https://ru.otpbank.com.ua/>

6. Електронне джерело, "Фінбанк" <http://www.finbank.odessa.ua/>

Науковий керівник,
к.е.н., викладач

В.М. Остапенко

Опубліковано в авторській редакції

МЕХАНІЗМ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ БАНКУ

УДК 336.71

Цибулько А.С.,
студентка 2 року ОС магістр
фінаансового факультету
ХНЕУ ім. С.Кузнеця

Визначення орієнтирів формування й реалізації сучасних фінансових стратегій банків в Україні відбувається в умовах динамічності та непередбачуваності ринкового середовища функціонування банківських установ, а також проблематики внутрішньобанківських бізнес-процесів. Світова фінансово-економічна криза довела недостатню ефективність банків навіть зі значним обсягом фінансових ресурсів та їхню слабкою спроможність протистояти кризовим процесам, тобто бути базисом фінансової стабільності держави.

Однією з ключових теоретико-методичних і прикладних проблем сучасної економічної науки є проблема зниження ймовірності кризових явищ і мінімізація їх наслідків.

Антикризове управління банками має величезне значення не тільки в подоланні кризової ситуації, а також для досягнення збігу реалізації стратегічної мети функціонування банків з кінцевими результатами їх діяльності та виконання ними основних функцій справедливої конкурентної боротьби на ринку банківських послуг. Саме тому механізм антикризового управління банками є одним із актуальних питань сьогодення.

Антикризове управління – це набір управлінських рішень, а також їх реалізація з метою відновлення нормального стану, усунення внутрішніх причин кризи та забезпечення здатності банку протистояти негативним обставинам. Для того, щоб швидко впровадити аварійний механізм порятунку, він має готуватися у період стабільного функціонування банку.

Заслуговує уваги позиція В. Костогриза у визначенні сутності антикризового управління, який поділяє його на три види [1, с.157]:

- передкризове управління, метою якого являється своєчасне виявлення та прийняття рішень для запобігання кризи, тобто даний вид передбачає систему профілактичних заходів;

- управління в умовах кризи, передбачає стабілізацію нестійких станів і оцінку кризової ситуації, виявлення факторів, що зумовили виникнення кризи, вивчення слабких і сильних сторін установи, оцінку потенційних можливостей щодо подолання кризи, пошук шляхів мінімізації негативних її наслідків, а також відновлення фінансової стійкості;

- управління процесами виходу з кризи, являється важливим, для здійснення мінімізації втрат і втрачених можливостей під час виведення установи з кризи, обґрунтування стратегічної програми виходу з кризи, швидке виявлення відхилень фактичних результатів реалізації програм оздоровлення від передбачених стратегічною програмою та розробка системи заходів щодо їх ліквідації.

Загалом, механізм антикризового управління банками – це сукупність форм і методів створення та використання ресурсів для забезпечення фінансово стійкої діяльності банків та прийняття стратегічних рішень у міру виявлення потенційних проблем. На погляд автора механізм включає не лише форми і методи управління, але й інструменти реалізації та виконавців заходів.

Під час кризи особливу увагу слід звернути на організацію використання обмежених фінансових ресурсів. Вони мають розподілятися відповідно до антикризових пріоритетів. Фінансова політика являється основою механізму антикризового управління банку, зміст якої визначається стратегічними цілями установи. Саме вони розкривають основні напрямки формування, розподілу та використання фінансових ресурсів і визначають заходи органів управління для досягнення поставлених цілей [2, с. 93].

Головними напрямками механізму антикризового управління банку є мотивація, орієнтована на антикризові заходи, аналіз ситуації, стратегічна направленість роботи банку, корпоративність, моніторинг

кризових ситуацій, науковий аналіз і прогнозування тенденцій, якість антикризової програми, методологія розробки ризикових рішень.

Для формування механізму антикризового управління банківської установи слід виділити головні аспекти, а саме [3, с. 41]:

- якість кредитного портфелю, адже саме це є одним з головних чинників масштабу проблем, з якими може стикнутися банк;
- клієнтську базу банківської установи, тобто наскільки віддані клієнти банку, кількість клієнтів, число банкоматів;
- імідж банку як суб'єктивне уявлення про якість послуг, надійність і спроможність виконувати власні зобов'язання;
- наявність потужного акціонера, наприклад держави, або іноземної групи;
- професіоналізм менеджменту банківської установи, а саме бізнес-модель банку, жорсткість контролю виданих кредитів тощо;
- готовність і можливості власників банку рятувати банківську установу;
- загальну фінансову стійкість з урахуванням якості кредитного портфелю та можливостями материнських структур підтримувати банк, при чому основними критеріями тут можуть бути капіталізація, адекватність капіталу, поточна ліквідність і графік погашення зобов'язань, зокрема швидкість відтоку депозитів фізичних осіб.

Складність макроекономічної ситуації не змінює основну причину збитковості банку. Головним фактором завжди є неефективні управлінські рішення. Саме тому під час кризи особливого значення набуває кадрове питання. Для результативного механізму антикризового управління необхідна реалізація таких принципів як функціональність, керованість, централізація виконання основних функцій, делегування повноважень та відповідальності, мінімізація (оптимізація) витрат, раціоналізація інформаційних потоків.

Отже, в умовах кризи дієвий антикризовий менеджмент для банківської установи є запорукою її стійкої роботи. Механізм антикризового управління банку містить обґрунтовані форми та методи досягнення стратегічної мети – фінансової стійкості банку, – через

управління фінансовими, матеріальними, технологічними та трудовими ресурсами. Сукупність форм і методів управління використанням обмежених фінансових ресурсів є визначальною складовою антикризового механізму.

Література

1. Костогриз В. Аспекти антикризового управління банківською діяльністю в Україні / В. Костогриз // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 7. – С. 156–158.
2. Кириченко О. А. Антикризове управління банком / О. А. Кириченко // Банківський менеджмент. – 2002. – С. 90-100.
3. Суганяка М. В. Формування системи індикаторів антикризового управління системним банком / М. В. Суганяка // Materialy VIII Mezinarodni vedecko-prakticka konference “Vedecky pokrok na prelomu tysyachalety – 2012”. – Dil 1. – Ekonomicke vedy. – Praha : Publishing House “Education and Science” s.r.o., 2012. – С. 39–43.

Науковий керівник,
к.е.н., доц.

Корват О.В.

Опубліковано в авторській редакції

ВИБІР ПРІОРИТЕТНОГО МЕТОДУ ОЦІНКИ ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ БАНКУ

УДК 336.71

Черноморська Г. Л.,
студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Величина та структура банківського капіталу є важливою характеристикою фінансової стійкості банку. Недостатність капіталу окремих банківських установ України в останні роки негативно вплинула на ліквідність усієї банківської системи. За таких обставин комплексне, всебічне дослідження питання достатності капіталу з урахуванням їх фінансової стійкості стає особливо актуальним.

Дослідженням цієї проблеми займалися такі вчені: Л. О. Примостка [1], О. І. Лаврушин [2], О. В. Прилуцький [3], А. М. Тавасієв [4], В. М. Усоскин [5] та ін. Актуальність цієї роботи обумовлена тим що, питання щодо визначення пріоритетності методів оцінки достатності капіталу банку залишається недостатньо дослідженим, а, отже, потребує подальшого науково-методичного обґрунтування.

Метою роботи є обґрунтування вибору пріоритетного методу оцінки достатності капіталу банку.

Автором було проаналізовано наукову літературу [1–5] та визначено, що достатність капіталу – це здатність банку захистити інтереси своїх кредиторів та власників від незапланованих збитків, розмір яких залежить від обсягу ризиків, що виникають у результаті виконання банком активних операцій.

При оцінці достатності капіталу банківської установи необхідно правильно обрати методи оцінки. Для оцінки рівня достатності капіталу банку застосовують сукупність показників, кожна група яких характеризує різноманітні аспекти ризикової діяльності банку. Узагальнення світового досвіду [9] дозволило виділити чотири базових метода оцінки достатності капіталу банку: метод розрахунку регулятивного капіталу [7], метод

розрахунку економічного капіталу [6], метод стрес-тестування [7] та коефіцієнтний метод [7]. Характеристику цих методів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика методів оцінки фінансової безпеки страхової компанії

Методи оцінки фінансової безпеки страхової компанії	Сутність методу
Метод розрахунку регулятивного капіталу	Один з найважливіших показників діяльності банків, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості й стабільної діяльності банків
Метод розрахунку економічного капіталу	Базується на статистичній моделі, що дає можливість оцінити ризики з точки зору різного ступеню їх настання (ймовірності настання): очікувані ризики знаходяться в зоні стійкого (надійного) очікування; неочікувані ризики розподіляються між зоною втрат з більш передбаченою ймовірністю настання та зоною з менш передбаченими втратами (статистично ймовірні втрати)
Метод стрес-тестування	Визначається як метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик, та у визначенні шоків величини зміни зовнішнього фактору
Коефіцієнтний метод	Ґрунтується на розрахунку та аналізі показників ліквідності, платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості банку. Недоліком даної методики є оцінка проміжного фінансового стану банківської установи, а не достатності її капіталу

За для вибору найдоцільнішого методу оцінки достатності капіталу банку використано метод аналізу ієрархій (MAI). MAI є системною процедурою для ієрархічного представлення елементів, що визначають суть проблеми. MAI реалізується в декілька етапів [8]: побудова ієрархії, формування матриці попарних порівнянь, отримання векторів пріоритетів, оцінка ступеня узгодженості. Шкала балів за методикою Т. Сааті [8] визначається цілими непарними числами від 1 до 9 включно.

Обґрунтування вибору пріоритетного методу оцінки достатності капіталу банку здійснено за чотирма критеріями, визначеними на основі порівнянь окремих методів між собою. Ієрархія вибору пріоритетного методу оцінки достатності капіталу банку представлена рис. 1.

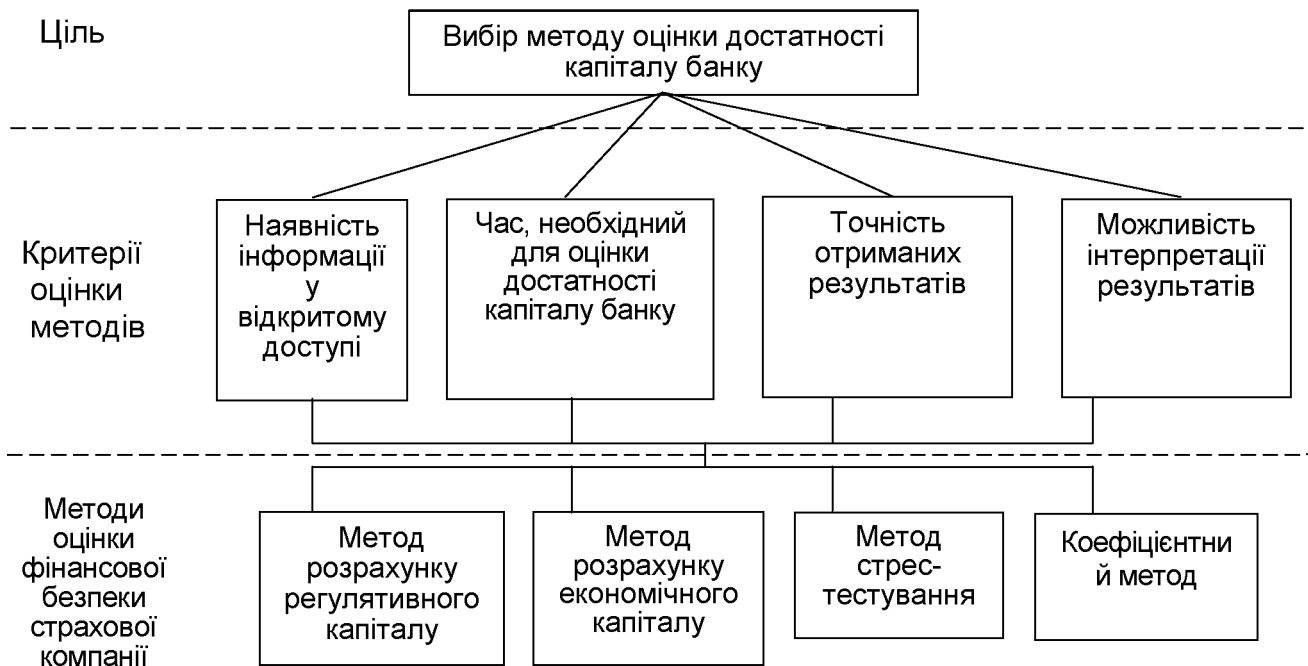

Рис. 1. Ієрархія вибору методу оцінки достатності капіталу банку

На основі розробленої ієрархії (рис. 1) визначено пріоритетність методів оцінки достатності капіталу банку з урахуванням значущості критеріїв їх відбору (табл. 2).

Таблиця 2

Пріоритетність методів оцінки достатності капіталу банку

Метод оцінки достатності капіталу банку	Критерій вибору методу та його пріоритетність				Пріоритетність методу оцінки достатності капіталу банку
	Наявність інформації у відкритому доступі	Час, необхідний для оцінки достатності капіталу банку	Точність отриманих результатів	Можливість інтерпретації результатів	
Метод розрахунку регулятивного капіталу	0,5	0,465	0,541	0,543	0,511
Метод розрахунку економічного капіталу	0,256	0,223	0,117	0,134	0,181
Метод стрес-тестування	0,167	0,220	0,254	0,178	0,217
Коефіцієнтний метод	0,077	0,092	0,088	0,145	0,091

За результатами табл. 2 та зроблено висновок, що найбільш доцільним є застосування методу розрахунку регулятивного капіталу, пріоритетність якого склала 51,1%. Таким чином, використання MAI дозволило встановити пріоритетність методів оцінки достатності капіталу банку з врахуванням критеріїв вибору даних методів. Подальший напрям дослідження передбачає удосконалення методичного та законодавчого забезпечення оцінки достатності капіталу банку.

Література

1. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку / Л. О. Примостка. – К.: КНЕУ, 2004. – 468 с.
2. Лаврушин О. И. Банковское дело / О. И. Лаврушин. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 576 с.
3. Прилуцький О. В. Організаційно-правові засади діяльності комерційних банків в Україні: дисертація кандидата юрид. наук: 12. 00. 07 / Прилуцький О. В. – Х., 2008. – 192 с.
4. Тавасиев А. М. Банковское дело: управление и технологии / А. М. Тавасиев. – М.: ЮНИТИДАНА, 2001. – 863 с.
5. Усоскин В. М. Базель III: влияние на экономический рост (обзор эмпирических исследований) / В. М. Усоскин, В. Ю. Белоусова, М. В. Клинцева // Деньги и кредит. – 2013. – № 9. – С. 32–39.
6. Організаційно-методичні підходи до запровадження в НБУ системи оцінки стійкості фінансової системи: інформаційно-аналітичні матеріали / За редакцією В. І. Міщенко, О. І. Кіреєва і к.е.н. М. М. Шаповалової. – Київ : Центр наукових досліджень НБУ, 2005. – 97с.
7. Про порядок регулювання діяльності банків України : Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0841>.

8. Саати Т. Л. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Л. Саати. – М. : Радио и связь, 1989. – 316 с.
9. Савлук С. Власний капітал як запобіжник втрати ліквідності банку /С. В. Савлук // Банківська справа. – 2012. – № 2. – С. 55–62.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

Опешко Н. С.

Опубліковано в авторській редакції

ВИБІР ПРІОРИТЕТНОГО МЕТОДУ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

УДК 338.2:336

Шустова Ю.С.,
студентка 4 курсу
фінансового факультету
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Швидкі темпи розвитку страхового ринку в Україні обумовлюють необхідність детальнішого дослідження умов забезпечення та підтримки його стабільної діяльності. У зв'язку з цим особливого значення набуває аналіз фінансової безпеки страхової компанії та страхової галузі загалом. Вирішенню багатьох проблем у сфері захисту майнових інтересів економічних суб'єктів держави сприяє саме страховий ринок і тому формування фінансово стійкого та безпечного страхового ринку в Україні є одним з першочергових завдань.

Дослідженням різних аспектів фінансової безпеки страхової компанії займалися такі вчені: Барановський О. І. [1], Базилевич В. Д. [2], Папка О. С. [3], Нікіфоров П. О. [4] та Панков Ю. В. [5] та ін. Однак питання щодо визначення пріоритетності методів оцінки фінансової безпеки страхових компаній залишається недостатньо дослідженим, а, отже, потребує подальшого науково-методичного обґрунтування, що й обумовлює актуальність і вибір теми дослідження.

Метою роботи є обґрунтування вибору пріоритетного методу оцінки фінансової безпеки страхової компанії.

На основі аналізу наукової літератури [1–5] автором визначено, що фінансова безпека страхової компанії – це здатність страховика виконувати всі свої зобов'язання за рахунок забезпеченості страховими ресурсами, оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні загрози з метою їх мінімізації, що сприятиме ефективному функціонуванню страхової компанії.

При оцінці фінансової безпеки страхової компанії необхідно правильно обрати методи оцінки. Для оцінки рівня фінансової безпеки застосовують сукупність показників, кожна група яких характеризує той чи той аспект діяльності підприємства. Особливо важливим такий вибір є підходу, що

характеризується широтою сприйняття сутності фінансової безпеки. Узагальнення світового досвіду [6, 7] дозволило виділити чотири базових метода оцінки фінансової безпеки страхової компанії: метод стрес-тестування [8], метод інтегральної оцінки [9], метод експрес-оцінки [10] та коефіцієнтний метод. Характеристику цих методів наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика методів оцінки фінансової безпеки страхової компанії

Методи оцінки фінансової безпеки страхової компанії	Сутність методу
Метод стрес-тестування	Спосіб вимірювання потенційного впливу на фінансовий стан страховика виняткових, але ймовірних подій (стресів), що можуть вплинути на діяльність страховика
Метод інтегральної оцінки (Credit-Men)	Розроблений французьким економістом Ж. Депаляном, який довів, що фінансова ситуація у фінансовій установи характеризується 5 показниками, серед яких коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт кредитоспроможності, коефіцієнт імобілізації власного капіталу, коефіцієнт оборотності запасів та коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості. Ефективність такої системи атестації ґрунтується, перш за все, на законності нормативних значень, прийнятих до розгляду
Метод експрес-оцінки	Полягає у виборі тих коефіцієнтів, які найчастіше використовуються для оцінки фінансової стійкості страхової компанії. Коефіцієнти для формування інтегрального показника експрес-оцінки повинні мати нормативне значення, для того щоб розрахувати граничне значення для інтегрального показника
Коефіцієнтний метод	ґрунтується на розрахунку та аналізі показників ліквідності, платоспроможності, рентабельності та фінансової стійкості страхової компанії. Недоліком даної методики є оцінка проміжного фінансового стану страхової компанії, а не його фінансової безпеки

За для вибору найдоцільнішого метода для оцінки фінансової безпеки страхової компанії було використано метод аналізу ієрархій. МАІ є системною процедурою для ієрархічного представлення елементів, що визначають суть проблеми. МАІ реалізується в декілька етапів [0]: побудова ієрархії, формування матриці попарних порівнянь, отримання векторів пріоритетів, оцінка ступеня узгодженості. Шкала балів за методикою Т. Сааті [0] визначається цілими непарними числами від 1 до 9 включно.

Обґрунтування вибору пріоритетного методу оцінки фінансової безпеки страхової компанії здійснено за чотирма критеріями,

визначеними на основі порівнянь окремих методів між собою. Ієрархія вибору пріоритетного методу оцінки фінансової безпеки страхової компанії представлена рис. 1.

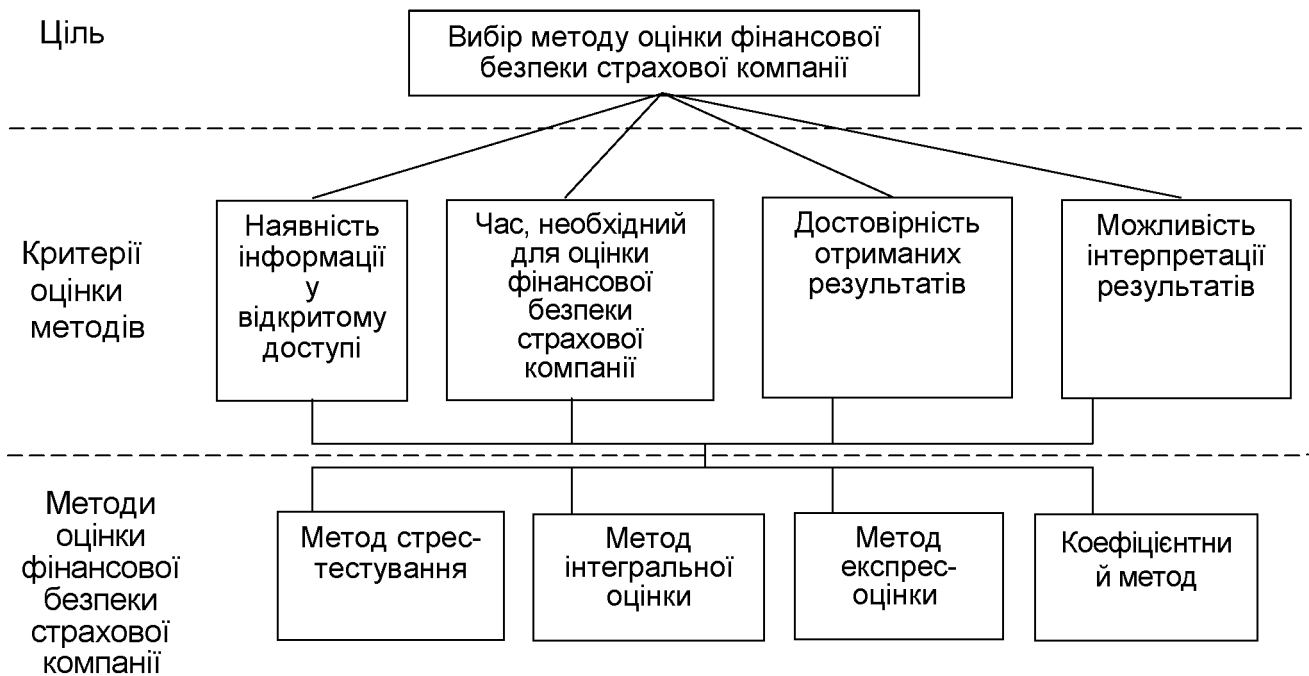

Рис. 1. Ієрархія вибору методу оцінки фінансової безпеки страхової компанії

На основі розробленої ієрархії (див. рис. 1) визначено пріоритетність методів оцінки фінансової безпеки страхової компанії з урахуванням значущості критеріїв їх відбору (табл. 2).

Таблиця 2

Пріоритетність методів оцінки фінансової безпеки страхової компанії

Метод оцінки фінансової безпеки страхової компанії	Критерій вибору методу та його пріоритетність				Пріоритетність методу оцінки фінансової безпеки страхової компанії
	Наявність інформації у відкритому доступі	Час, необхідний для оцінки фінансової безпеки страхової компанії	Достовірність отриманих результатів	Можливість інтерпретації результатів	
Метод стрес-тестування	0,478	0,474	0,525	0,570	0,509
Метод інтегральної оцінки	0,107	0,065	0,058	0,095	0,066
Метод експрес-оцінки	0,100	0,125	0,114	0,067	0,113
Коефіцієнтний метод	0,315	0,336	0,304	0,268	0,312

За результатами табл. 2 та зроблено висновок, що доцільним є застосування методу стрес-тестування, пріоритетність якого склала 50,9%. Таким чином, використання МАІ дозволило встановити пріоритетність методів оцінки фінансової безпеки страхової компанії з врахуванням критеріїв вибору даних методів. Подальший напрям дослідження передбачає удосконалення методичного забезпечення оцінки фінансової безпеки страхової компанії.

Література

1. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення) : монографія / О. І. Барановський. – К. : КНТЕУ, 2004. – 759 с.
2. Страхування : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 1019 с.
3. Папка О. С. Теоретичні аспекти фінансової безпеки страхових корпорацій / О. С. Папка // Проблеми розвитку підприємництва : наукові записки. – 2011. – № 3 (36). – С. 109–112.
4. Нікіфоров П. О. Сутність та значення фінансової безпеки страхової компанії / П. О. Нікіфоров, С. С. Кучерівська // Фінанси України. – 2009. – № 5. – С. 86–89.
5. Панков Ю. В. Финансовая безопасность страховщика как атрибут страховой культуры [Электронный ресурс] / Ю. В. Панков. – Режим доступа : http://samlib.ru/p/pankow_j_w/financialdoc.shtml.
6. Рубан О. О. Методи оцінки рівня фінансової безпеки страхової компанії [Електронний ресурс] / О. О. Рубан. – Режим доступу : http://xn-e1aajfpcds8ay4h.-com.ua/files/image/konf%2012/doklad_12_6_23.pdf.
7. Деркач О. М. Науково-методичний підхід до комплексної оцінки фінансової безпеки держави [Електронний ресурс] / О. М. Деркач. – Режим доступу : <https://yandex.ua/search/?text=10.%09>.
8. Про затвердження Вимог щодо регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів : Розпорядження

Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 13 лютого 2014 року № 484 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0352-14>.

9. Юхименко В. М. Діагностика банкрутства страхових організацій на прикладі пат «УСК «Гарант-авто» / В. М. Юхименко // Гроші, фінанси і кредит. – 2016. – № 6. – С. 163–167.

10. Дзюбак Л. О. Експрес-оцінка фінансової стійкості страхової компанії / Л. О. Дзюбак // Управління розвитком. – 2010. – № 11. – С. 143–146.

11. Саати Т. Л. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Л. Саати. – М. : Радио и связь, 1989. – 316 с.

Науковий керівник,
к.е.н., викл.

Опешко Н. С.

Опубліковано в авторській редакції

